

Rob Giel Onderzoekcentrum

Jaarverslag 2015

Onderzoek

Stand van zaken van het
klinisch epidemiologisch onderzoek
in de noordelijke ggz

RGOC

Jaarverslag 2015

Onderzoek

**Stand van zaken van het
klinisch epidemiologisch onderzoek
in de noordelijke ggz**

Colofon

Het Rob Giel Onderzoekcentrum is een samenwerkingsverband tussen Lentis, Stichting GGZ Friesland, Stichting GGZ Drenthe, Dimence Groep, Mediant, GGZ Noord Holland Noord, Verslavingszorg Noord-Nederland en het Universitair Centrum Psychiatrie van het Universitair Medisch Centrum Groningen.

Eindredactie

Martha Messchendorp en Richard Bruggeman

Met medewerking van

Reinier Poppink (pagina 13 en 27)

Fotografie

Leonie Bais (pagina 27)

Hans Hartman (pagina 27)

Martha Messchendorp (pagina's 6 en 14)

Vormgeving

Klaas van Slooten, Paterswolde

Druk- en bindwerk

Plan Support, Assen

Rob Giel Onderzoekcentrum

Universitair Centrum Psychiatrie, locatie Triadegebouw
(ingang 24),

1e verdieping, K-vleugel (CC72)

Universitair Medisch Centrum Groningen

Postbus 30.001

9700 RB Groningen

Telefoon (050) 361 20 79

Fax (050) 361 97 22

info@RGOc.nl

www.RGOc.nl

Voorwoord

Beste Lezer!

Voor u ligt het nieuwe RGOc jaarverslag 2015 als u tenminste nog voor de papieren versie hebt gekozen. Waarschijnlijk is het dat u de digitale versie van het jaarverslag net hebt geopend, en dit op uw scherm gaat 'doorbladeren'.

In dit jaarverslag kunt u lezen hoe de drie klinische netwerken en de speerpunten eHealth en doelmatigheid zich in Noord-Nederland ontwikkelen. Het consultatieloket komt aan de orde en u leest over de vele symposia en cursussen die de RGOc Academie het afgelopen jaar heeft georganiseerd.

Nieuwe loot aan de RGOc boom is de coördinator voor ervaringsdeskundigen, die hiermee een stevigere positie binnen het RGOc krijgen.

In het tweede gedeelte kunt u zien hoe de vele beloop- en behandelstudies vorderen en welke publicaties er zijn verschenen.

Op deze manier leggen wij - inmiddels voor de 15e keer - verantwoording af voor de dingen die wij het afgelopen jaar hebben gedaan. We doen dit dankzij de inspirerende samenwerking met velen binnen het noordelijk netwerk van GGZ-instellingen: onderzoekers, behandelaren, coördinatoren, onderzoeks-assistenten, maar vooral ook patiënten. Zaken die we hebben kunnen doen ook mede dankzij de financiële ondersteuning van diezelfde participerende GGZ-instellingen.

Namens de onderzoekers van het RGOc wensen wij u veel leesplezier,

Martha Messchendorp**Dr. Richard Bruggeman**
communicatiemedewerkerhoofd RGOc

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2015

Het Rob Giel Onderzoekcentrum (<i>informatie in de kaders</i>)	6, 8, 16
Onderzoeksprogramma	9
RGOc Academie	19
Samenwerking	21
Het jaar 2015	25
Organisatie	
▶ Organisatie	34
▶ Financiën	41
▶ Medewerkers	42

Onderzoek, de stand van zaken

Programma en werkwijze	51
Overzicht onderzoeksprojecten	52
Abstracts onderzoeksprojecten	54
Afgerond onderzoek	68

Publicaties

Publicaties 2015	69
RGOc-reeks	80
Medewerkers en betrokkenen	84

Het Rob Giel Onderzoekcentrum

6

Historie

Het Rob Giel Onderzoekcentrum werd op 1 december 2000 opgericht door GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Lentis en de afdeling Psychiatrie van het UMCG met als doel om gezamenlijk onderzoek te kunnen doen naar de kwaliteit van de zorg in de noordelijk geestelijk gezondheidszorg. In 2011 hebben de Dimence Groep en Mediant zich bij het RGOc aangesloten, waarmee het gebied werd uitgebreid met de provincie Overijssel. Daarna zijn in 2013 Verslavingszorg Noord-Nederland en GGZ Noord-Holland-Noord lid geworden van het RGOc.

De naamgever, prof. dr. Rob Giel, was van 1969 tot 1994 hoogleraar Sociale Psychiatrie in Groningen. Zijn onderzoek richtte zich vooral op de evaluatie van beleid, organisatie en structuur van de regionale instellingen voor geestelijke gezondheidszorg.

Het RGOc heeft zich in de eerste jaren vooral gericht op zorgonderzoek naar chronische psychiatrische aandoeningen. Vanaf 2012 is deze koers enigszins verlegd. Het onderzoek strekt zich nu uit over drie klinische gebieden van de psychiatrie, te weten de psychotische

stoornissen, de stemmings- en angststoornissen en de ouderenpsychiatrie. Daarnaast zijn eHealth en doelmatigheid tot belangrijk speerpunt benoemd.

Het onderzoeksprogramma kenmerkt zich nu door grote beloopstudies binnen de klinische lijnen. De netwerken maken het daarbij mogelijk om ook multicenter behandelstudies uit te zetten.

Door intensievere samenwerking met de universiteit worden ook onderliggende mechanismes beter onderzocht. Tegelijkertijd wordt door een intensievere samenwerking met de Hogescholen in Noord-Nederland het praktijk-gebonden onderzoek sterk gestimuleerd.

De grote verschuivingen in de zorg, en dan vooral in de geestelijke gezondheidszorg, vragen steeds opnieuw extra aandacht voor onderzoek op het gebied van beleid en organisatie van de zorg.

Door de lange traditie met het Psychiatrisch Casus Register Noord-Nederland en de belangrijke centrum functie in Noord-Nederland, is het RGOc bij uitstek geschikt om maatschappelijke veranderingen en hun gevolgen voor de zorg in kaart te brengen.

RGOc symposium 1-12-2015: E-mental health: nieuwe ontwikkelingen in onderzoek en praktijk binnen het RGOc

Jaarverslag 2015

Het Rob Giel Onderzoekcentrum

8

Doelstelling en plaats van het RGOc

De primaire doelstelling van het RGOc is het bevorderen van klinisch epidemiologisch onderzoek naar beloop en behandeling van psychiatrische stoornissen. Het onderzoek dient bij te dragen aan de kwaliteit en effectiviteit van psychiatrische behandeling in de geestelijke gezondheidszorg in Noord-Nederland.

Het RGOc is nadrukkelijk bedoeld als academische werkplaats en vormt een organisch netwerk van behandelaren en onderzoekers die gezamenlijk patiëntgebonden onderzoek willen verrichten. Het onderzoek richt zich daarbij op etiologie en beloop (inclusief hun determinanten), en op interventies (inclusief hun mechanismes). Waar mogelijk bevordert het RGOc ook meer fundamenteel gericht onderzoek in het kader van patiëntgebonden onderzoek. De interactie van klinische praktijk en wetenschappelijke expertise verhoogt de kwaliteit van praktijk-gericht onderzoek en kan daarmee richting bepalend zijn. Het onderzoek dient daarbij te voldoen aan de wetenschappelijke kwaliteitseisen van verantwoorde methodologie, verantwoordelijke projectleider en publicatieverplichting.

Het onderzoek binnen het RGOc ontwikkelt zich zo veel mogelijk binnen drie klinische onderzoeksnetwerken rond de thema's: psychotische stoornissen, stemmings- en angststoornissen en ouderenpsychiatrie. Daarnaast ontwikkelt zich onderzoek rond de speerpunten eHealth en doelmatigheid van de zorg.

Het RGOc wil een duurzame verbinding vormen tussen behandelaren in de GGZ en de wetenschappelijke onderzoekers van het UMCG en de RUG om samen te werken aan gemeenschappelijke vraagstellingen.

Het RGOc is een samenwerkingsverband van het UMCG en de regionale GGZ instellingen.

Organisatorisch is het geworteld binnen het Universitair Centrum Psychiatrie (UCP) en bestaat het uit onderzoekers in dienst van het UMCG en medewerkers uit zeven noordelijke GGZ-instellingen, die participeren in onderzoek dat past binnen het RGOc.

Vanuit het RGOc worden samenwerkingsverbanden opgezet met andere GGZ-instellingen en Universiteiten binnen en buiten Nederland, waarbij het gezamenlijk verrichten van onderzoek het uitgangspunt is.

Onderzoeksprogramma

Inleiding

In het afgelopen jaar, 2015, zijn de veranderingen binnen de GGZ in rap tempo verder gegaan. Ook de grote RGOc-instellingen hebben een duidelijke splitsing verder vorm gegeven. De gespecialiseerde GGZ'en hebben zich binnen deze instellingen verder ontwikkeld. Daarnaast zijn er vele verschillende vormen van basis-GGZ ontstaan, en - niet onbelangrijk - betreden er ook allerlei nieuwe spelers het veld. Het UCP wordt gevraagd zijn rol als tertiaire zorg te expliciteren. Huisartsen nemen een prominenter rol in samen met hun POH-GGZ. Maar ook de participatiewet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning zorgen voor tal van verschuivingen binnen de psychiatrie. De transitie van de Kinder- en Jeugdpsychiatrie naar de gemeenten is inmiddels een feit. De zorgverzekeraars eisen hun plek op als regisseur van de zorg. Ook het klinisch epidemiologisch onderzoek binnen de Noord-Nederlandse GGZ wil met deze veranderingen meebewegen, zonder daarbij focus te verliezen.

Het grote Vroegdetectie zorginnovatieprogramma is een mooi voorbeeld van dit meebewegen naar een *preventieve ggz*. Het opsporen van mensen met een verhoogd risico op ernstige psychopathologie gebeurt nu inmiddels aan de voordeur van de participerende GGZ-instellingen.

Deze werkwijze is transdiagnostisch en gaat uit van het stadiërings- en profileringsmodel. De behandeling wordt geïntensiveerd bij de mensen die dit nodig hebben (van *stepped care* naar *matched care*). Doel is om een transitie naar een volgend stadium te voorkomen. Het On The Road onderzoek zal mensen ook langere tijd zal volgen om deze aanpak te evalueren.

EHealth maakt het mogelijk om daarbij nieuwe technologieën te gebruiken. *Slimme screeners*, ook voor gebruik in de huisartsenpraktijk, worden nu ontwikkeld binnen het Friesland project. Om bij goede diagnostiek de context serieus te nemen wordt ook ingezet op de *Experienced Sampling Method*, een methodiek die nu binnen het RGOc naar klinische toepassingen wordt doorontwikkeld. Door de unieke koppeling met RoQua kan deze methode direct in de zorg worden ingebouwd. Met de start van het IMPROVE doelmatigheidsonderzoek in 2015 kan ook de kosteneffectiviteit van deze en andere nieuwe werkwijzen onderzocht worden.

Het blijft belangrijk om onze aandacht te richten naar de meest kwetsbaren binnen de geestelijke gezondheidszorg: de mensen met therapieresistente depressie of bipolaire stoornis, de extra kwetsbare ouderen waarbij hun *frailty* een bijzondere aanpak rechtvaardigt, en de mensen met een psychotische stoornis waarbij klachten van bijvoorbeeld apathie en/of cognitieve problemen verder herstel bemoeilijkt. Het is mooi om te zien dat ondanks alle veranderingen binnen de GGZ het enthousiasme voor onderzoek voor deze groepen onverminderd groot blijft binnen de drie klinische netwerken van het RGOc.

Het patiëntgebonden onderzoek wordt steeds duidelijker onderdeel van de drie-eenheid onderzoek-opleiding en patiëntenzorg. De RGOc regio ontwikkelt zich daarmee steeds verder tot de 'Proeftuin GGZ Noord-Nederland'.

Klinische netwerken binnen de RGOC-regio, het MindLines project

De Noord-Nederlandse Netwerken voor Psychotische Stoornissen, Stemmings- en Angststoornissen en Ouderenpsychiatrie bestaan uit behandelaren met wetenschappelijke interesse en onderzoekers van de deelnemende ggz-instellingen en het UCP/UMCG. Binnen deze netwerken worden gezamenlijke studies gedaan, nieuwe ideeën ontwikkeld en regionale samenwerking op de inhoud van de patiëntenzorg bevorderd.

Om de onderlinge samenhang tussen de netwerken wordt te vergroten is het MindLines project in 2015 gestart. De studies die betrekking hebben op het beloop van psychopathologie kunnen binnen dit project gebruik maken van elkaars kennis en ervaringen. Hierdoor wordt efficiënter gebruik gemaakt van de mogelijkheden die RoQua biedt om gegevens te verzamelen en ook om geautomatiseerde rapporten te genereren. Nieuwe methodieken, zoals ESM, kunnen via MindLines uitgezet worden. Inhoudelijk worden gezamenlijke onderwerpen uitgekozen, zoals bijvoorbeeld apathie, anhedonie of cognitie die diagnose-overstijgend bestudeerd kunnen worden. Dankzij de koppeling van MindLines met het Psychiatrisch Casus Register Noord-Nederland kunnen patiënten hierbij ook ‘transdiagnostisch’ gevolgd worden. Voor beloopstudies kunnen de netwerken bovendien gebruik maken van grote naturalistische longitudinale cohorten, zoals bv. NESDA, NESDO en GROUP, en het Noordelijke Psychosen Cohort (PHAMOUS en PROGR-S).

Netwerk Psychotische Stoornissen

De studies binnen het Netwerk zijn zoveel mogelijk ondergebracht in het overkoepelende thema ‘het sociale brein in de sociale context’. Daarnaast werken GGZ NHN en Lentis aan een gezamenlijk programma met als thema ‘herstelgericht werken’.

In 2015 is de basis gelegd om drie grote beloopstudies (Vroegdetectie, Eerste Psychosen, Routine Outcome Monitoring (ROM PHAMOUS)) zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten zodat deze één longitudinale studie gaan vormen waarin de patiënt goed gevolgd kan worden. Verder is een online meting van de GROUP-studie (Genetic Risk and Outcome of Psychosis in het kader van Geestkracht) voorbereid. Een groot aantal interventiestudies naar negatieve en cognitieve symptomen, zoals de apathiestudie, de cognitieve adaptatie training, sociaal functioneren en herstel (BeatVic, victimisatie bestrijding), leefstijlinterventies, innovatieve medicatiestudies en eHealth (Virtual Reality Aggression Prevention Training, VRAPT), hebben in 2015 hun beslag gekregen.

In 2015 werd ook verder gewerkt aan het onderzoek naar de effectiviteit van de Triadekaart, een instrument ter ondersteuning van de samenwerking tussen hulpverlening, naasten en cliënten. Hierbij zijn een tiental ggz-instellingen betrokken die alle de intentie hadden om te gaan werken met de Triadekaart. Ook werd een tweede ronde enquêtes uitgezet onder cliënten en naasten en werd een start gemaakt met dossieronderzoek. Met name voor behandelaren zijn in maart 2015 de traditionele tweeverjaarkse nascholingsbijeenkomsten over psychosen georganiseerd, ditmaal in Oranjewoud.

In 2015 zijn de meeste doelstellingen uit het jaarplan behaald, zowel wat betreft beloopstudies (Vroegdetectie, PROGR-S, ROM-PHAMOUS, GROUP) als interventiestudies (Apathie, CAT, BeatVic, LION, Simvastatine, ABC, Hospitality, TREAT, DiSCoVR, VRAP.T). Bij de Virtual Reality studie (VRET.P) is het gelukt om in totaal 111 personen te verzamelen. De studie 'Less may be more' over polyfarmacie ondervond problemen bij de inclusie en zal in een aangepaste vorm worden voortgezet. Het onderzoeksdeel van het vroegdetectieproject 'On the Road' werd in 2015 voorbereid. Dit onderzoek zal in 2016 verder geïntegreerd worden met PROGR-S en ROM-PHAMOUS. In 2015 is een vervolg gemaakt voor de Cognitieve Adaptatie Training (CAT). Deze studie zal naast Lentis (Langdurige Rehabilitatie, Zuidlaren) ook bij Dijk en Duin (Castricum) en GGZ Drenthe (Assen) gaan lopen.

In 2015 werd het onderzoek naar leefstijlinterventies bij een groot aantal teams afgerond. In de LION studie naar leefstijlinterventies (GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Lentis, UCP, Dimence Groep) wordt getracht de interventie, naast FACT, uit te breiden naar (vijf) teams met patiënten binnen een beschermde woonvorm. De ontwikkeling en validering van de Transitie-schaal, die de factoren in kaart brengt van belang voor een goede uitstroom vanuit FACT naar de huisarts, vindt plaats in GGZ NHN. Deze studie kan binnen RGOc-verband verbreed worden naar andere instellingen.

Netwerk Ouderenpsychiatrie

In 2015 is een start gemaakt met de inclusie van patiënten voor de ROM-GPS studie: een beloopstudie bij ambulante behandelde ouderen met affectieve stoornissen. Onderdeel van deze studie vormt een gestandaardiseerde intake op de deelnemende poliklinieken. Hierdoor wordt

een goede infrastructuur verkregen voor onderzoek in de ouderenpsychiatrie. Zo zijn bij de poliklinieken Ouderenpsychiatrie van het UMCG en GGZ Noord-Holland-Noord dit jaar 167 gestandaardiseerde intakes uitgevoerd, waardoor 40 patiënten konden worden geïnccludeerd in de ROM-GPS studie. Inmiddels heeft ook GGNet zich - als niet RGOc-lid - gemeld voor deelname aan de studie. Andere instellingen - van binnen en buiten het RGOc verband - zullen naar verwachting in de loop van 2016 volgen.

Twee projectideeën voor doelmatigheidsonderzoek in de ouderenpsychiatrie zijn dit jaar door ZonMw geselecteerd voor uitwerking tot een volledige subsidieaanvraag. Dit betreft ten eerste een voorstel voor een RCT naar de (kosten)effectiviteit van schematherapie aangevuld met psychomotore therapie voor ouderen met persoonlijkheidsstoornissen. Deze aanvraag is gebaseerd op pilot onderzoek in het UMCG. De tweede aanvraag heeft betrekking op een RCT naar de (kosten)effectiviteit van het toevoegen van een eHealth interventie aan de reguliere zorg die ouderen ontvangen in de ambulante ouderenpsychiatrie. Deze internetinterventie - 'Leven in de Plus' (zie www.levenindeplus.nl) - is ontwikkeld door het Trimbos-instituut en richt zich op het bevorderen van welbevinden en zelfmanagementvaardigheden van de patiënt. De interventie wordt zonder hulp van een professional doorlopen en vormt een aanvulling op de reguliere ambulante zorg. Beide doelmatigheidsonderzoeken zullen - bij honorering - worden uitgevoerd binnen het Netwerk Ouderenpsychiatrie; de laatste in samenwerking met het Trimbos-instituut.

De Nascholingsdag 2015 was gericht op de invloed van cognitieve beperkingen op psychotherapie voor ouderen. Gerenommeerde sprekers uit binnen- en buitenland - waaronder Prof. Patricia Arean van de University of Washington in Seattle en prof. dr. Pim Cuijpers van de Vrije Universiteit Amsterdam - gaven een breed overzicht van dit thema. Ruim 100 mensen bezochten deze dag en zij beoordeelden de nascholing als zeer goed (meer dan 70% gaf hier een cijfer 8 of hoger voor).

Tot slot is in 2015 besloten onderzoek te ontwikkelen op basis van een gestandaardiseerde jaarlijkse screening van ouderen met een ernstige psychiatrische aandoening, naar analogie van het PHAMOUS onderzoek binnen het RGOc.

Noord-Nederlands Netwerk Stemnings- en Angststoornissen (NNNSA)

In 2014 zijn m.b.v. focusgroepen uit het NNNSA monitoringsprotocollen opgesteld voor verschillende psychofarmaca. In 2015 zijn deze monitoringsprotocollen teruggegeven aan de betrokken instellingen voor implementatie. Tevens is in 2015 de MOPHAR-studie in RoQua ingevoerd. Naast de Basisanamneselijst bevat dit protocol o.a. vragen voor de screening van leefstijl en de somatische module van de PHAMOUS studie. De studie gaat op 1 januari 2016 van start bij de afdeling bipolaire stoornissen van GGZ Drenthe en zal ook worden uitgerold bij andere afdelingen.

De Basisanamneselijst is ontwikkeld in het UCP. In 2015 is gewerkt aan een kleine update met aanpassingen aan de vragen m.b.t. middelengebruik en mogelijke problemen van kinderen van patiënten. Vanaf 1 januari 2016 maken zowel de Voegdetectiestudie als MOPHAR gebruik van de

Basisanamneselijst, inclusief rapportage. Floor Verhoeven heeft op 1 oktober 2015 de eerste resultaten van de koppeling tussen DBC-gegevens en de Basisanamneselijst gepresenteerd op het internationale ENMESH congres.

De studies van de verschillende netwerken binnen het RGOc (ouderen, psychose, stemming en angst) die betrekking hebben op het beloop van psychopathologie zijn in 2015 een maandelijks overleg gestart onder de naam 'MindLines'. Ook het IT-D plan, voor het onderzoeken van voorspellers van beloop, herstel en behandelings succes in de 2e en 3e lijn, is ondergebracht bij MindLines. In 2015 is een samenwerking gestart met iLentis m.b.t. analyse van Telepsy-data gekoppeld aan ROM.

De afstemmingsbijeenkomsten voor unipolaire depressie en bipolaire stoornis in 2014 hebben in 2015 hun vruchten afgeworpen in de vorm van implementatie bij de betrokken instelling - deze gebruiken inmiddels regionaal de IDS-SR en de verschillende instrumenten afgesproken voor bipolaire stoornis. De eerste afstemmingsbijeenkomst voor angststoornissen vond plaats op 19 november 2015 - een vervolgbijeenkomst is gepland voor 1 maart 2016, waarbij de knoop wordt doorgemaakt voor het gebruik van meetinstrumenten voor OCD, paniekstoornis en sociale fobie.

Om behandelaren uit de gehele regio kennis te laten maken met het NNNSA zijn in 2015 de Regiobijeenkomsten van start gegaan. Deze geaccrediteerde bijeenkomsten bestaan uit een niet-wetenschappelijke voordracht i.c.m. een aantal onderzoekspresentaties, waarna tijdens een hapje eten tijd voor discussie is. Inmiddels hebben

twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden en is succesvol accreditatie verkregen voor psychiaters, klinisch psychologen en verpleegkundig specialisten.

De derde studiedag van het NNNSA vond plaats op 25 september 2015 en had als thema 'Therapieresistentie bij stemmings- en angststoornissen'. Met een opkomst van 93 deelnemers was de studiedag goed bezocht. Deelnemers waren enthousiast over de vijf verschillende workshops en de drie keynotesprekers.

RGOC-Datawarehouse

Een datawarehouse bestaat om databestanden op een centrale en beveiligde locatie op te slaan, te verwerken en eventueel te analyseren. Databestanden worden binnen deze omgeving gekoppeld en hierna bestaat de mogelijkheid om ze geanonimiseerd ter beschikking te stellen aan onderzoekers. Het is de bedoeling om alle (grote) databestanden binnen het datawarehouse te beheren. De transparantie en overdraagbaarheid van de data blijft gehandhaafd omdat dit beheer op een centrale en eenduidige professionele manier wordt uitgevoerd. Datamanipulaties en calculaties blijven vanaf de brondata herleidbaar doordat alle veranderingen en aanpassingen worden vastgelegd in syntaxen.

Er zijn verschillende datasets die momenteel gekoppeld worden in het datawarehouse. Dit zijn de databases van het PHAMOUS onderzoek (psychische en lichamelijke screening van mensen, met ernstige psychiatrische aandoeningen, in het bijzonder psychotische stoornissen), het PROGR-S onderzoek (cognitieve, psychische en lichamelijke screening van mensen met een eerste psychose), Ariadne (follow-up onderzoek van kinderen van

ouders met psychische problemen), het psychiatrische casusregister Noord-Nederland (PCRNN) en TRAILS (populatiecohort van 2230 jongeren die al tien jaar iedere twee jaar bemeaten worden).

De gegevens van het PROGR-S- en PHAMOUS-onderzoek worden verzameld met behulp van RoQua Routine Outcome Monitoring, het ROM-systeem dat door een aantal GGZ-instellingen gebruikt wordt. In het datawarehouse kunnen ook deze bestanden op een veilige manier gekoppeld worden aan elkaar en aan de andere databestanden. Hiermee kunnen onderzoeksvragen beantwoord worden zoals bijvoorbeeld 'voorspellen cognitieve profielen in het begin van de ziekte toekomstig zorggebruik' of andere uitkomstmaten (zoals ernst van de symptomen en sociaal functioneren).

Een Trusted Third Party (TTP) is een essentiële constructie om veilige koppelingen zonder overdracht van identificerende gegevens tussen (grote) databestanden mogelijk te maken. Er is recent een doorstart gemaakt door de beoogde partner daartoe (Stichting Mondriaan) en het zwaartepunt is hierbij verschoven van Utrecht (UMC Utrecht) naar Groningen (UMCG). Het UMCG is bovendien aan boord in de landelijke ontwikkelingen om SurfTTP faciliteiten aan te laten bieden. Het datawarehouse van het RGOC representeert hierbij de mental health poot en daarmee is Groningen een belangrijke spil in het TTP veld geworden. De ontsluiting van nieuwe (onderzoeks) databases (zoals Pharmacodata, Lifelines, data van zorgverzekeraars, etc.) via het datawarehouse zal dan ook eenvoudiger worden.

Ellen Visser, Erwin Veermans en Sjoerd Sytema zijn eindverantwoordelijk voor het datawarehouse.

EHealth netwerk Noord-Nederland

Net zoals voorgaande jaren kwamen de deelnemers van het eHealth netwerk eens per drie maanden bijeen. De meeste deelnemers waren lijfelijk aanwezig; een enkeling nam deel via een beeldverbinding. Alle RGOc-instellingen zijn vertegenwoordigd in het eHealth netwerk, met uitzondering van Mediant. Het netwerk wordt versterkt door Accare, het Zorg Innovatie Forum, de Hanzehogeschool, Hogeschool Windesheim en de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden. De samenstelling van het netwerk is in 2015 niet wezenlijk veranderd; er zijn alleen een aantal personen gewisseld.

In 2015 is het eerste deel van het project Beeldcommunicatie in de GGZ afgerond. In tegenstelling tot bestaande onderzoeken naar beeldcommunicatie richt dit onderzoek zich specifiek op het effect van beeldcommunicatie op de verandering van inhoud van zorg, zoals ervaren door de professionals. Het onderzoek is sterk kwalitatief van aard; er is gekozen voor een antropologische benadering. Doel is om te komen tot handvatten die de professional kunnen ondersteunen bij het inzetten van beeldcommunicatie. Van de RGOc-instellingen zijn Lentis, GGZ Noord-Holland Noord, Dimence Groep en GGZ Drenthe in de afgelopen fase het meest intensief betrokken geweest. Een tussentijdse rapportage over inhoudelijke en financiële zaken is ingediend en goedgekeurd door de subsidiegever, Stichting Innovatie Alliantie (SIA). Tevens is bij SIA een verzoek ingediend (en gehonoreerd) tot verlenging van het project met 4 maanden (tot 1 maart 2017). Reden hiervoor is dat het project enige vertraging heeft opgelopen doordat (1) de deelnemende GGZ-instellingen te maken kregen met ingrijpende organisatorische veranderingen,

zoals de overgang van de jeugd GGZ naar de gemeenten, waardoor medewerkers verminderd beschikbaar waren en doordat (2) de onderzoeksmethodologie is geïntensiveerd (meer observatie *on the spot*), op advies van Prof. Dr. Jeanette Pols (wetenschappelijk adviseur van het project). De eerste onderzoeksresultaten zijn gepresenteerd op congressen en in een publicatie. Het project beeldcommunicatie in de GGZ kent, behalve een team van onderzoekers, een Stuurgroep en een Projectmanagement Team waarin ook RGOc-instellingen vertegenwoordigd zijn. De Stuurgroep komt eens per 3 maanden bijeen en het Projectmanagement Team eens per 6 weken.

In 2015 is verder gewerkt aan onderzoek naar en ontwikkeling van e-mental health interventies en tools voor de praktijkondersteuner-ggz bij de huisarts in de Innovatiewerkplaats van de Hanzehogeschool. Meer informatie is te vinden op de projectwebsite: <http://healthyageing.innovatio.nl/nl/innovatiewerkplaats/e-mental-health-interventies-voor-de-poh-ggz>.

Een nieuw initiatief betreft een unieke samenwerking tussen het eHealth netwerk en de drie hogescholen (Hogeschool Windesheim, Hanzehogeschool, NHL) in het opzetten van een gezamenlijk onderwijsprogramma. Als project voor 2016 is gekozen voor de gamificatie van sociale vaardigheidstraining bij jongeren met autisme.

Per 1 september 2015 is drs. Fionneke Bos aangesteld als aio binnen het eHealth netwerk op het onderwerp 'elektronische dagboekstudies in de klinische praktijk'. Zij gaat de komende 4 jaar onderzoek doen naar mogelijkheden en onmogelijkheden van het gebruik van *Ecological Momentary Assessments* (ook wel *experience sampling* of dagboekmetingen genoemd), gecombineerd met automatische analyse en feedback in de zorgpraktijk. Het begeleidingsteam bestaat uit Prof. dr. Marieke Wichers, dr. Lian van der Krieke en dr. Evelien Snippe. Dr. Richard Bruggeman is als adviseur betrokken.

Het RGOc is nog steeds (net als vorig jaar) partner in een grote subsidieaanvraag voor de ontwikkeling van een e-mental health toepassing rondom herstelverhalen voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening onder leiding van Prof. Mike Slade. De aanvraag is, na enkele ronden, uiteindelijk afgewezen bij een eerste subsidiegever. Inmiddels is de aanvraag elders ingediend.

Eind 2015 was het jaarlijkse RGOc-symposium gewijd aan het thema eHealth. Diverse projecten hebben zich gepresenteerd. Alle partijen die deelnemen aan het eHealth netwerk vertegenwoordigd; zij presenteerden hun bezigheden en visie in de vorm van een *rapid fire presentation*.

De RGOc-consultatiefunctie

Een belangrijke taak van het RGOc is om een platform te bieden voor onderzoekers binnen de instellingen waarin naast inhoudelijke afstemming van onderzoeks- onderwerpen ook uitwisseling plaatsvindt op het terrein van de methodologie en andere vragen rondom praktijkonderzoek. Advisering vindt plaats binnen de verschillende netwerken maar is ook beschikbaar voor onderzoekers die daar niet aan verbonden zijn in de vorm van een apart 'loket' voor consultatievragen. Hiervan is ook in 2015 gebruik gemaakt door een scala van binnen de instelling werkende onderzoekers. Het gaat daarbij om enkele medewerkers in een promotietraject, maar ook om psychiaters en klinisch psychologen die voor een voortgezette opleiding onderzoek moeten doen. De belangrijkste groep werd dit jaar echter gevormd door verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten voor wie de eisen aan het afstudeeronderzoek ook steeds hoger worden. Voor deze laatste groep is in 2015 een cursus van vier dagdelen gestart over data analyse met behulp van het statistische programma SPSS. Aan deze cursus hebben in totaal elf verpleegkundig specialisten in opleiding van vijf ggz-instellingen deelgenomen. De cursus had tot doel de deelnemers te ondersteunen bij de data analyse voor het onderzoek dat zij moesten uitvoeren in het kader van hun opleiding. De cursisten bleken sterk te verschillen in hun ervaring met SPSS en de ondersteuning waaraan zij behoefte hadden. Ook tussen de ggz-instellingen bleken grote verschillen te bestaan in de mate waarin de verpleegkundig specialisten in opleiding een beroep konden doen op de bijvoorbeeld de researchafdeling van de eigen instelling voor begeleiding bij de uitvoering van het gehele leeronderzoek. Wellicht dat volgend jaar de door het RGOc aangeboden cursus minder in

groepsverband gegeven kan worden en meer in de vorm van individuele begeleiding bij de data analyses voor de diverse leeronderzoeken.

De vragen die bij het consultatieloket binnen komen zijn heel erg divers maar de meesten hebben, als in voorafgaande jaren, betrekking op de eerste fase van het onderzoek. Het gaat dan om meetinstrumenten, poweranalyses maar ook om ondersteuning bij aanvragen voor de Medisch Ethische Commissie. In principe wordt gezocht naar een goede match tussen vraag en de vaardigheden en inhoudelijke deskundigheid van de onderzoeker die vanuit het RGOc ondersteuning gaat bieden. Heel vaak gaat het om een kort adviserend contact, soms echter werd langdurige statistische ondersteuning geboden na afloop van de dataverzameling. In een enkel geval leidt dit tot samenwerking in de vorm van een co-auteurschap (o.a. rondom proefschrift L. Kronenberg, zie pagina 33).

Het voornemen voor 2015 was om naast openstelling van de cursus Eerste Hulp Bij Onderzoek, ontwikkeld en aangeboden door Lentis Research voor onderzoekers van de RGOc-instellingen, ook een ondersteuningsgroep te starten voor verpleegkundig specialisten in opleiding en/of voor onderzoekers binnen instellingen die werken aan hun promotie. Zoals aangegeven is de ondersteuningsgroep voor verpleegkundig specialisten inderdaad in 2015 van start gegaan. Voor promovendi is nog geen structureel aanbod: de vragen en behoeften bleken heel erg uiteen te lopen en veelal zijn de promovendi tegenwoordig ook ingebed in onderzoeksscholen met een eigen aanbod. Voor 2016 wordt nagegaan of er wel behoefte is aan studiemiddagen bijvoorbeeld gericht op de WMO en

Clëntenparticipatie

Betrokkenheid van cliënten bij het onderzoek en het onderzoeksbeleid van het RGOc krijgt op verschillende manieren vorm. Naast een actieve rol als deelnemers aan onderzoek, zijn cliënten ook betrokken bij bijvoorbeeld focusgroepen rondom centrale thema's in onderzoek (o.a. onderzoek Triadekaart). Ook is er in de afgelopen jaren onderzoek gedaan op initiatief en met medewerking van cliënten (o.a. 'Nait Soezen', gevolgen Eigen Bijdrage GGZ) en zijn cliënten betrokken als lid van begeleidingscommissies (o.a. kosteneffectiviteit revalidatie). Sinds de start van het RGOc wordt daarnaast voor overleg en samenwerking met de cliëntenraden een jaarlijkse bijeenkomst georganiseerd, en worden zowel cliëntenraadsvertegenwoordigers als cliëntenorganisaties en organisaties voor naastbetrokkenen voor het jaarlijkse RGOc symposium uitgenodigd. Via de RGOc nieuwsbrief worden zij bovendien op de hoogte gehouden over ontwikkelingen binnen het RGOc.

Vanuit de Stuurgroep van het RGOc is in 2014 bij de bespreking van het vijfjarenplan aangedrongen op grotere betrokkenheid van de cliëntenraden. Dit werd mede ingegeven door de constatering in het jaarverslag 2013 dat slechts een klein aantal vertegenwoordigers de jaarlijkse bijeenkomst voor de cliëntenraden bezoekt.

Naar aanleiding hiervan heeft in de periode van februari tot mei 2015 een rondgang plaatsgevonden langs alle (centrale) cliëntenraden van de deelnemende instellingen, met uitzondering van de cliëntenraad van Noord Holland Noord met wie een afspraak is gemaakt voor een bezoek in de eerste helft van 2016.

Het doel van deze bezoeken was tweeledig: in de eerste plaats de kennis over en de verbondenheid met het RGOc vergroten, in de tweede plaats in gesprek gaan over mogelijke vormen van samenwerking tussen het RGOc en de raden. Wat betreft de samenwerking werden vier niveaus onderscheiden:

- ▶ meedenken over het beleid van het RGOc,
- ▶ participeren in de netwerken door o.a. mee te denken over ontwerp, opzet en beloop van onderzoeken,
- ▶ deelnemen als lid van een onderzoeksteam door bijv. interviews af te nemen,
- ▶ werven van onderzoeksdeelnemers.

Ook werd geïnventariseerd in hoeverre cliëntenraden al betrokken zijn bij onderzoek, en welke onderzoeksvragen binnen de raden leven.

Een verslag van deze overlegronde, alsmede een voorstel voor een vernieuwde vorm van samenwerking met de cliëntenraden, is gepresenteerd en besproken tijdens de zgn. 'Invitational Conference' op 19 juni 2015. Onder de aanwezigen waren ook vier vertegenwoordigers vanuit de cliëntenraden. Het voorstel werd unaniem en van harte ondersteund. Wel werd opgemerkt dat het lastig zal zijn de samenwerking goed te organiseren omdat de cliëntenraden een volle agenda hebben en de afstand, letterlijk en figuurlijk, tussen onderzoekers en raden groot kan zijn.

Op basis hiervan werd het volgende plan geformuleerd:

- ▶ de jaarlijkse bijeenkomst voor cliëntenraden wordt gekoppeld aan het RGOc symposium,
- ▶ er wordt een studiemiddag voor cliëntenraadsleden georganiseerd rondom een actueel thema,
- ▶ vertegenwoordigers van de raden nemen deel aan de jaarlijkse Invitational Conference,
- ▶ cliëntparticipatie binnen de netwerken wordt verder uitgewerkt en geconcretiseerd en er wordt binnen het RGOc meer nadruk gelegd op het belang van advisering van betrokken cliëntenraden bij nieuw onderzoek,
- ▶ de ronde langs de raden wordt tweejaarlijks herhaald.

Per december 2015 is Meike Bak als 'aandachtsfunctionaris cliëntenraden' aangesteld. Zij heeft als taak cliëntparticipatie binnen het RGOc te bevorderen door er zorg voor te dragen dat samenwerking met de cliëntenraden op de agenda blijft staan, de voorgenomen afspraken te coördineren, en als contactpersoon te fungeren voor onderzoekers en cliëntenraden.

18 METC vragen en/of meer methodologische onderwerpen als psychometrische statistiek en analysemethoden bij kwalitatief onderzoek. Het is nog niet gelukt om, zoals wel de intentie was, vanuit de netwerken gerichte onderzoeksvragen te formuleren waaraan medewerkers die voor hun opleiding onderzoek moeten doen, zouden kunnen gaan werken. Nagegaan moet worden op welke manier netwerk en onderzoekers-studenten elkaar in deze het beste kunnen vinden. Vanuit de consultatiefunctie is in 2015 wel meer contact geweest met cliëntenraden en de onderzoeksvragen die vanuit deze raden worden gesteld. Dit dient in 2016 meer concrete vormen aan te nemen. Over de versterking van het contact met cliënten en cliëntenraden onderstaand meer.

Doelmatigheid

Binnen het RGOc wordt al vele jaren doelmatigheids-onderzoek gedaan op het niveau van individuele interventies, veelal in samenwerking met de Health Technology Assessment (HTA) unit van het UMCG en anderen zoals het Trimbos-instituut. Het jongste voorbeeld hiervan is de kosteneffectiviteitsstudie naar de individuele rehabilitatie benadering (IRB), een vierjarige RCT, die in de loop van 2015 meer dan 120 cliënten includeerde. Het studieprotocol werd gepubliceerd in BMC Psychiatry.

In het RGOc vijfjarenplan is doelmatigheid benoemd als belangrijk speerpunt. In 2015 zijn hiertoe de eerste concrete stappen gezet. Het RGOc, het UCP, de HTA-unit van het UMCG, GGZ Friesland en het Trimbos-instituut hebben tezamen met het Landelijk platform GGz (LPGGz) en De Friesland Zorgverzekeraar het initiatief genomen tot het beter in kaart brengen van de doelmatigheid en

kosteneffectiviteit van psychiatrische behandelingen binnen een grote regio. Dit project is gestart op 1 september 2015 onder de naam IMPROVE (Improving Mental Health care using Personalized treatment based on analyses of Routine data for Optimal Value and Effectiveness). Projectleider is dr. Talitha Feenstra van de HTA-unit UMCG.

Achtergrond van dit project

In de afgelopen jaren hebben overheid, ggz aanbieders, verzekeraars en patiëntenorganisaties afspraken gemaakt over herstructurering van zorg en beheersing van kosten. Op dit moment is niet duidelijk wat hiervan de consequenties zijn, en in hoeverre deze nieuwe opzet doet wat zij beoogt. Ook is niet helder hoe preventieve en eHealth interventies in de praktijk leiden tot een verandering in ernst van aandoeningen en vermindering van beslag op andere voorzieningen. Het is van belang dat de effectiviteit en doelmatigheid van keuzes in de zorg op macroniveau voortdurend onderzocht worden door observatie van uitkomsten en terugkoppeling op micro- en mesoniveau.

De bij IMPROVE betrokken partijen beschikken ieder over verschillende zorg-gerelateerde data en expertise. Om te kunnen sturen op kwaliteit en doelmatigheid is het van groot belang om deze gegevens en kennis samen te brengen, met waarborging van optimale privacy en regelgeving.

Binnen dit project worden geanonimiseerde data gekoppeld van: bevolkingsonderzoek (risicofactoren, kwetsbare groepen), aanbieders (diagnosen, behandelingen, uitkomsten) en verzekeraars (zorg-consumptie). Door het toepassen van nieuwe

mogelijkheden in ICT en Health Technology Assessment (HTA) kan een betere *clinical decision making* worden gerealiseerd. De opbrengst van dit project is dat de unieke samenwerking tussen partijen in de Friese ggz optimaal wordt benut om te komen tot kwalitatief optimale zorg voor patiënten in het juiste echelon van de gezondheidszorg tegen aanvaardbare kosten.

IMPROVE kent 4 deelprojecten

- ▶ Een innovatieve screener voor psychische problemen voor huisarts en POH-ggz
- ▶ Een ICT instrument dat behandelaars en cliënten ondersteunt in hun keuze voor behandelingen
- ▶ Simulatiemodellen (*prognostic modelling*) t.b.v. zorgoptimalisatie op meso- en macroniveau
- ▶ Voor twee concrete cases, namelijk de zorg bij depressie en psychose, toepassingen van deze tools en modellen.

Bij aanvullende financiering zal dit project verder worden uitgebouwd. Het IMPROVE project is daarmee een belangrijke nieuwe ontwikkeling van het doelmatigheidsonderzoek binnen het RGOc.

De RGOc Academie is het trainingscentrum voor medewerkers van bij het RGOc aangesloten ggz-instellingen. Er worden cursussen en trainingen gegeven waardoor de continuïteit, verdere groei en ontwikkeling van het onderzoek gewaarborgd wordt. De RGOc Academie is in het najaar van 2012 opgericht.

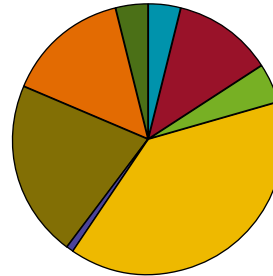
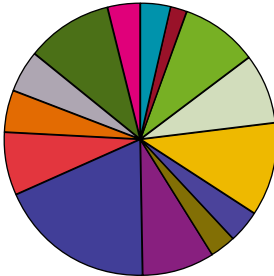
De doelgroep van de RGOc Academie bestaat uit onderzoekers, behandelaren, verpleegkundigen en onderzoeksassistenten. Op het programma staan scholingen en trainingen van diagnostische instrumenten als bv. PANSS en HoNOS, en trainingen voor specifiek onderzoek zoals de CAARMS training voor het vroegdetectieproject *On The Road*. Ook worden er interbetrouwbaarheidstrainingen binnen onderzoek en ‘train-de-trainer’ cursussen georganiseerd. In 2015 is de RGOc Academie gestart met cursussen kwalitatieve en kwantitatieve dataanalyse voor verpleegkundig specialisten in opleiding.

Alle trainingen worden gegeven door gekwalificeerde trainers en zijn bedoeld voor medewerkers van de RGOc-instellingen. Medewerkers van niet-RGOc instellingen kunnen desgewenst de trainingen tegen vergoeding bijwonen. Daarnaast worden ook studie- en (na) scholingsdagen georganiseerd voor behandelaren en onderzoekers in Noord-Nederland.

Op de website van de RGOc Academie staat een actueel overzicht van de trainingen die worden aangeboden. Ook trainingen die verzorgd worden door in het RGOc participerende instellingen kunnen hier desgewenst vermeld worden. Voor alle trainingen en nascholingen is het mogelijk om deelnemers via een online aanmeldingsformulier in te schrijven.

20 Alle activiteiten van de RGOc Academie worden geëvalueerd. Hiertoe ontvangen de deelnemers na afloop een digitaal evaluatieformulier. De resultaten worden naar de docenten en organisatoren teruggekoppeld.

In 2015 heeft de RGOc Academie 30 cursussen, trainingen en consensusbijeenkomsten georganiseerd, waaraan 315 mensen hebben deelgenomen. Sommige trainingen, zoals de PANSS, de EPS en de basistraining PHAMOUS, werden meer dan één keer gegeven. De trainingen werden in 2015 gegeven in Groningen en in Zuidlaren. De basis- en opfrustraining PHAMOUS, een aantal EPS trainingen en de EHBOz cursus werden bij Lentis gegeven.

- CAARMS
- EHBOZ
- EPS
- EPS opfrustraining
- HoNOS
- Kwal.dataanalyse Atlas.Ti
- Kwant.dataanalyse SPSS
- MINI
- PANSS
- PANSS consensus
- PANSS onderzoekstrial
- PHAMOUS basistraining
- PHAMOUS opfrustraining
- Psychofarmaca voor dummies

- Dimence
- GGZ Drenthe
- GGZ Friesland
- Lentis
- Mediant
- UMCG/RUG
- Studenten RUG en Hanze hogeschool
- Elders

Samenwerking met andere organisaties en afdelingen

Het RGOc werkt zowel op landelijk als op internationaal niveau samen met ggz-instellingen, andere universitaire afdelingen, kennis- en expertisecentra en Europese researchcentra. Het RGOc ondersteunt en faciliteert de uitvoering van deze onderzoeksprogramma's in de noordelijke ggz. Hieronder volgt een korte opsomming van de belangrijkste samenwerkingsverbanden.

Geestkracht

Het Geestkracht-programma van ZonMw is in 2003 van start gegaan met als doel de onderzoeksinfrastructuur in de ggz te versterken, door middel van praktijkzorgprojecten en opleidingstrajecten voor promovendi en via een top-down programma waarin universiteiten samen met ggz-instellingen een 10-jarig programma hebben ontwikkeld: op het gebied van psychosen (GROUP), angst- en stemmingsstoornissen (NESDA) en ontwikkelingsstoornissen (TRAILS).

Inmiddels is de ZonMw-subsidie afgelopen, maar de grote onderzoeksprojecten lopen nog door. Groningen is als enige universiteit betrokken bij alle drie programma's. Het RGOc ondersteunt NESDA, daarnaast dragen ook GGZ Friesland, GGZ Drenthe en Lentis hier aan bij. Er bestaat binnen het Netwerk Stemmings- en Angststoornissen een nauwe samenwerking met het VUmc en het LUMC. Er worden regelmatig zogenaamde NESDA Noord bijeenkomsten gehouden waarin onderzoekers elkaar treffen. De NESDA data zijn ook beschikbaar voor RGOc-onderzoekers om aanvullende onderzoeksvragen mee te beantwoorden. Het Netwerk Ouderenpsychiatrie heeft goede samenwerkingsverbanden met Radboud UMC, VUmc en LUMC. Op de NESDO data wordt ook door onderzoekers uit het Noorden regelmatig gepubliceerd. De GROUP-partners UMCG, UMCU, AMC en MUMC werken

nog steeds samen met een groot aantal GGZ-instellingen. De derde meting is succesvol afgerond. GROUP werkt - ook met ondersteuning van het RGOc en RoQua - aan een online vervolgmeting. De centrale database van GROUP wordt beheerd binnen het Datawarehouse. Daarnaast is sinds 2015 de Genetic Database van GROUP in Groningen gevestigd, i.s.m. de afdeling Genetische Epidemiologie van het UMCG.

Phrenos

Een aantal RGOc instellingen is ook actief lid van Phrenos, het kenniscentrum gericht op persoonlijk herstel en maatschappelijke participatie van mensen met psychotische of andere ernstige en langdurige aandoeningen. Waar mogelijk wordt samengewerkt op het gebied van onderzoek en nascholing, zoals het jaarlijkse Phrenos Psychosecongres en PANSS-trainingen. Ook wordt gezamenlijk onderzoek gedaan naar CAT en naar de validering van de iROQ. Bovendien heeft het RGOc heeft samen met Phrenos de organisatie van het ENMESH 2017 congres in Groningen op zich genomen.

Trimbos-instituut

Met het Trimbos-instituut (Ti) als het landelijk kennis-instituut op het gebied van de geestelijke volksgezondheid en geestelijke gezondheidszorg zijn in het verleden al enkele multicenter RCT's uitgevoerd op het gebied van de rehabilitatie. Op dit moment is het RGOc (Van Busschbach) als adviseur betrokken bij onderzoek naar arbeidsrehabilitatie (Individual Placement and Support, IPS) in combinatie met WRAP (Wellness and Recovery Action Plan) en wordt deelgenomen aan in de Erkenningscommissie interventies langdurige zorg die vanuit het Ti wordt gecoördineerd.

Het IMPROVE project is een hecht samenwerkingsverband tussen het RGOc, het Trimbos-instituut, GGZ Friesland en De Friesland Zorgverzekeraar.

RIBW Alliantie

In vervolg op de UTOPIA-studie - naar de effectiviteit van de door 22 RIBW's geleverde woonzorg - wordt met het Lectoraat Maatschappelijke participatie van mensen met psychische beperkingen van de Hanzehogeschool, in de persoon van Charlotte de Heer, op dit onderzoeksgebied verder samengewerkt in het MOVE-project. Aan dit onderzoeksproject doen zes RIBW-instellingen en GGZ Friesland mee. Verder wordt met een aantal instellingen w.o. de Stichting Beschermd Wonen Utrecht gewerkt aan de ontwikkeling van een vragenlijst naar herstel te gebruiken als maat binnen de Routine Outcome Monitoring.

Casus-registers

Het Psychiatrisch Casusregister Noord-Nederland (PCR-NN) werkt samen met het Psychiatrisch Casusregister Midden-Nederland en met het Psychiatrisch Casusregister Rotterdam-Rijnmond. Sinds 2012, na het wegvallen van de financiering door het ministerie van VWS, worden de zorggegevens van de verschillende casusregisters niet meer gebundeld en is het Psychiatrisch Casusregister Zuid-Limburg opgeheven. De drie overgebleven casusregisters zoeken nog wel steeds de samenwerking op in het kader van onderzoek. Daarnaast wordt samengewerkt met Stichting Benchmark GGZ middels deelname aan de Expertraad Volwassenen EPA.

Psychose Consortium

Het GROUP netwerk heeft een vervolg gekregen in het Psychose Consortium. Hier ligt de nadruk op klinisch onderzoek naar behandelstrategieën, (biologische, psychotherapeutische en psychosociale interventies). Het consortium (een netwerk van 5 regionale netwerken) wordt gecoördineerd door onderzoekers van het UMCG, UMCU, AMC, ErasmusMC en het MUMC. Er zijn tweemaal gezamenlijke onderzoekspresentatie. Inmiddels wordt ook gewerkt aan gezamenlijke subsidie aanvragen.

Hogescholen in Noord-Nederland

De laatste jaren is de samenwerking met de hogescholen in het Noorden sterk geïntensiveerd via zogenaamde RAAK-projecten en via promotietrajecten van hogeschool docenten bij (co)promotores gelieerd aan het RGOc. Het RGOc werkt in verschillende projecten nauw samen met de Hogeschool Windesheim Zwolle. Het RGOc (dr. J.A.J. van der Krieke, dr. S. Sytema) is consortiumpartner in het door SIA-RAAK gefinancierde project naar Beeldcommunicatie in de GGZ (Lectoraat ICT Innovaties in de Zorg, lector dr. ir. M. Hettinga, dr. ir. R. Janssen). Met het lectoraat Bewegen, Gezondheid en Welzijn is verbinding via de lector (dr. J.T. van Busschbach, ook werkzaam bij het RGOc). Het RGOc (dr. J.A.J. van der Krieke, drs. E. Veermans) is consortiumpartner in het ook weer door RAAK gefinancierde project naar de inzet van psychomotorische therapie bij complex trauma. Daarnaast zijn er vier promovendi (drs. W.J. Scheffers, drs. C. Boerhout, drs. B. de Vries, drs. E.C.D. van der Stouwe) die zowel vanuit het RGOc als vanuit dit lectoraat worden begeleid. Met de Hanzehogeschool, het Lectoraat Rehabilitatie (lector dr. E. L. Korevaar) en het Lectoraat Maatschappelijke participatie van mensen met psychische beperkingen

(lector dr. C. de Heer-Wunderink, ook werkzaam bij het RGOc) wordt veel samengewerkt, onder andere binnen een groot gezamenlijk project rond Ambulantisering van de GGZ in samenwerking met een groot aantal RIBW-instellingen (Sytema, Visser) en een promotieonderzoek naar Ouderschap van mensen met ernstige psychiatrische problematiek (Van der Ende).

Afdelingen binnen het UMCG

Met de vakgroep Epidemiologie wordt nauw samengewerkt: op het gebied van Health Technology Assessment met dr. Talitha Feenstra, voor de genetische epidemiologie met dr. Behrooz Alizadeh en prof. dr. Harold Snieder, en voor metabole stoornissen met dr. Eva Corpeleijn.

Binnen het NeuroImaging Centrum is met name prof. dr. André Aleman mede-initiator van een groot aantal klinische studies binnen de RGOc instellingen, vooral op het gebied van de psychotische stoornissen. Ook Marie José van Tol is vanuit het NIC actief als initiator van klinisch depressieonderzoek.

De vakgroep Bewegingswetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen is betrokken bij ontwikkeling en onderzoek naar de Methode voor Stem-Stoot-Stamp, een opstelling waarmee geïnternaliseerde en geëxternaliseerde agressie kan worden gemeten. Tevens wordt binnen het NNNSA en het NNNOP nauw samengewerkt met het Interdisciplinair Centrum voor Psychopathologie en Emotieregulatie (ICPE). Met prof. dr. Peter de Jonge en dr. Klaas Wardenaar wordt als aanzet voor profilering in het Instellingsoverkoepelende Triage Datainfrastructuur (IT-D) project gekeken naar profielen van depressieve symptomen als voorspeller van chroniciteit in de database van de Interventie Studie

Eerste Lijn (Instel). Bij de ouderenpsychiatrie wordt samengewerkt met dr. Marij Zuidersma in de iCASE-studie: een onderzoek naar de behandeling van depressie bij mensen met cognitieve problemen. Bij dit onderzoek wil men m.b.v. idiografisch onderzoek kijken of veranderingen in neurofeedback-parameters inderdaad voorafgaan aan verbetering van de stemming. Ook het Netwerk EHealth werkt nauw samen met onderzoekers van het ICPE. Hier is in 2015 een gezamenlijke promotie onderzoek gestart onder leiding van prof. dr. Marieke Wichers. Daarnaast maakt het ICPE o.a. voor de TRAILS-studie en de ARIADNE-studie gebruik van het Datawarehouse van het RGOc.

EU-GEI

Het European network of national schizophrenia networks studying Gene-Environment Interactions (EU-GEI) is een groot Europees project, waarin het RGOc via GROUP participeert. De coördinatie van dit project ligt bij de Universiteit van Maastricht. Deelnemende landen zijn naast Nederland: België, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Griekenland, Oostenrijk, Spanje, Turkije, Zwitserland en Australië, Brazilië en Hongkong. Het project herbergt een groot aantal studies, die zich richten op gen-omgevingsinteracties bij mensen met een psychose. Naast individuele omgevingsfactoren, zoals trauma, wordt ook gekeken naar meer algemene omgevingsfactoren, zoals urbaniciteit, migratie en het behoren tot een etnische minderheid. De metingen van EU-GEI zijn inmiddels afgerond. Op dit moment wordt gewerkt aan het opschonen van de database. Binnen EU-GEI en GROUP wordt nauw samengewerkt op het gebied van de genetische bepalingen.

MERIT

In het MERIT (Metacognitive Reflection & Insight Therapy) onderzoek wordt samengewerkt met researchers van het Roudebush VA Medical Center, Indiana University School of Medicine. In MERIT wordt gebruik gemaakt van de Nederlandse versie van de Metacognition Assessment Scale, die is ontwikkeld door dr. Paul Lysaker (Indiana University School of Medicine), en het Indiana Psychiatric Illness Interview (IPII).

CAT

In de Cognitieve Adaptatie Training (CAT) studie wordt samengewerkt met prof. dr. Dawn Velligan, University of Texas, Department of Psychiatry, Health Science Center. CAT richt zich op het verminderen van de negatieve gevolgen die cognitieve stoornissen hebben op het dagelijks functioneren, uitgaande van wens of doel van de cliënt. Hierbij worden vooral stoornissen in het executieve functioneren (het planmatig denken en doelgericht handelen), die het bereiken van het doel in de weg staan, ondervangen door middel van omgevingshulpmiddelen en compensatiestrategieën. In een pilot studie uitgevoerd door Piotr Quee bleek dat CAT kan leiden tot een verbetering op gebied van dagelijks functioneren, kwaliteit van leven, motivatie en medicatie-inname. Een gerandomiseerde multicenter studie is in 2013 van start gegaan. In 2016 wordt een implementatieonderzoek voor CAT opgezet. De afdeling Langdurige Rehabilitatie van Lentis heeft de ontwikkel-functie inmiddels van het RGOc overgenomen. Deze afdeling is inmiddels ook trainingscentrum en onderhoudt nauwe banden met groepen in Amerika, Canada en Finland.

Validering van een Theory-of-Mind (ToM) taak

In een grootschalige Deense studie van een cohort van 11-jarigen is gebruikgemaakt van de ToM-taak Freek, een test om sociale cognitie te meten bij 10- tot 13-jarige kinderen. Deze taak is in 2007 in het Universitair Medisch Centrum Groningen ontwikkeld door Els Blijd-Hoogewys (Inter-Psy) en Agna Bartels-Velthuis (UMCG/RGOc) voor het vervolgonderzoek na vijf jaar van een groep 7- en 8-jarige kinderen met en zonder auditieve hallucinaties. De Deense onderzoeksgroep (o.l.v. Pia Jeppesen, Child and Adolescent Psychiatric Center Glostrup en Faculty of Health Science, University of Copenhagen) heeft de Deense versie van deze ToM-taak samen met Els Blijd en Agna Bartels psychometrisch geëvalueerd. Het artikel hierover is geaccepteerd voor publicatie. Inmiddels zijn ook twee artikelen over hyper-ToM gepubliceerd met Agna Bartels en Els Blijd als co-auteurs. Aan een vierde gezamenlijk artikel over ToM, pesten en academisch niveau wordt gewerkt.

Het jaar 2015

27-1-2015: Inauguratie Charlotte de Heer

Op 27 januari werd Charlotte de Heer geïnstalleerd als lector Maatschappelijke participatie van mensen met psychische beperkingen aan de Hanzehogeschool Groningen. De focus van het lectoraat Maatschappelijke Participatie van mensen met psychische beperkingen hangt nauw samen met die van het lectoraat Rehabilitatie. Herstel van psychiatrische beperkingen en herstel ondersteunende zorg staan in beiden lectoraten centraal, waarbij het lectoraat Maatschappelijke participatie van mensen met psychische beperkingen zich specifiek toespitst op sociaal en maatschappelijk rolherstel. Het gaat hierbij niet alleen om het hebben van werk, maar bijvoorbeeld ook om het volgen van een opleiding, sociale contacten, een prettige woonsituatie en plezierige vrije tijdsbesteding. Bij het realiseren van participatie op al deze vlakken, wordt steeds sterker een beroep gedaan op het individu en op de eigen verantwoordelijkheden en mogelijkheden. Daar zit een belangrijk knelpunt. Want mensen met (langdurige) psychische beperkingen vinden het, vanwege die beperkingen, vaak lastig om initiatief te nemen, de eigen mogelijkheden te benutten en om hulp te vragen aan hun (vaak ook nog beperkte) netwerk. Zij moeten daarin worden ondersteund op een manier die aansluit bij hun behoeften, en die ook tegemoet komt aan het grotere beroep op hun zelfredzaamheid. Het lectoraat werkt samen met het werkveld, innovatie- en kenniswerkplaatsen, lectoren, docenten en studenten, om vanuit praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek, en door middel van onderwijs, innovatieve oplossingen te bedenken voor de veranderende beroepspraktijk.

Begeleide lotgenotengroep voor psychosegevoeligheid: erkenning als interventie voor de langdurige ggz

In mei 2015 is de 'Begeleide lotgenotengroep voor mensen met een psychosegevoeligheid' erkend als goed onderbouwde interventie door de Erkenningscommissie interventies voor de langdurige ggz. Een onafhankelijke commissie van deskundigen uit wetenschap, praktijk en beleid beoordeelde de interventie. Doel van de erkenning is bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering door een overzicht te bieden van bestaande interventies én het gebruik van effectieve interventies te stimuleren. Stynke Castelein (Lentis Research/RGOc) en Pieter Jan Mulder (UCP, UMCG) hebben samen de methodiek ontwikkeld: 'We hopen dat deze erkenning ertoe leidt dat de interventie hulpverleners stimuleert om lotgenotengroepen op te zetten voor mensen met een psychosegevoeligheid. Hoewel het al in de Richtlijn Schizofrenie staat, zijn de groepen naar onze mening nog te weinig geïmplementeerd in de zorg.'

Het doel van de lotgenotengroep is het verbeteren van kwaliteit van leven, sociale netwerken, sociale steun en empowerment door het delen van ervaringen met andere lotgenoten. Lotgenotencontact is voor veel mensen in het algemeen een bron van herkenning, erkenning, steun en informatie.

Stynke Castelein en Pieter Jan Mulder zijn de auteurs van het 'Draaiboek voor het begeleiden van een lotgenotengroep voor mensen met een psychosegevoeligheid. Een verpleegkundige interventie', dat verschenen is als deel 11 in de RGOc-reeks.

De interventie 'Begeleide lotgenotengroepen voor mensen met een psychosegevoeligheid' is opgenomen in de Databank Erkende Interventies op de website van het Trimbos-instituut.

27-10-2015: Debat 'Schizofrenie exit, of niet/ en nu?'

In de psychiatrie en andere vormen van geestelijke gezondheidszorg is veel discussie over schizofrenie. Er zijn experts die beweren dat schizofrenie niet bestaat en er zijn deskundigen die het hier hartgrondig mee oneens zijn. Daarom hebben het Universitair Centrum Psychiatrie van het UMCG en Lentis Volwassenenpsychiatrie op 27 oktober 2015 het maatschappelijk debat 'Schizofrenie exit, of niet / en nu?' georganiseerd. Aan bod kwam de betekenis van dit vraagstuk voor medewerkers in de geestelijke gezondheidszorg en daarnaast werd gesproken over welke benadering het meest in het belang van de patiënt is. Het debat werd gevoerd door Jim van Os, psychiater en hoogleraar in Maastricht, en Wim Veling, psychiater, hoofd van het programma psychotische stoornissen van het UCP. Het videoverslag van het goedbezochte debat kunt u bekijken op <https://www.lentis.nl/2015/11/17/videoverslag-debat-schizofrenie-exit-of-nieten-nu/>.

Lentis Publiksacademie over psychosen

In een volgeboekte Oosterpoort vond op 30 november 2015 de Publiksacademie over psychose plaats. Tijdens dit initiatief van Lentis en het Dagblad van het Noorden deelden deskundigen van Lentis en ervaringsdeskundigen hun kennis met het aanwezige publiek. Met behulp van presentaties en video's werd het onderwerp psychose vanuit verschillende invalshoeken belicht. Er werd bijvoorbeeld een neurobiologische verklaring gegeven voor initiatiefverlies bij schizofrenie. Aan de hand van fMRI beelden werd zichtbaar hoe miscommunicatie tussen bepaalde hersengebieden optreedt bij het horen van stemmen. Daarnaast werd door middel van video een psychose gesimuleerd zodat iedereen eens kon ervaren hoe het is om te hallucineren. De laatste ontwikkelingen op het gebied van behandeling kwamen eveneens aan bod. Hierbij werden de volgende evidence based methoden genoemd: bemoeizorg, lotgenotencontacten en traumabehandeling. Virtual reality en de behandeling van negatieve symptomen kunnen hier later (na meer onderzoek) nog bij komen. De informatieoverdracht was geschikt voor een breed publiek waarbij regelmatig gebruik gemaakt werd van sprekende metaforen. Concluderend lijken mensen met een psychotische kwetsbaarheid vooral baat te hebben bij het behoud van hun autonomie waarbij de verbinding met anderen niet verloren raakt. Ook werd aangegeven dat het moment waarop patiënten hulp ontvangen vaak te laat komt; er is dan vaak al schade aangericht, zowel in het brein als op sociaal gebied. Op de vraag of psychotici gevaarlijk zijn wordt geantwoord dat mensen met psychotische klachten vaker slachtoffer zijn dan dader van geweld. Het stigma wat aan psychose kleeft lijkt over het algemeen nog altijd aanwezig maar als er meer 'ingezoomd' wordt

(bijvoorbeeld op initiatieven van kleine bedrijven om kwetsbaren in dienst te nemen) is er ook zeker een verandering zichtbaar (RP).

Rob Giel Lezing

© Universiteitsmuseum, Rijksuniversiteit Groningen

De Rob Giel lezing tijdens het Phrenos Psychose Congres op 3 december 2015 werd gehouden door prof. dr. Paul Schnabel, socioloog, universiteitshoogleraar Universiteit Utrecht, Eerste Kamerlid, vml. directeur Sociaal en Cultureel Planbureau. De titel luidde: 'Onze blijvende moeite met

moeilijke mensen', met een duidelijke knipoog naar het artikel van Rob Giel (1984) 'Onze moeite met moeilijke mensen' in het Tijdschrift voor Psychiatrie. In zijn lezing schetste hij een beeld van de sociale psychiatrie en de OGGZ in de afgelopen eeuw. Zijn conclusie was dat het artikel van Rob Giel na ruim 30 jaar nog niets aan actualiteit heeft ingeboet.

De Rob Giel lezing is in 2008 door Phrenos ingesteld als erbetoon aan Rob Giel (1930-2009), emeritus hoogleraar Sociale Psychiatrie aan de Rijksuniversiteit Groningen van 1969 tot 1994, en grondlegger van de psychiatrische epidemiologie. De Rob Giel Lezing wordt jaarlijks tijdens het Phrenos-psychose-congres gehouden. Eerdere sprekers waren dr. C.J. Slooff, dr. J.T.P.M. Dröes, prof. dr. R.J. van den Bosch, prof. dr. D. Wiersma en prof. dr. D. Linszen, prof. dr. J. de Jong en drs. J.R. van Veldhuizen.

Subsidies

Subsidie voor ontwikkeling generieke zorgstandaard 'Gebruik van psychofarmaca'

Het Psychofarmaca Expert Platform Nederland (PEPNed) en het Monitoring Outcomes of Psychiatric Pharmacotherapy in the Assen Region project (MOPHAR) gaan in april 2015 starten met de ontwikkeling van een generieke zorgstandaard voor het gebruik van psychofarmaca. Voor dit project, dat 2,5 jaar duurt, heeft 'Kwaliteitsontwikkeling GGZ' een subsidie toegekend van € 299.000.

Het ontbreekt momenteel aan één generieke zorgstandaard voor het gebruik van psychofarmaca. Er zijn wisselende aanbevelingen over het monitoren van bijwerkingen en deze zijn beperkt geïmplementeerd in de praktijk. Bovendien is er geen consensus over hoe uitgebreid de screening moet zijn, hoe de behandeling van de bijwerkingen eruit moet zien, hoe op deze te (blijven) controleren en hoe deze te voorkomen.

De generieke zorgstandaard zal aanbevelingen geven voor de detectie, behandeling, monitoring en preventie van bijwerkingen door psychofarmaca. Deze zullen helder geformuleerd zijn, als praktische antwoorden. Bijvoorbeeld; Hoe kunnen behandelaar en patiënt lichamelijke neveneffecten (vroegtijdig) herkennen? Welke onderzoeksmetinstrumenten zijn geschikt? Wat zijn specifieke en concrete behandelopties?

Betrokken instellingen: Het Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU); de Universiteit van Maastricht(UM) en Ggz Centraal werken samen in het Psychofarmaca Expert Platform Nederland (PEPNed). Het MOPHAR project is een samenwerking tussen het Universitair Centrum Psychiatrie (UCP) van het UMC Groningen (UMCG), het Wilhelmina Ziekenhuis Assen (WZA) en GGZ Drenthe.

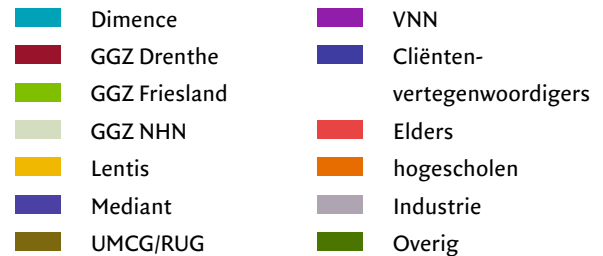
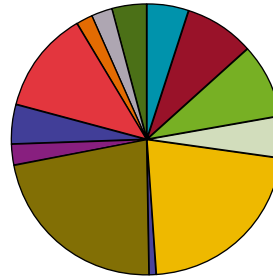
Posterprijzen Phrenos Psychocongres

Tijdens het Phrenos Psychocongres op 3 december 2015 werden posterprijzen gewonnen door Lisette van der Meer en Charlotte de Heer in de categorie Zorginnovatie met hun poster over de toolkit TOPPER: TOolkit voor Professionals ter bevordering van Participatie, Empowerment en Rehabilitatie. In de categorie Wetenschappelijk werd een posterprijs uitgereikt aan Aaltsje Malda en verpleegkundigen VIP-team GGZ Friesland voor hun poster 'Laat je tanden zien; een verkennend onderzoek naar de mondgezondheid'.

Symposia en nascholingen

In 2015 waren er vijf symposia c.q. nascholings- of studiedagen. In januari werd voor de tweede keer het PHAMOUS symposium gehouden en in maart voor de negende keer de tweedaagse nascholing psychosen. In mei was voor de tweede keer de nascholing ouderenpsychiatrie, die deze keer opgeluisterd werd door een lezing van Patricia Arean uit San Francisco. In september was de derde studiedag voor het Noord-Nederlands Netwerk Stemmings- en Angststoornissen en in december werd voor de zestiende keer het jaarlijkse RGOc symposium georganiseerd, dat deze keer in het teken van eHealth stond. Op deze symposia en nascholingsdagen waren in totaal 539 personen aanwezig.

29-1-2015: PHAMOUS: beter meten, beter zorgen

Op 29 januari 2015 werd voor de tweede keer het PHAMOUS symposium gehouden voor iedereen die bij het PHAMOUS onderzoek betrokken is of hierin is geïnteresseerd. Het thema was Beter meten, beter zorgen.

Om de behandelaren in Drenthe/Overijssel tegemoet te komen werd het symposium deze keer gehouden in Zwolle in De Nieuwe Buitensociëteit. De sprekers waren alle PHAMOUS behandelaren en/of onderzoekers, en zij lieten zien dat routine outcome monitoring (ROM) niet alleen zeer bruikbaar is in het zorgproces van patiënten met een psychose, maar dat de ontstane database vele mogelijkheden biedt voor onderzoekers.

Het Accreditatiebureau Verpleegkundig Specialisten Register en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) hebben het PHAMOUS symposium geaccrediteerd met drie punten.

12 en 13-3-2015: Tweedaagse nascholing Psychosen

Op 12 en 13 maart 2015 werd voor de negende keer de tweedaagse nascholing Psychosen gehouden. Een van de thema's die in deze keer aan de orde kwamen is apathie, waarbij prof. dr. André Aleman en dr. George Fossias (Centre for Addiction and Mental Health and Institute of Medical Science at the University of Toronto) hun licht over dit onderwerp hebben laten schijnen. Andere thema's waren nieuwe farmacologische behandelingen en bedrijfskundige aspecten van ggz-zorg. De vrijdag stond in het teken van trauma en psychose en herstelgericht werken. Het programma werd af en toe onderbroken voor elevator pitches van RGOc onderzoekers over recent noordelijk onderzoek.

Deze nascholing is net als de voorgaande jaren mogelijk gemaakt door de firma Janssen.

Het Accreditatiebureau Verpleegkundig Specialisten Register, de Federatie Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGzPt) en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) hebben deze nascholing geaccrediteerd met 12 punten.

19-5-2015: Nascholingsdag Ouderenpsychiatrie: Nooit te oud om te leren! Over psychotherapie bij ouderen met én zonder cognitieve stoornissen

Op 19 mei 2015 werd voor de tweede keer een RGOc nascholing ouderenpsychiatrie georganiseerd, met als titel ‘Nooit te oud om te leren! Over psychotherapie bij ouderen met én zonder cognitieve stoornissen’. Op deze dag spraken o.a. prof. Patricia Areán (Department of Psychiatry and Behavioral Sciences, University of Washington) en prof. dr. Pim Cuijpers (Vrije Universiteit) over psychotherapie bij ouderen, de effectiviteit van psychotherapie bij ouderen, en over het aanpassen van onze therapieën in geval van cognitieve beperkingen. Deze nascholing is met 5 punten geaccrediteerd door het Accreditatie Bureau Cluster 1, de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVVP) en het Accreditatiebureau Verpleegkundig Specialisten Register. De Federatie Gezondheidszorgpsychologen en psychotherapeuten (FGzPt) heeft de nascholing geaccrediteerd met 4 punten.

25 september 2015: Studiedag NNNSA: Nieuwe benaderingen van therapieresistentie bij stemmings- en angststoornissen

Op 25 september 2015 werd voor de derde keer een studiedag voor het Noord-Nederlands Netwerk Stemmings- en Angststoornissen georganiseerd met als thema ‘Nieuwe benaderingen van therapieresistentie bij stemmings- en angststoornissen’. Therapieresistentie bij stemmings- en angststoornissen is een dilemma voor zowel patiënten als behandelaren. Therapieresistentie wordt geassocieerd met ernstigere klachten, grotere kans op terugval, en met een verhoogde kans op chroniciteit van de aandoening. Therapieresistentie komt bij ongeveer 20-30% van de patiënten voor, wat dit probleem een urgent onderwerp maakt voor zowel behandelaren als onderzoekers. In de middag waren er workshops met als onderwerpen nieuwe invalshoeken voor het behandelen van angst en depressie, positieve psychologie en de rol van voeding in de psychiatrie, de wisselwerking tussen behandeling en onderzoek, het gebruik van dagboekmetingen in de zorg en er waren onderzoekspresentaties over lopend behandelonderzoek in de regio.

- 32 De Studiedag is met 6 punten geaccrediteerd door het Accreditatiebureau Verpleegkundig Specialisten Register en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP), de de Federatie Gezondheidszorgpsychologen en psychotherapeuten (FGzPt) heeft 5 punten toegekend.

1 december 2015: RGOc symposium: E-mental health: nieuwe ontwikkelingen in onderzoek en praktijk binnen het RGOc

Op dinsdag 1 december 2015 vond het jaarlijkse RGOc symposium plaats. Het onderwerp was 'E-mental health: nieuwe ontwikkelingen in onderzoek en praktijk'. Het eHealth netwerk van het RGOc, dat inmiddels twee jaar bestaat, heeft zich in dit RGOc symposium voluit gepresenteerd met bijdragen van de RGOc instellingen, de hogescholen Windesheim, Hanzehogeschool en de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden en het Zorg Innovatie Forum (ZIF), een netwerk organisatie voor zorginnovatie in het Noorden.

Het doel van het symposium was om een overzicht te geven van eHealth onderzoek en van eHealth activiteiten in de RGOc instellingen. Dit laatste werd gedaan d.m.v. *rapid fire* presentaties van alle participanten van het eHealth netwerk. Het eHealth symposium is met 4 punten geaccrediteerd door het Accreditatiebureau Verpleegkundig Specialisten Register en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) en het Register Vaktherapie. De Federatie Gezondheidszorgpsychologen en psychotherapeuten (FGzPt) heeft één punt toegekend.

Promoties

14-1-2015: Promotie Jorien van der Velde: *Looking on the bright side. The neural basis of emotion processing and regulation in groups at increased risk for psychosis*

Op woensdag 14 januari 2015 promoveerde Jorien van der Velde (onderzoeker NeuroImaging Center UMCG) op haar proefschrift 'Looking on the bright side. The neural basis of emotion processing and regulation in groups at increased risk for psychosis'. Jorien onderzocht emotieverwerking bij

mensen met risico op psychose. Uit haar onderzoek bleek dat mensen met een hoger risico op het krijgen van een psychose vaker problemen hebben met emotieverwerking en -regulatie. Deze problemen zijn niet alleen een gevolg van, maar spelen mogelijk ook een rol bij het ontstaan van psychoses. Om te onderzoeken of mensen met een verhoogd risico op het krijgen van een psychose, net als patiënten met schizofrenie, moeilijkheden ervaren met het verwerken en reguleren van emoties onderzocht ze de neurale processen die zich afspelen tijdens emotieverwerking en -regulatie in het brein. Eén van de conclusies in haar proefschrift was dat een verhoogd risico op het krijgen van een psychose inderdaad samenhangt met emotieverwerkingsproblemen: een verminderde capaciteit om emoties onder woorden te brengen, te identificeren of analyseren. Daarnaast lieten

de resultaten zien dat mensen met een extra verhoogd risico op het krijgen van een psychose een verminderde neurale capaciteit hebben om hun emoties te relativeren. Vervolgonderzoek moet uitwijzen of een verminderde capaciteit om emoties te verwerken en reguleren ook de kans op het krijgen van een psychose kan voorspellen.

22-9-2015: Promotie Linda Kronenberg: *Dealing with SUD and co-occurring ADHD or ASD. A study to inform better care for patients and caregivers*

Op dinsdag 22 september 2015 promoveerde Linda Kronenberg (verpleegkundig specialist ggz en opleider Dimence Groep) op haar proefschrift 'Dealing with SUD and co-occurring ADHD or ASD. A study to inform better care for patients and caregivers'. Haar onderzoek richtte

zich op de zorgvraag en -behoeften van patiënten met een dubbele diagnose, dat wil zeggen verslaving (SUD) en ADHD of autisme (ASD). Het onderzoek van Kronenberg laat zien dat patiënten met een dubbele diagnose in een vicieuze cirkel van symptomen en middelengebruik zijn geraakt. Het doel van het middelengebruik kan opgevat worden als een vorm van 'palliatieve coping', een manier om te gaan met de psychiatrische symptomatologie. Daarom moet de behandeling niet alleen gericht zijn op het gebruik van middelen maar een integraal karakter hebben. Een opvallend onderzoeksresultaat is dat belasting en stress bij familie en anderen naasten van

Organisatie

34

de patiënt hoger is naarmate men meer contact heeft en niet samenhangt met de symptomen van ziekte. Het periodiek inventariseren van het aantal contacturen kan mogelijk gebruikt worden voor vroegtijdige signalering van overbelasting om zo uitval van de naastbetrokkenen te voorkomen. Deze patiëntengroep met veelal chronische problematiek die kan resulteren in levenslange beperkingen, verdient de bijzondere aandacht van de verpleegkundige. Ten aanzien van verslaafden met ADHD wordt primair een coachende houding van de hulpverlener aanbevolen, terwijl verslaafden met autisme meer baat lijken te hebben bij een directieve houding.

De leden van de Raden van Bestuur van de betrokken noordelijke ggz-instellingen en het bestuurslid Onderwijs, Onderzoek en Opleiding UCP/UMCG vormen samen de Stuurgroep van het RGOc, met het hoofd RGOc als adviseur. De Stuurgroep vergadert driemaal per jaar en is verantwoordelijk voor de financiële randvoorwaarden voor de uitvoering van het onderzoeksprogramma.

Het Rob Giel Onderzoekcentrum verenigt een groot aantal wetenschappelijke en ondersteunende medewerkers van de Dimence Groep, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, Lentis, Mediant, GGZ Noord Holland Noord, Verslavingszorg Noord-Nederland en het Universitair Centrum Psychiatrie van het UMCG, die participeren in bij het RGOc passend onderzoek. Samen vormen zij het *wetenschappelijk platform* van het RGOc, waarin hulpverleners in de praktijk van de noordelijke ggz en wetenschappelijke onderzoekers samenwerken aan gemeenschappelijke onderzoeksvraagstellingen.

Het hoofd van het RGOc, dr. Richard Bruggeman, is belast met de algemene coördinatie, afstemming en leiding van het onderzoekcentrum. Hij treedt tevens op als adviseur van de stuurgroep. De kernformatie van het RGOc bestaat naast de programmaleider uit (senior-)onderzoekers, een databasemanager en secretaresse/PR functionaris. De kernformatie is actief betrokken bij de verschillende projecten door begeleiding, methodologische ondersteuning en bij analyse van data en schrijven van rapporten en artikelen. Naast deze kernformatie is er een groot aantal (parttime-) aanstellingen van onderzoekers en promovendi.

De hoofden van de Netwerken Ouderen psychiatrie, Stemmings- en Angststoornissen en Psychotische Stoornissen en hoofd Datawarehouse vormen samen de RGOc-staf. Deze staf overlegt op vaste momenten over de voortgang en onderlinge afstemming van de projecten.

Met de hoofdonderzoekers van het UCP wordt regelmatig afgestemd over onderlinge samenwerking. De voortgang wordt bewaakt in maandelijks overleg met één van de Stuurgroepleden (afdelingshoofd UCP), regelmatig overleg met de voorzitter van de RGOc-Stuurgroep en tijdens de RGOc Stuurgroepvergaderingen.

Binnen het Wetenschappelijk Beraad (WB), bestaande uit (senior) onderzoekers van de instellingen en van het RGOc, worden de hoofdlijnen van het onderzoeksprogramma's en de lopende onderzoeken in de acht ggz-instellingen besproken en op elkaar afgestemd. De samenstelling van het WB is in 2015 veranderd, in voorgaande jaren waren m.n. de A- en P-opleiders vertegenwoordigd in het WB, nu zijn dat voornamelijk de hoofdonderzoekers van de RGOc instellingen. Het WB staat garant voor goede betrekkingen met de ggz-instellingen en kan waar nodig invloed uitoefenen. Het WB werkt samen met Lentis-R, Wetenschappelijk Onderzoek en Opleiding (WO & O, GGZ Friesland), COP (GGZ Drenthe), de Commissies Wetenschappelijk Onderzoek (CWO) van de Dimence Groep en Mediant en de hoofden van de onderzoeksafdelingen van VNN en GGZ-NHN. Het Wetenschappelijk Beraad vergadert tweemaal per jaar. Eén van die vergaderingen valt samen met de jaarlijkse *invitational conference*, die in juni wordt gehouden. De andere vergadering gaat vooraf aan het RGOc symposium.

De Werkgroep Cliëntenparticipatie in het RGOc is in 2015 opgericht en heeft een eigen aandachtsfunctionaris binnen het RGOc. Ook deze werkgroep vergadert in ieder geval tweemaal, voorafgaande aan het RGOc-symposium in december en voorafgaand aan de jaarlijkse *invitational conference* in juni.

Op de jaarlijkse *invitational conference* wordt het jaarverslag gepresenteerd en worden onderzoeksplannen voor het komende jaar besproken. Ook worden hier nieuwe ontwikkelingen en veranderingen binnen het RGOc aan de leden voorgelegd. Dit kan om inhoudelijke en organisatorische zaken gaan. Voor deze jaarvergadering worden leden van het WB, de Stuurgroep en vertegenwoordigers van de verschillende cliëntenraden uitgenodigd.

Naast de bijeenkomsten zijn er vergaderingen van de verschillende netwerken binnen het RGOc, zie hiervoor de pagina's 9-19.

De RGOc communicatiestructuur

Het bureau van het RGOc beschikt over een communicatiemedewerker voor 0,5 fte. In 2015 werden vijf symposia c.q. nascholingsdagen en een groot aantal trainingen en consensusbijeenkomsten in het kader van de RGOc Academie georganiseerd. Deze trainingen en consensusbijeenkomsten zijn vooral bedoeld voor de onderzoeksassistenten en behandelaren die binnen de RGOc-instellingen werkzaam zijn.

Belangrijke communicatiemiddelen van het RGOc zijn de nieuwsbrief, het jaarverslag, de RGOc-reeks, de RGOc-website en het RGOc-intranet. Zij werden dit jaar opnieuw ingezet voor het zichtbaar maken van het RGOc.

Alle symposia, nascholingen en trainingen van het RGOc worden geëvalueerd door middel van een online vragenformulier. De respons op de digitale evaluatieformulieren is goed, vergelijkbaar met de papieren formulieren.

Website en intranet

De RGOc website brengt het laatste nieuws over onderzoek, publicaties, symposia, trainingen en nascholingen van het RGOc. Daarnaast wordt er informatie gegeven over het RGOc en de verschillende onderzoekslijnen. Op het intranet kunnen leden adressen en telefoonnummers vinden van betrokkenen bij het RGOc en is het mogelijk om publicaties te downloaden of te lezen. Onderzoekers kunnen samenvattingen van hun onderzoek plaatsen en zo nodig editen. De samenvattingen van de onderzoeken op de publieke website worden dan automatisch aangepast.

Nieuwsbrief

Sinds 2009 geeft het RGOc een digitale nieuwsbrief uit. In 2015 zijn er acht elektronische nieuwsbrieven van het RGOc verschenen. De RGOc nieuwsbrief informeert geïnteresseerden over de laatste ontwikkelingen op het gebied van onderzoek, subsidies, promoties, publicaties, symposia en nascholingen en trainingen in het kader van de RGOc Academie. Sinds 2014 worden er interviews met onderzoekers in de nieuwsbrief opgenomen. In 2015 werden Charlotte de Heer (Hanzehogeschool), Hanneke Wigman (RGOc/ICPE), Marouska van Ommen (UCP/UMCG), Atique Islam Raja (RGOc), Patricia Arean (UCSF, USA), Erwin Veermans (RGOc/ICPE) en Richard Bruggeman (RGOc) geïnterviewd door onze reporter, Rudi Diekstra. Aanmelden voor de RGOc nieuwsbrief kan via de website

van het RGOc, www.RGOc.nl. Daar zijn ook de eerder uitgegeven nieuwsbrieven te vinden. Eind 2015 waren er 2466 abonnees op de RGOc nieuwsbrief.

Naast de RGOc nieuwsbrief zijn er in 2015 nieuwsbrieven verschenen van de GROUP en de Immune studie. Alle nieuwsbrieven zijn na te lezen op www.RGOc.nl, onder 'Nieuws/nieuwsbrieven'.

Uitgaven en publicaties van het RGOc

Het RGOc brengt in eigen beheer publicaties en rapporten uit. In de RGOc-reeks worden onderzoeksrapporten, meetinstrumenten, proefschriften uitgebracht worden. Een redactieraad beslist of een publicatie thuishoort in de RGOc-reeks, en toetst de inhoud ervan aan de kwaliteitscriteria. In 2015 zijn er geen publicaties in de RGOc-reeks verschenen.

De samenstelling van de diverse gremia

Stuurgroep

- ▶ Drs. W. Teer (voorzitter), Raad van Bestuur GGZ Friesland
- ▶ Prof. dr. G.G. Anthonio, Raad van Bestuur Verslavingszorg Noord-Nederland
- ▶ Drs. H.J. van den Berg, geneesheer-directeur en lid Raad van Bestuur Mediant
- ▶ Drs. C.L. Bruinsma, Raad van Bestuur Lentis
- ▶ Drs. P. van der Noord, Raad van Bestuur GGZ Drenthe
- ▶ Drs. M.C. van Putten, Raad van Bestuur GGZ Noord Holland Noord
- ▶ Prof. dr. R.A. Schoevers, psychiater, afdelingshoofd UCP (UMCG)
- ▶ Drs. H. van der Wal, lid Raad van Bestuur Dimence Groep

Stuurgroep RoQua

- ▶ Drs. W. Teer, Raad van Bestuur GGZ Friesland
- ▶ Drs. P. van der Noord, Raad van Bestuur GGZ Drenthe
- ▶ Drs. C.L. Bruinsma (voorzitter), Raad van Bestuur Lentis
- ▶ Prof. dr. R.A. Schoevers, psychiater, afdelingshoofd UCP (UMCG)
- ▶ Drs. A.C. van Esterik, lid Raad van Bestuur GGZ Centraal
- ▶ Dhr. O. Dekker MHA, lid Raad van Bestuur GGZ Oost-Brabant
- ▶ Drs. P. Dijkshoorn, voorzitter Raad van Bestuur Accare
- ▶ Drs. L. de Grunt, lid Raad van Bestuur GGZ West Noord-Brabant
- ▶ Dr. S. Sytema, senior onderzoeker, directeur RoQua, UMCG
- ▶ Drs. E. Veermans, CTO RoQua, UMCG

Kerninformatie van het RGOc

- ▶ Dr. R. Bruggeman, senioronderzoeker/psychiater en hoofd RGOc (0,8 fte)
- ▶ M. Bak, aandachtsfunctionaris cliëntenbetrokkenheid RGOc (0,1 fte)
- ▶ Dr. A.A. Bartels, senioronderzoeker (0,7 fte)
- ▶ Dr. R.H.S. van den Brink, senioronderzoeker (1,0 fte)
- ▶ Drs. J. Bruins, AIO (1,0 fte)
- ▶ Dr. J.T. van Busschbach, senioronderzoeker (0,5 fte)
- ▶ Dr. J.A.J. van der Krieken, coördinator netwerk eHealth (0,4 fte)
- ▶ M. Messchendorp, communicatiemedewerker (0,5 fte)
- ▶ Dr. S. Sytema, senioronderzoeker (0,5 fte)
- ▶ Drs. E. Veermans, databasemanager (0,4 fte)
- ▶ Dr. F.E.A. Verhoeven, coördinator netwerk stemmings- en angststoornissen (0,8 fte)
- ▶ Dr. E. Visser, onderzoeker (1,0 fte)

Wetenschappelijk Beraad in 2015

- ▶ Dr. I.D.C. van Balkom, directeur Jonx, kinder- en jeugdpsychiater Lentis
- ▶ Dr. A.A. Bartels, senior onderzoeker RGOc, UMCG
- ▶ Dr. M.K. de Boer, psychiater UMCG
- ▶ Dr. R.H.S. van den Brink, senior onderzoeker RGOc, UMCG
- ▶ Dr. R. Bruggeman, hoofd RGOc, psychiater UMCG
- ▶ Dr. J.T. van Busschbach, senior onderzoeker RGOc, UMCG, lector Windesheim
- ▶ Dr. S. Castelein, senior onderzoeker Lentis Research
- ▶ Dr. P. Dingemans, Klinisch psycholoog Mediant
- ▶ Drs. F. Engelsbel, onderzoeker GGZ Noord-Holland Noord

- ▶ Dr. F. Jörg, senior onderzoeker GGZ Friesland
- ▶ Dr. J.A.J. van der Krieke, senior onderzoeker RGOc, UMCG
- ▶ Dr. L. Kronenberg, opleider verpleegkundig specialisten/onderzoeker Dimence Groep
- ▶ Drs. M. van der Meer, onderzoeker VNN
- ▶ Dr. M.A. Nugter, senior onderzoeker GGZ Noord-Holland Noord
- ▶ Dr. G.H.M. Pijnenborg, senior onderzoeker GGZ Drenthe/RUG/UMCG
- ▶ Dr. B. Sizoo, senior onderzoeker Dimence Groep
- ▶ Prof. dr. J. Slaets, senior onderzoeker GGZ Drenthe/ Espria/UMCG
- ▶ Dr. S. Sytema, senior-onderzoeker RGOc, UMCG
- ▶ Dr. W.A. Veling, psychiater en senior onderzoeker UMCG
- ▶ Dr. F.E.A. Verhoeven, senior onderzoeker RGOc, UMCG
- ▶ Drs. A.A. Verlinde, psychiater Mediant
- ▶ Dr. E. Visser, senior onderzoeker RGOc, UMCG
- ▶ Dr. I. Willems, psychiater VNN
- ▶ Dr. A. Wunderink, psychiater en senior onderzoeker GGZ Friesland
- ▶ Dr. S. Castelein, socioloog/senior-onderzoeker Lentis
- ▶ Dr. D. Cohen, psychiater/senior-onderzoeker GGZ Noord-Holland-Noord
- ▶ Drs. J. Ferwerda, GZ psycholoog GGZ Noord-Holland-Noord
- ▶ Dr. C. de Heer-Wunderink, lector Hanzehogeschool/ senior-onderzoeker RGOc
- ▶ Dr. F. Jörg, psycholoog/senior-onderzoeker RGOc/ICPE UMCG en GGZ Friesland
- ▶ Dr. R. Keet, psychiater/senior-onderzoeker GGZ Noord-Holland-Noord
- ▶ Dr. H.C. Klein, psychiater/senior-onderzoeker Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
- ▶ Dr. H. Knegtering, psychiater/senior-onderzoeker Lentis
- ▶ Dr. E.J. Liemburg, senior onderzoeker Lentis/RGOc/ UMCG
- ▶ Dr. L. van der Meer, senior onderzoeker Lentis/RGOc
- ▶ Drs. I. Oosterholt, psychiater/onderzoeker Dimence Groep
- ▶ Dr. E. Opmeer, neuropsycholoog Neuro Imaging Center UMCG
- ▶ Dr. M. Pijnenborg, psycholoog/senior-onderzoeker GGZ Drenthe en UMCG

Netwerk Psychotische Stoornissen

- ▶ Prof. dr. A. Aleman, hoogleraar cognitieve neuropsychiatrie Neuro Imaging Center UMCG
- ▶ Drs. J. Arends, psychiater/onderzoeker GGZ Drenthe
- ▶ Dr. A.A. Bartels, psycholoog/senior-onderzoeker RGOc en Lentis
- ▶ Dr. N Boonstra, lector Noordelijke Hogeschool Leeuwarden/senior- onderzoeker GGZ Friesland
- ▶ Dr. R. Bruggeman, hoofd RGOc/psychiater Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
- ▶ Dr. J.T. van Busschbach, pedagoog/senior-onderzoeker RGOc, Lector Windesheim
- ▶ Dr. W. Veling, psychiater/onderzoeker Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
- ▶ Dr. E. Visser, senior-onderzoeker UMCG
- ▶ Drs. B.M. van der Vleugel, GZ-psycholoog GGZ Noord-Holland-Noord
- ▶ Dr. S.O. de Vries, psychiater GGZ Friesland
- ▶ Drs.Drs. A. van der Waal, psychiater Dimence Groep
- ▶ Drs. A.M. Wessels, psychiater/manager behandelzaken Mediant
- ▶ Dr. J.T.W. Wigman, onderzoeker RGOc/GGZ Friesland
- ▶ Dr. A. Wunderink, psychiater/senior-onderzoeker GGZ Friesland

Netwerk Ouderenpsychiatrie

- ▶ Dr. M.L. Boshuisen, ouderenpsychiater Dignis, Lentis
- ▶ Dr. Rob van den Brink, psycholoog/senior-onderzoeker RGOc
- ▶ Dr. R. Bruggeman, hoofd RGOc/psychiater Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
- ▶ Drs. P. van Dalen, ouderenpsychiater Dimence Groep
- ▶ Drs. T. Ehling, ouderenpsychiater GGZ Drenthe
- ▶ Dr. T. Dhondt, ouderenpsychiater GGZ Noord Holland-Noord
- ▶ Drs. M. Kertokarijo, ouderenpsychiater GGZ Drenthe
- ▶ Prof. dr. R.C. Oude Voshaar, hoogleraar ouderenpsychiatrie Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
- ▶ Drs. W. van der Plas, psychiater, GGZ Friesland
- ▶ Dr. R. Risselada, psychiater, Verslavingszorg Noord-Nederland
- ▶ Drs. S. Troost, ouderenpsychiater Dimence Groep
- ▶ Drs. A.A. Verlinde, ouderenpsychiater Mediant
- ▶ Dr. M. Zuidersma, bioloog, postdoc Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
- ▶ B. Geerling, MANP, verpleegkundig specialist, Dimence Groep
- ▶ Prof. dr. G. Glas, psychiater, Dimence Groep
- ▶ Drs. E. Graafsma, beleidsverantwoordelijke, klinisch psycholoog, GGZ NHN
- ▶ Drs. H.J.R. Hoenders, psychiater, Lentis
- ▶ Prof. dr. P. de Jonge, psycholoog, UMCG, UCP, ICPE
- ▶ Dr. L.J. Kalverdijk, kinderpsychiater, Accare
- ▶ Drs. J.R. Kamphuis, psychiater, Lentis/PsyQ
- ▶ Dr. J. Karsten, psycholoog, GGZ Drenthe
- ▶ Drs. L. Kramer, GZ psycholoog Mediant
- ▶ Drs. L. Kronenberg, verpleegkundig specialist, Dimence Groep
- ▶ Dr. H. Mulder, ziekenhuisapotheker, Wilhelmina Ziekenhuis Assen
- ▶ Drs. H. Mulder, klinisch psycholoog, teamleider zorg, Dimence Groep
- ▶ Dr. M. Nauta, psycholoog, Rijksuniversiteit Groningen
- ▶ Dr. A.S. Oosterbaan, psychiater, Synaeda
- ▶ Drs. M.D. Oosterhoff, kinder- en jeugdpsychiater, Lentis

Netwerk Stemmings- en Angststoornissen

- ▶ Dr. A.A. Bartels, psycholoog/senior-onderzoeker RGOc en Lentis
- ▶ Dr. E. Blaauw, onderzoeker, VNN
- ▶ Dr. M. Boshuisen, ouderenpsychiater, Lentis
- ▶ Dr. R. Bruggeman, hoofd RGOc, psychiater UMCG
- ▶ Dr. H. Burger, UHD, Huisartsgeneeskunde UMCG
- ▶ Dr. L. Christenhusz, GZ psycholoog, UD, Dimence Groep
- ▶ Drs. M. Dijkstra, manager behandelzaken, GGZ NHN
- ▶ Drs. R. Dijkstra, psychiater, GGZ Friesland
- ▶ Dr. B. Doornbos, psychiater, onderzoeker, GGZ Drenthe
- ▶ Drs. W. Franzen, GZ psycholoog i.o.s. Lentis
- ▶ Dr. A. Risselada, ziekenhuisapotheker, Wilhelmina Ziekenhuis Assen
- ▶ Dr. H.G. Ruhé, psychiater, UMCG, UCP
- ▶ Prof. dr. R.A. Schoevers, psychiater, UMCG, UCP
- ▶ Dr. M. Schuppert, kinder- en jeugdpsychiater Accare
- ▶ Drs. A. Stevens, psychiater, Dimence Groep
- ▶ Drs. A. Tinga-Raeven, GZ psycholoog, GGZ Friesland
- ▶ Dr. F.E.A. Verhoeven, onderzoeker, RGOc
- ▶ Dr. S.O. de Vries, psychiater, GGZ Friesland
- ▶ Drs. G. Williams, klinisch psycholoog, Dimence Groep
- ▶ Dr. A. Wunderink, psychiater, GGZ Friesland

Netwerk eHealth

- ▶ Dr. A. de Bildt, psycholoog en onderzoeker Accare
- ▶ Dr. N. Boonstra, senior onderzoeker, opleider verpleegkundig specialist GGZ Friesland en lector Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
- ▶ Drs. F.M. Bos, promovenda RGOc
- ▶ Dr. M. Dekker, psycholoog, senior onderzoeker, Lentis
- ▶ Dr. S. van Dekken, GGZ Friesland
- ▶ Drs. A. Dol, Hanzehogeschool, Instituut voor Communicatie, Media en IT
- ▶ Dr. Ir. M. Hettinga, lector ICT Innovaties in de Zorg, Hogeschool Windesheim
- ▶ T. Hoekman, GGZ Friesland
- ▶ Dr. T.J.W.M. Janssen, associate lector ICT Innovaties in de Zorg, Hogeschool Windesheim
- ▶ G. Huijsse MSc, projectmanager ehealth, Dimence Groep
- ▶ Dhr. S. Holterman MSc, Zorg Innovatie Forum
- ▶ Drs. A. van Hout, ICT Innovaties in de Zorg, Hogeschool Windesheim en promovenda UvA
- ▶ Zorginnovatie en digitalisering, Dimence Groep
- ▶ Dr. J.A.J. van der Krieke, onderzoekscoördinator, RGOc
- ▶ Dhr. F.O. Kroese, projectmanager eHealth, Lentis
- ▶ Drs. M. van der Meer-Jansma, Hoofd Kwaliteit Innovatie Centrum, VNN
- ▶ N. Majoor, GGZ Noord-Holland Noord
- ▶ Dhr. E. Poppen, adviseur Informatisering, GGZ Drenthe
- ▶ Drs. A. Schilder, Hogeschooldocent en afstudeercoördinator Toegepaste Psychologie, Hanzehogeschool
- ▶ M. Schurer MSc, Hanzehogeschool, Lectoraat New Business & ICT

- ▶ Dr. S. Sytema, principal investigator, RGOc
- ▶ Drs. D.C. van der Veen, voorzitter eHealth projectgroep, UCP
- ▶ Drs. E. Veermans, technisch adviseur, RGOc

Redactieraad RGOc-reeks

- ▶ Dr. A.A. Bartels
- ▶ Dr. R.H.S. van den Brink, voorzitter
- ▶ M. Messchendorp, secretaris
- ▶ Dr. S. Sytema

Wetenschappelijk platform

In het jaar 2014 omvatte het wetenschappelijk platform van het RGOc 120 personen, bestaande uit senior-onderzoekers, behandelaar/(senior-)onderzoekers, psychiaters, psychologen, sociologen, biologen, verpleegkundigen, researchassistenten en ICT-ontwikkelaars.

Daarnaast waren er in 2015 39 promovendi, met een zeer gevarieerde disciplinaire achtergrond. Een van hen promoveerde in 2015.

Financiën

De financiering van het wetenschappelijk onderzoek van het RGOc rust op de jaarlijkse bijdragen van de participerende instellingen, ca. € 630.000. Het budget van RGOc behelst de structurele bekostiging van de kernformatie. De begroting wordt ieder jaar voorgelegd aan de RGOc stuurgroep. Ook wordt aan de Stuurgroep jaarlijks verantwoording afgelegd door het hoofd van het RGOc middels een financieel jaarverslag.

Elk onderzoek heeft vaak een eigen (aanvullende) financiering die bestaat uit een mix van 1e (UMCG), 2e (ZonMw, NWO), 3e (overheid, particuliere fondsen) en 4e (industrie) geldstroom. De omvang van deze extra financiële middelen bedroegen in het verslagjaar naar schatting € 900.000 (los van de financiering door de ggz-instelling zelf). De verantwoordelijkheid voor deze vorm van financiering berust bij de betrokken projectleider.

Promovendi RGOc ultimo 2015 (38)

42

Naam promovendus	Instelling	Discipline	Positie	Promotor(en)
Apeldoorn, Sanne	UMCG	psychiater i.o.	behandelaar/ onderzoeker	prof. dr. R.A. Schoevers; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. W. Veling
Bais, Leonie	Lentis	psycholoog	onderzoeker	prof. dr. A. Aleman; copromotor: dr. H. Knegtering
Belkum van, Sjoerd	UMCG	psychiater i.o.	behandelaar	prof. dr. R.A. Schoevers; copromotor: dr. R. Kortekaas
Boerhout, Cees	Lentis	vaktherapeut	behandelaar	prof. dr. H.W. Hoek, prof. dr. D. Wiersma; copromotor: dr. J.T. van Busschbach, dr. M. Swart
Bos, Fionneke	RGOc/UMCG	psycholoog	AIO	prof. dr. M.C. Wichers; copromotoren: dr. E. Snippe, dr. J.A.J. van der Krieke
Bruins, Jozanneke	RGOc	psycholoog	AIO	prof. dr. E. van den Heuvel; copromotoren: dr. G.H.M. Pijnenborg, dr. F. Jörg, dr. R. Bruggeman
Dijk van, Marjolein	GGZ-NHN	gezondheids- wetenschapper	onderzoeker	prof. dr. G.A.M. Widdershoven; copromotoren: dr. E.G.M. Landeweer, dr. G. Schout
Dlabac-de Lange, Jozarni	UMCG	psychiater i.o.	behandelaar	prof. dr. A. Aleman; copromotor: dr. H. Knegtering
Donkersgoed, Rozanne van	GGZ Friesland	psycholoog	behandelaar/ onderzoeker	prof. dr. A. Aleman; copromotoren: dr. G.H.M. Pijnenborg, dr. A. Wunderink
Drost, Louisa	GGZ Drenthe	psycholoog	beleidsmedewerker	prof. dr. G. Schippers; copromotoren: dr. S. Sytema, prof. dr. P. Cuijpers
Ende, Peter van der	Universiteit van Tilburg	psycholoog	onderzoeker	prof. dr. J. van Weeghel; copromotoren: dr. J.T. van Busschbach, dr. E.L. Korevaar
Es, Frank van	UMCG	psychiater	behandelaar/ onderzoeker	prof. dr. D. Wiersma; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. W. Veling
Geraets, Chris	UMCG	psycholoog	AIO	prof. dr. R.A. Schoevers; copromotor: dr. W. Veling
Geugies, Hanneke	UMCG	psycholoog	onderzoeker	prof. dr. R.A. Schoevers; copromotor dr. H.G. Ruhé

Titel of onderwerp proefschrift	(Geplande) promotiedatum
De rol van ethniciteit bij het beloop van psychosen	2017
Treatment of schizophrenia with repetitive transcranial magnetic stimulation	2016
Pulsed electromagnetic fields in treatment of depression	2017
Psychomotorische therapie en agressieregulatie bij eetstoornissen	2016
Dagboekmetingen in de klinische praktijk	2019
Metabolic syndrome in people with severe mental illness	2016
Eigen Kracht conferenties ter voorkoming van dwang bij EPA	2016
Repetitive Transcranial Magnetic Stimulation (rTMS) for negative symptoms of schizophrenia	2016
Metacognitie bij mensen met schizofrenie	2016
Preventieve online ondersteuning voor KOPP jongeren	2016
Ouderschap met succes en tevredenheid	2016
Cognitie, outcome en schizofrenie	2016
Virtual Reality in psychosis - Interactions between the individual and social context	2016
Impaired REinforcement Learning and insufficient Antidepressant Treatment Effects in Treatment Resistant Depression (RELATE-TRD): A multimodality neuroimaging study	2016

Naam promovendus	Instelling	Discipline	Positie	Promotor(en)
Islam, Atiquil	UMCG	biostatisticus	AIO	prof. dr. E. van den Heuvel; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. B.A. Alizadeh
Jong, Steven de	GGZ Drenthe	psycholoog	AIO	prof. dr. A. Aleman; copromotor: dr. G.H.M. Pijnenborg
Klaasen, Nicky	UMCG	psycholoog	onderzoeker	prof. dr. A. Aleman; copromotor dr. E. Opmeer
Klein Tuente, Stéphanie	UMCG/Lentis/ FPC Kijvelanden	psycholoog	AIO	prof. dr. S. Bogaerts; copromotor: dr. W.A. Veling
Kos, Claire	UMCG	psycholoog	onderzoeker	prof. dr. A. Aleman; copromotoren: dr. H. Knegtering, dr. M.J. Van Tol
Kranenburg, Griekie van	GGZ Drenthe	psycholoog	behandel- coördinator/ onderzoeker	prof. dr. D. Wiersma; copromotor: dr. R.H.S. van den Brink
Looijmans, Anne	UMCG	psycholoog	AIO	prof. dr. R.A. Schoevers, prof. dr. R.P.Stolk; copromotoren: dr. F. Jörg, dr. E. Corpeleijn
Malda, Aaltsje	GGZ Friesland	GZ-psycholoog	behandelaar/ onderzoeker	prof. dr. A.Aleman; copromotoren: dr. N. Boonstra, dr. G.H.M. Pijnenborg
Nijman, Saskia	GGZ Drenthe	psycholoog	AIO	dr. M. Pijnenborg; copromotor: dr. W. Veling
Renard, Selwyn	RUG	psycholoog	promovendus	prof. dr. A. Aleman; copromotor: dr. G.H.M. Pijnenborg
Sanches, Sarita	Altrecht GGZ	psycholoog	AIO	prof. dr. J. van Weeghel; copromotoren: dr. J.T. van Busschbach, dr. W. Swildens
Scheffers, Mia	Hogeschool Windesheim Zwolle	bewegings- wetenschapper	docent pmt	prof. dr. D. Wiersma; copromotor: dr. R. Bosscher, dr. J.T. van Busschbach
Scholte-Stalenhoef, Anne Neeltje	GGNet	psychiater	psychiater	prof. dr. D. Wiersma, prof. dr. R.A. Schoevers; copromotor: dr. R. Bruggeman

Titel of onderwerp proefschrift	(Geplande) promotiedatum
Model-based clustering and genetic association of cognition in schizophrenia	2016
Metacognitieve vaardigheden bij psychotische stoornissen	2017
The neural basis of apathy in schizophrenia	2016
Virtual Reality Aggression Prevention Training (VRAPT) in forensic clinics	2019
The treatment of apathy in schizophrenia with transcranial magnetic stimulation	2016
Effects of compulsory treatment for homeless subjects who are suffering from both addiction and mental health problems	2016
Lifestyle interventions in psychiatry	2017
Behavioral activation for Negative symptoms (BANS-NL)	2018
Sociale cognitietraining in Virtual Reality voor mensen met psychotische stoornissen	2020
Psychotic disorders and dissociation	2016
Kosteneffectiviteit van de Individuele Rehabilitatiebenadering	2018
Het meten van lichaamsbeleving	2018
Coping en schizofrenie	2018

Naam promovendus	Instelling	Discipline	Positie	Promotor(en)
Simoons, Mirjam	UMCG	apotheker	AIO	prof. dr. R.A. Schoevers, prof. dr. A. van Roon; copromotoren: dr. H.G. Ruhé, dr. H. Mulder, dr. B. Wilffert, dr. R. Bruggeman
Steenhuis, Laura	RUG	psycholoog	AIO	prof. dr. A. Aleman; copromotoren: dr. G.H.M. Pijnenborg, dr. M.H. Nauta, dr. A.A. Bartels-Velthuis
Stiekema, Annemarie	Lentis	psycholoog	AIO	prof. dr. R.A. Schoevers, prof. dr. A. Aleman; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. L. van der Meer
Stouwe, Elise van der	RGOc/RUG	psycholoog	AIO	prof. dr. A. Aleman; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. J.T. van Busschbach, dr. G.H.M. Pijnenborg
Tasma, Magda	Lentis	psycholoog/ neuroweten- schapper	onderzoeker	prof. dr. P.A.E.G. Delespaul; dr. S. Castelein, dr. H. Knegtering, dr. E.J. Liemburg
Veerman, Selene	GGZ-NHN	psychiater	behandelaar	prof. dr. L. de Haan; copromotor dr. R. Schulte
Vleugel van der, Berber	GGZ-NHN	GZ-psycholoog	behandelaar	prof. dr. M. van der Gaag en prof. dr. A. de Jongh
Vogel, Sjoerd	Lentis	klinisch epide- mioloog/ver- pleegkundige	verpleegkundige, promovendus	prof. dr. M. van der Gaag, prof. dr. P.F. Roodbol; copromotoren: dr. S. Castelein, dr. H. Knegtering, dr. E.J. Liemburg
Voogt, Amar	GGZ-NHN	verpleeg- kundig specialist	medewerker kwakiteitsbewaking	prof. dr. T. van Achterberg; copromotoren: dr. P.J.J. Goossens, dr. M.A. Nugter
Vos, Annerieke de	GGZ Drenthe	psycholoog	behandelaar/ onderzoeker	prof. dr. A. Aleman; copromotoren: dr. G.H.M. Pijnenborg, dr. L. van der Meer
Vries de, Bertine	RGOc/RUG	psycholoog	AIO	prof. dr. A. Aleman; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. J.T. van Busschbach, dr. G.H.M. Pijnenborg

Titel of onderwerp proefschrift	(Geplande) promotiedatum
Monitoring Outcomes of Psychiatric Pharmacotherapy in the Assen Region (MOPHAR)	2017
Psychotic experiences, social cognition and family social functioning in young adulthood	2017
The effect of lifestyle interventions, compensation of cognitive impairments and increasing activities of daily living on recovery, empowerment and quality of life in chronic psychiatric patients	2016
Beat Victimization: Psychomotor assertiveness training with elements of kickboxing for people with psychotic disorders	2019
Treatment-E-AssisT (TREAT): Assisting professionals in treating schizophrenia patients by combining Routine Outcome Monitoring and the newest treatment guidelines	2018
Memantine Additie bij Clozapine (MAC)	2017
Treating Trauma in Psychosis	2017
HospitalitY Project: Lotgenotencontact en vaardigheidstraining 'on the spot' voor mensen met schizofrenie	2017
De verpleegkundige interventie 'structuur bieden'	2016
Neurocognitie en beperkt ziekte inzicht bij mensen met schizofrenie	2016
Beat Victimization: Psychomotor assertiveness training with elements of kickboxing for people with psychotic disorders	2018

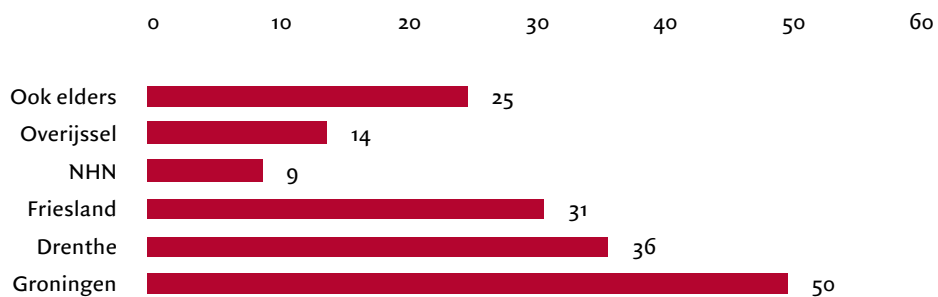

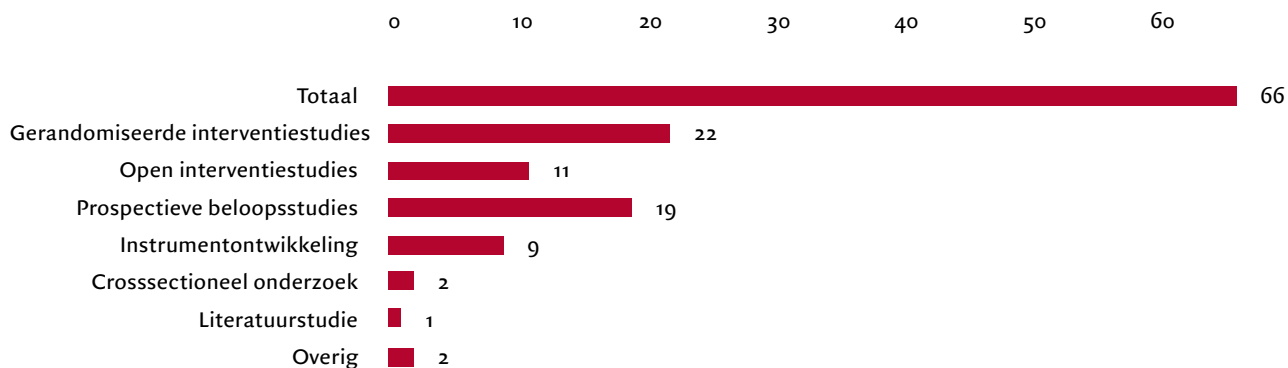
Onderzoek, de stand van zaken

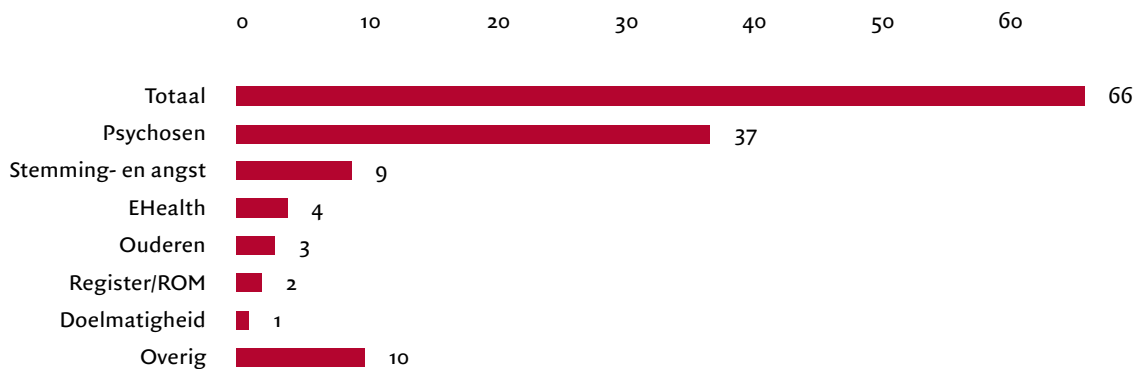
50 Aantal onderzoeken, naar locatie

Aantal onderzoeken, naar type

Aantal onderzoeken, naar onderzoekslijn

Programma en werkwijze

Het RGOc brengt onderzoekers van de noordelijke GGZ instellingen samen. Het gaat vooral om onderzoek en evaluatie in de vorm van omschreven wetenschappelijke projecten, leidend tot publicatie in (inter)nationale tijdschriften voor verdere verspreiding en implementatie. Prioriteit hebben de grote beloopstudies en het onderzoek naar doelmatigheid en effectiviteit van specifieke interventies, inclusief de evaluatie van protocollen en richtlijnen. De doelgroepen worden gevormd door patiëntenpopulaties binnen de drie netwerken.

Door de verdere integratie van de gegevens vanuit Routine Outcome Monitoring binnen het Datawarehouse zijn deze gegevens steeds toegankelijker voor klinisch onderzoek.

Ook lukt het steeds beter om deze gegevens te gebruiken om zicht te krijgen op patiënten die in aanmerking zouden kunnen komen voor onderzoek.

In de afgelopen jaren is er bovendien in toenemende mate een beroep gedaan op het Psychiatrisch Casus Register Noord-Nederland, om gegevens van de zorgconsumptie toe te kunnen voegen aan klinische metingen. Zo kan bijvoorbeeld het beloop van patiënten met een psychose in de provincie Groningen in kaart gebracht worden.

In het overzicht vindt u alle onderzoek genoemd waarbij het RGOc betrokken is, met daarbij de onderzoekers en de eventuele publicaties (die achterin voluit vermeld staan). Voor een uitgebreidere beschrijving van de projecten verwijzen wij u graag naar de website, www.rgoc.nl.

In het verslagjaar was er sprake van 66 omschreven projecten die door het RGOc worden begeleid of ondersteund. 50 onderzoeken lopen alleen of mede in Groningen, 31 in Friesland, 36 in Drenthe, 9 in Noord Holland Noord en 14 in Overijssel. Aan 25 onderzoeken werken ook instellingen elders in Nederland of Europa mee.

Een groot deel van de onderzoeken zijn gerandomiseerde of open interventiestudies. Ook de prospectieve beloopstudies zijn goed vertegenwoordigd. Een kleiner aantal betreffen instrumentontwikkeling of overig onderzoek. Het aantal studies op het gebied van stemmings- en angststoornissen en eHealth is licht gestegen in 2015. Er liepen in 2015 twee projecten op het gebied van de forensische psychiatrie. Daarnaast is er een studie op het gebied van doelmatigheid gestart. Twee projecten betreffen registerregistratie of routine outcome monitoring.

Overzicht lopend onderzoek 2015

52

Doelmatigheid

IMPROVE 54

EHealth

Beeldcommunicatie in de GGZ 54

Dagboekmetingen 54

EHealth voor POH-GGZ 54

TREAT 54

Ouderenpsychiatrie

iCASE 55

ROM-GPS 55

Voeding en ouderenpsychiatrie 55

Psychotische stoornissen

Apathiestudie (behandeling) 55

Apathiestudie (MRI) 55

AVHRS-Q 56

BANS 56

BeatVic 56

BeST 56

CAT 56

DiSCoVR 56

FEDOZ 57

GROUP-study 57

Hemocue 57

Herstel en cognitief functioneren 57

HY 57

I-CGT 58

Immune 58

LION 58

MERIT 58

MetS in psychose 58

MIRORR 59

Natuurlijke medicatie schizofrenie 59

On The Road 59

Osteoporose en antipsychotica 59

PAD 60

Personality and Coping in PROGR-S 60

PHAMOUS 60

Pilot Functionele Remissie 60

POPEY 60

PROGR-S 61

PSYCHE 61

RAF 61

REFLEX 61

TDM 61

Terugverwijzing Schaal FACT (TSF) 62

TRENSS 62

Triadekaart: effecten 62

Virus, ontsteking en psychose 62

VRET.P & VRAPT 62

Register/RoQua

PCR-NN 63

RoQua/ROM 63

Stemmings- en angststoornissen

Hartcoherentie 63

IT-D 63

MOPHAR 63

NESDA 63

NESDO 64

RELATE-TRD 64

SLEEPREG-BD 64

STEPPS-BD 64

tPEMF 64

Overig onderzoek

Begeleid ouderschap	64
Beweging in Trauma	65
Duurzaam Verblijf	65
E-KOPP project	65
Lichaamsbeleving en PMT	65
KEA-IRB	65
KIM	66
Let's talk about sex	66
Lichaamsbeleving en PMT	66
MOVE	66
PMT en agressieregulatie	67

Op de pagina's hierna zijn bovenstaande onderzoeksprojecten vermeld met een korte omschrijving, looptijd, de namen van de onderzoekers, samenwerking, financiering en eventuele publicaties. Een volledige beschrijving vindt u op onze website [http://www.RGOc.nl/#home/onderzoek/samenvattingen onderzoek](http://www.RGOc.nl/#home/onderzoek/samenvattingen%20onderzoek).

Lopende onderzoeksprojecten in 2015

Doelmatigheid

IMPROVE	IMPROVE
<i>Onderzoekers</i>	dr. T. Feenstra, dr. F. Jörg, dr. A. Wunderink, dr. J. Lokkerbol, dr. E. Visser, K. Kan MSc, J. van Bebber MSc, dr. J.T.W. Wigman, dr. R. Bruggeman, dr. F. Smit, prof. dr. R.A. Schoevers

EHealth

Beeldcommunicatie in de GGZ   **Beeldcommunicatie in de GGZ. Professionele afwegingen in een veranderende zorgpraktijk**

<i>Onderzoekers</i>	Dit onderzoek wordt uitgevoerd binnen het EHealth Netwerk van het RGOc.
<i>Samenwerking</i>	Behalve de RGOc-instellingen wordt samengewerkt met Hogeschool Windesheim, Hanzehogeschool, Accare en het Zorg Innovatie Forum
<i>Financiering</i>	Stichting Innovatie Alliantie (€ 300.000)

Dagboekmetingen   **Dagboekmetingen in de klinische praktijk**

<i>Onderzoekers</i>	F.M. Bos MSc, prof. dr. M.C. Wichers, dr. J.A.J. van der Krieke, dr. E. Snippe, dr. R. Bruggeman
<i>Samenwerking</i>	GGZ Drenthe
<i>Financiering</i>	RGOc

EHealth voor POH-GGZ   **E-mental health interventies voor de POH-GGZ**

<i>Onderzoekers</i>	Het project wordt uitgevoerd i.s.m. het Ehealth Netwerk van het RGOc.
<i>Financiering</i>	Hanzehogeschool (€ 100.000)

TREAT   **TREAT-Treatment E- Assist behandeladvies door koppeling ROM aan evidence based interventies**

<i>Onderzoekers</i>	M. Tasma MSc, dr. E.J. Liemburg, dr. M. Swart, dr. H. Knegtering, prof. dr. P.A.E.G. Delespaul, dr. S. Castelein
<i>Financiering</i>	Stichting Roos/Lentis
<i>Publicaties</i>	Castelein S 2015

Ouderenpsychiatrie

iCASE

Variabiliteit van depressie, slaap en cognitieve klachten one size fits all?

Onderzoekers	dr. M. Zuidersma, prof. dr. R.C. Oude Voshaar
Financiering	Alzheimer Nederland en Fonds Psychische Gezondheid

ROM-GPS

ROM-GPS een wetenschappelijk ROM systeem voor ouderen met een affectieve stoornis

Onderzoekers	prof. dr. R.C. Oude Voshaar, dr. R.H.S. van den Brink, dr. T Dhondt, drs. H. Venema
Samenwerking	Netwerk Ouderenpsychiatrie
Financiering	UCP/UMCG, GGZ-Noord-Holland-Noord, GGZ Friesland en RGOc

Voeding en ouderenpsychiatrie

Voeding en psychische gezondheid bij het ouder worden

Onderzoekers	drs. M. Kertokarijo, dr. R.H.S. van den Brink, prof. dr. R.C. Oude Voshaar, dr. J.M. Geleijnse (Universiteit Wageningen)
Samenwerking	GGZ Drenthe, UCP/UMCG, RGOc, Wageningen Universiteit
Financiering	GGZ Drenthe, RGOc

Psychotische stoornissen

Apathiestudie (behandeling)

Neurostimulatie als mogelijke behandeling van apathie bij mensen met een vatbaarheid voor psychose (TRENSS₂)

Onderzoekers	drs. C. Kos, prof. dr. A. Aleman
Samenwerking	Lentis, Dimence Groep, Mediant
Financiering	NWO (VICI)

Apathiestudie (MRI)

De neurale basis van apathie bij mensen met een vatbaarheid voor psychose

Onderzoekers	N. Klaasen MSc., dr. E. Opmeer, prof. dr. A. Aleman
Samenwerking	UCP, Lentis, GGZ Drenthe, GGZ Friesland
Financiering	NWO VICI, ERC

AVHRS-Q	Validering vande zelfinvulversie van het Auditory Vocal Hallucination Rating Scale (AVHRS) interview, de AVHRS-Q
Onderzoekers	dr. A.A. Bartels-Velthuis, drs. G. van de Willige, L.A. Steenhuis MSc
Samenwerking	Stemmenpoli UCP en afd. Psychosen UCP
BANS	BANS, gedragsactivatie voor mensen met persisterende negatieve symptomen in beschermde woonvormen
Onderzoekers	drs. A. Malda, dr. G.M.H. Pijnenborg, dr. N. Boonstra, prof. dr. A. Aleman
Samenwerking	GGZ Friesland, Mondriaan
Financiering	GGZ Friesland
BeatVic	Beat victimization! Psychomotorische weerbaarheidsstraining met kickbox-elementen voor mensen met een psychotische kwetsbaarheid
Onderzoekers	dr. M. Pijnenborg, dr. J.T. van Busschbach, E. Horsseleberg, MSc, dr. C. Slooff, prof. dr. A. Aleman, dr. R. Bruggeman, B. de Vries MSc, E.C.D. van der Stouwe MSc, drs. M. Kleen, E. van der Helm, C. Waarheid, A. Meerdink
Samenwerking	RUG (GMW, klinische psychologie), UMCG (NIC), GGZ organisaties verbonden met RGOc
Financiering	NWO, programma Geweld Tegen Psychiatrische Patienten (€ 580.248)
BeST	Behandeling van auditieve hallucinaties met rTMS
Onderzoekers	drs. L. Bais, dr. A. Vercammen, prof. dr. A. Aleman, dr. H. Knegtering
Samenwerking	Lentis Research
Financiering	UMCG (€ 80.000)
CAT	Cognitieve Adaptatie Training als verpleegkundige interventie voor langdurig opgenomen patiënten met een ernstig psychiatrische aandoening
Onderzoekers	prof. dr. A. Aleman, dr. R. Bruggeman, prof. dr. J. van Weeghel, dr. L. van der Meer, A.P.M. Stiekema MSc
Samenwerking	GGZ Drenthe, Dijk en Duin
Financiering	Fonds NutsOhra
Publicaties	Stiekema APM et al 2015, Meer van der L 2015
DiSCoVR	Dynamic interactive Social Cognition Virtual Reality training (DiSCoVR) a pilot study
Onderzoekers	dr. W. Veling, dr. M. Pijnenborg, dr. M. van Beilen, S. Nijman MSc, C. Geraets MSc
Samenwerking	GGZ Drenthe, CleVR

FEDOZ	Fact ErvaringsDeskundigen Onderzoek (FEDOZ) Een onderzoek naar ervaringen van ervaringsdeskundigen in FACT-teams
Onderzoekers	drs. J. Cambier, dr. C. van Zelst, drs. D. Boertien, prof. dr. J. van Weeghel, prof. dr. P.A.E.G. Delespaul, dr. S. Castelein
Samenwerking	Kenniscentrum Phrenos, FACT Nederland, Universiteit Maastricht
Financiering	Lentis
GROUP-study	Kwetsbaarheid en veerkracht bij eerste psychose (Geestkracht-programma)
Onderzoekers	dr. J. van der Velde, drs. Md. A. Islam, dr. E. Liemburg, dr. A.A. Bartels-Velthuis, dr. B. Alizadeh, dr. H. Knegtering, prof. dr. E. van den Heuvel, prof. dr. A. Aleman, prof. dr. D. Wiersma, dr. R. Bruggeman
Samenwerking	UMC Utrecht, AMC Amsterdam en Universiteit Maastricht met de daaraan verbonden ggz-instellingen
Financiering	ZonMw, UMCG, GGZ-instellingen, farmaceutische industrieën (>€ 1.500.000)
Publicaties	zie www.group-project.nl
Hemocue	Leukocytentelling uit capillair en veneus bloed bij de behandeling met clozapine ervaringen van patiënten en hulpverleners.
Onderzoekers	dr. D. Cohen, drs. J.P.A.M. Bogers
Samenwerking	FACT-team Heerhugowaard (GGZ-NHN), FPA-kliniek Heiloo (GGZ-NHN), High Care Oegstgeest (GGZ Rivierduinen)
Publicaties	Bogers JPAM et al 2015; Verbelen M et al 2015
Herstel en cognitief functioneren	Voorspellen van functioneel en symptomatisch herstel op basis van cognitief functioneren
Onderzoekers	drs. F.D. van Es, drs. E.J. Liemburg, dr. H.G.O.M. Smid, dr. R. Bruggeman
HY	HY - Hospitality Project eetclub voor mensen met een psychotische kwetsbaarheid
Onderzoekers	J.S. Vogel MSc, dr. E.J. Liemburg, dr. M. Swart, prof. dr. P.F. Roodbol, prof. dr. M. van der Gaag, dr. S. Castelein
Financiering	Stichting Roos/Lentis

I-CGT	Pilot onderzoek I-CGT; een studie naar de resultaten van de I-CGT als individueel hulpmiddel bij cognitieve gedragstherapie
Onderzoekers	drs. A. Niersman, R. Delissen, dr. R. Bruggeman, drs. F. van Es, M. Rutgers.
Samenwerking	UCP
Immune	Immune Simvastatine additie voor verbetering van symptomen, cognitie, metabool syndroom en bewegingsstoornissen bij patiënten met diagnose schizofrenie korter dan drie jaar. Een multi-center, placebo gecontroleerde, dubbelblinde RCT.
Onderzoekers	prof. dr. I.E.C. Sommer, prof. dr. R.A. Schoevers, dr. W.A. Veling, drs. F.D. van Es, dr. R. Bruggeman, dr. H. Knegtering
Samenwerking	UMCU, Lentis, GGZ Centraal, GGZ NHN, Arkin, Altrecht Antonius, Tergooi, GGZinGeest, Delta, Jeroen Bosch
Financiering	The Stanley Medical Research Institute, ZonMw
LION	Leefstijlinterventies bij ambulante patiënten met een ernstige psychiatrische aandoening
Onderzoekers	dr F. Jörg, dr. E.Corpeleijn, drs. A. Looijmans
Samenwerking	UMCG disciplinegroep Epidemiologie
Financiering	ZonMW (€ 150.000) en matching door deelnemende GGZ-instellingen (€ 250.000)
MERIT	Metacognitie en ziekte-inzicht bij mensen met schizofrenie, klinische en neuroimaging studies.
Onderzoekers	prof. dr. A. Aleman, dr. G.H.M. Pijnenborg, dr. L. van der Meer, RJ van Donkersgoed MSc, S. de Jong MSc, A.E. de Vos MSc
Samenwerking	RGOc, Lentis, UCP
Financiering	GGZ Drenthe
Publicaties	Curcic-Blake et al 2015a, b; Vos de AE et al 2015
MetS in psychose	Metabole stoornissen bij mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen
Onderzoekers	drs J. Bruins, dr G.H.M. Pijnenborg, dr F. Jörg, dr R Bruggeman, prof dr E.R. van den Heuvel, dr. A.A. Bartels, dr. E. Visser, dr C. Slooff, dr E. Corpeleijn
Samenwerking	GGZ Friesland, GGZ Drenthe, UMCG afdeling epidemiologie, RUG GMW Psychologie
Financiering	RGOc

MIRORR		Individuele paden van kwetsbaarheid en kracht
Onderzoekers	dr. J.T.W. Wigman, dr. S.H. Booij, L.A. Steenhuis MSc, dr. M.C. Wichers, prof. dr. P. de Jonge, E. Wit, dr. S. Sytema, dr. S. Wunderink	
Samenwerking	UMCG/UCP, GGZ Friesland, GGZ Drenthe, On The Road	
Financiering	NWO, VENI beurs J.T.W. Wigman (€ 250.000)	
Natuurlijke medicatie schizofrenie		Review van de literatuur over de effectiviteit van natuurlijke geneesmiddelen bij schizofrenie en andere psychotische stoornissen.
Onderzoekers	dr. H.J.R. Hoenders, dr. A.A. Bartels-Velthuis, drs. N.K. Vollbehrr, dr. R. Bruggeman, dr. H. Knegtering, prof. dr. J.T.V.M. de Jong	
Samenwerking	UMCG/UCP, VUmc	
Financiering	TopGGz subsidie	
On The Road		De opzet van Psychose Preventie teams in Noord-Nederland (“On the Road”)
Onderzoekers	dr. G.H.M. Pijnenborg, dr. A. Wunderink en de werkgroep Vroegdetectie Psychosen Noord-Nederland (prof. dr. A. Aleman, drs. J. Arends, I. Barends MBA, dr. A.A. Bartels-Velthuis, dr. N. Boonstra, dr. R. Bruggeman, dr. J.T. van Busschbach, dr. S. Castelein, dr. P. Dingemans, drs. F.D. van Es, prof. dr. M. van der Gaag, dr. C. de Heer, dr. F. Jörg, dr. H.C. Klein, dr. H. Knegtering, dr. J.A.J. van der Kriek, drs. E.J. Liemburg, drs. A. Malda, dr. L. van der Meer, dr. E. Mulder, dr. M. Nauta, drs. R. Nieboer, B. Nijboer, dr. D. Nieman, dr. E.J. Opmeer, drs. J. Quak, prof. dr. R.A. Schoevers, dr. M. Schuppert, dr. C.J. Slooff, drs. C. Smits, dr. A.D. Stant, dr. S. Sytema, drs. J. van der Velde, W. de Vogel MSc, drs. A. de Vos, drs. A. Wessels, dr. J.T.W. Wigman, prof. dr. D. Wiersma, dr. H.A. Wolters).	
Samenwerking	RGOc-instellingen, Accare, Parnassia, Hanzehogeschool	
Osteoporose en antipsychotica		Osteoporose gerelateerd aan het gebruik van antipsychotica
Onderzoekers	dr. A.A.M. Stellinga-Boelen, dr. R. Bruggeman, dr. H. Knegtering, drs. J. Arends, drs. H. Kamphuis	
Samenwerking	UCP, Lentis, GGZ Drenthe	

PAD	Psychotische stoornissen en Dissociatie; de rol van Trauma
Onderzoekers	S.B. Renard Msc, dr. G.H.M. Pijnenborg, prof. dr. A. Aleman, dr. R.J.C. Huntjens, dr. P.H. Lysaker
Samenwerking	Rijksuniversiteit Groningen, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
Financiering	Rijksuniversiteit Groningen
Personality and Coping in PROGR-S	Personality and Coping in First Episode Psychosis
Onderzoekers	drs. A.N. Scholte-Stalenhoef, S. la Bastide-van Gemert, drs. G. van de Willige, drs. R. Dost-Otter, dr. E. Visser, dr. E. J. Liemburg, dr. H. Knegtering, prof. dr. E.R. van den Heuvel, prof. dr. R. A. Schoevers, dr. G. H. M. Pijnenborg, dr. R. Bruggeman
PHAMOUS	PHAMOUS Pharmacotherapy Monitoring and Outcome Study
Onderzoekers	dr. R. Bruggeman, dr. A.A. Bartels-Velthuis, dr. E. Visser, dr. S. Sytema, dr. H. Knegtering, drs. J. Arends, dr. M. Pijnenborg, dr. A. Wunderink, dr. F. Jörg, dr. K. Taxis, prof. dr. J.R.B.J. Brouwers
Samenwerking	RGOc en de participerende GGZ-instellingen
Financiering	RGOc en de participerende GGZ-instellingen
Publicaties	zie www.phamous.nl
Pilot Functionele Remissie	Functionele Remissie de ontwikkeling van een ROM-instrument om functionele remissie bij EPA-patiënten te meten
Onderzoekers	prof. dr. D. Wiersma, dr. E. Visser
Samenwerking	Nationale Remissie Werkgroep NVvP, Altrecht, BAVO-Europoort, Dijk en Duin, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, GGZ Noord-Holland-Noord, Lentis, Mondriaan, Universitair Centrum Psychiatrie (UMCG)
Publicaties	Wiersma D 2015
POPEY	Predictors Of Psychotic Experiences in Youngsters
Onderzoekers	L. Steenhuis MSc, dr. A. Bartels, dr. M. Nauta, prof. dr. A. Aleman, dr. M. Pijnenborg
Samenwerking	RuG, TRAILS, On The Road
Financiering	RUG
Publicaties	Steenhuis LA et al 2015

PROGR-S	Psychose Recente Ontwikkeling GRoningen Survey (PROGR-S)
Onderzoekers	dr. E.J. Liemburg, dr. R. Bruggeman, dr. H. Knegtering, dr. S. Castelein, dr. W. Veling
Samenwerking	Lentis
Publicaties	Castelein S et al 2015a, b, c, d; Haan de L 2015; Liemburg EJ et al 2015
PSYCHE	Psychotische ervaringen bij adolescenten
Onderzoekers	dr. A.A. Bartels-Velthuis, dr. R. Bruggeman, drs. G. van de Willige, dr. J.A. Jenner, prof. dr. J. van Os
Samenwerking	Maastricht University
Financiering	Stichting tot Steun VCVGZ (€ 24.875), Rob Giel Research Center (€ 12.500), Maastricht University (€ 10.000), Bendsdorp Fund (€ 7.500)
RAF	Onderzoek naar verschillen tussen aripiprazol en risperidon in hun effect op negatieve symptomen en activiteit van de prefrontale cortex
Onderzoekers	dr. E.J. Liemburg, drs. M.K. de Boer, J. Bous, prof. dr. A. Aleman, dr. H. Knegtering
Samenwerking	Neuro Imaging Centrum UMCG
Publicaties	Liemburg EJ et al 2015
REFLEX	Een cognitief-therapeutische interventie voor het verbeteren van ziekte-inzicht bij schizofrenie
Onderzoekers	dr. M. Pijnenborg, dr. R. Knegtering, dr. C. Slooff, dr. L. Wunderink, dr. M. Vollema, dr. R. Bruggeman, prof. dr. C. Bockting, prof. dr. M. van der Gaag, prof. dr. A. Aleman
Financiering	European Science Foundation (€ 250.000)
TDM	Clozapine plasmaspiegel uit capillair bloed - middels de opgedroogde bloed druppel methode – vergeleken met reguliere bepaling uit veneus bloed zijn de resultaten betrouwbaar en vergelijkbaar? Een validatie onderzoek.
Onderzoekers	dr. D. Cohen, L.M. Geers
Publicaties	Geers LM et al 2015

Terugverwijzing Schaal FACT (TSF)	Ontwikkeling en validatie van Terugverwijzing Schaal FACT
Onderzoekers	drs. B. Joor, drs. B. van der Vleugel
Samenwerking	RGOc
Financiering	GGZ Noord-Holland Noord
TRENSS	Interventies bij negatieve symptomen en cognitieve stoornissen
Onderzoekers	dr. H. Knegtering, drs. J.J.L.A.S.N. Dlabac-de Lange, drs. L. Bais, dr. E.J. Liemburg, prof. dr. A. Aleman
Samenwerking	Nauwe samenwerking vindt plaats met Lentis Research. Het vervolgonderzoek De Apathiestudie/TRENSS2 is gestart en vindt plaats met partners uit de regio
Financiering	Stichting Roos en Astra Zeneca (€ 120.000)
Publicaties	Dlabac-de Lange JJ et al 2015a, b, Donkersgoed van RJ 2015
Triadekaart effecten	De Triadekaart verder onderzocht een onderzoek naar de effecten op samenwerking en kwaliteit van zorg
Onderzoekers	dr. J.T. van Busschbach, M. Bak
Samenwerking	Lentis, Lister (voorheen SBWU), Molemann Tielens, Emergis, MET ggz (voorheen Mensana), GGZ Friesland, Delta en Promens Care
Financiering	Ypsilon mbv gift van derden (€ 92.751)
Virus, ontsteking en psychose	Virale en inflammatoire etiologie van psychose
Onderzoekers	drs. I. Jonker, drs. E van 't Hag, A. Jonkers, dr. J. Doorduyn, dr. H.C. Klein, dr. R. Bruggeman, prof. dr. R.A. Schoevers
Financiering	The Stanley Medical Research Institute (SMRI)
Publicaties	Klein HC 2015
VRET.P & VRAPT	Effecten van Virtual Reality Exposure Therapie (VRET) op sociale participatie en Agressie Preventie Training (VRAPT) bij mensen met een psychotische stoornis
Onderzoekers	prof. dr. S. Bogaerts, prof. dr. M. van der Gaag, dr. W. Veling, drs. R. Pot-Kolder, C. Geraets, MSc, S. Klein Tuinte MSc
Samenwerking	Vrije Universiteit, Parnassia, FPC de Mesdag, FPC Kijvelanden

Register/RoQua

PCR-NN   **Het Psychiatrisch CasusRegister Noord-Nederland als GGZ-monitor**

Onderzoekers   dr. E. Visser, dr. S. Sytema
Financiering   VWS, RGOc (€ 100.000/jaar)

RoQua/ROM   **Routine Outcome and Quality Assessment**

Onderzoekers   dr. S. Sytema, drs. E. Veermans
Financiering   participerende instellingen (€ 470.000/jaar)

Stemmings- en angststoornissen

Hartcoherentie   **Effectiviteit van hartcoherentietraining**

Onderzoekers   drs. B.M.A. Hartogs, drs. K. van der Ploeg, dr. E.H. Bos en dr. A.A. Bartels-Velthuis
Samenwerking   UMCG

IT-D   **Instellingsoverkoepelende Triage-Datainfrastructuur**

Onderzoekers   dr. F.E.A. Verhoeven, dr. H.G. Ruhé, dr. M. Dekker, onderzoekers van het screeningsconsortium
Samenwerking   UCP, Lentis, AHON

MOPHAR   **MOPHAR - Monitoring Outcomes of Psychiatric Pharmacotherapy in the Assen Region**

Onderzoekers   drs. M. Simoons, prof. dr. E. van Roon, dr. H.G. Ruhé, dr. H. Mulder, drs. H.J. Pot, dr. E. Visser,
dr. R. Bruggeman, dr. B. Doornbos, drs. K. Ho Pian, drs. R. Dijkstra, drs. H. Kamphuis,
drs. A. Alexandrov
Samenwerking   UMCU, UM, GGZ Centraal, PEPNed, GGZ Drenthe
Financiering   Kwaliteitsontwikkeling GGZ (€ 299.000)

NESDA   **NESDA**

Onderzoekers   zie www.nesda.nl
Samenwerking   UMCG, GGZ Friesland, GGZ Drenthe, VUMc, GGZinGeest, LUMC/LU

NESDO	NESDO
Onderzoekers	zie nesdo.amstad.nl/
Samenwerking	UMCG, GGZ Friesland, GGZ Drenthe, VUMc, GGZinGeest, LUMC/LU
RELATE-TRD	RELATE-TRD Wetenschappelijk onderzoek naar het voorspellen en de onderliggende mechanismen van therapieresistente depressie (TRD)
Onderzoekers	drs. H. Geugies, dr. H. G. Ruhé
SLEEPREG-BD	De invloed van slaapverstoring tijdens de zwangerschap en rondom de bevalling op het functioneren in de periode na de bevalling bij vrouwen met een bipolaire stoornis en/of een postpartum psychose in de voorgeschiedenis
Onderzoekers	drs. A.W.M.M. Stevens, prof. dr. R.W. Kupka, prof. dr. A. Honig, dr. E.A.M. Knoppert-van der Klein, dr. P.J.J. Goossens, dr. A. Hoogendoorn
STEPPS-BD	STEPPS-BD the addition of STEPPS in the treatment of patients with bipolar disorder and comorbid borderline personality features (an RCT)
Onderzoekers	dr. N. Weisscher, T. Daggenvoorden MSc
tPEMF	tPEMF Een behandelstudie naar zwakke gepulste magnetische velden bij depressie
Onderzoekers	S. van Belkum MSc, dr. R. Kortekaas
Samenwerking	UCP, GGZ Drenthe

Overig onderzoek

Begeleid ouderschap	Gecontroleerd onderzoek naar begeleid ouderschap bij psychiatrische beperkingen
Onderzoekers	drs. P.C. van der Ende, prof. dr. J. van Weeghel (Tranzo), dr. J.T. van Busschbach, dr. E.L. Korevaar
Samenwerking	Lentis, PromensCare, RIBW- OostVeluwe, Stichting Anton Constandse, Pameijer, GGz-Friesland, GGz Eindhoven, RIBW Midden Brabant, Altrecht, RGOc
Financiering	Hanzehogeschool en Fonds Psychische Gezondheid
Publicaties	Ende PC van der et al 2015

Beweging in Trauma Een studie naar het effect van een psychomotorisch module gericht op stabilisatie bij complex trauma

Onderzoekers	Drs. W.J. Scheffers, dr. J. Hatzmann, K. van Berkel Msc, dr. J.T. van Busschbach, dr. J.A.J. van der Krieke
Samenwerking	Windesheim, lectoraat Bewegen, Gezondheid & Welzijn, GGZ Drenthe, GGZ Centraal, PSYQ, ARQ/Centrum 45
Financiering	SIA-RAAK (€ 300.000)
Publicaties	Scheffers M et al 2015

Duurzaam Verblijf Behandeleffect Duurzaam Verblijf

Onderzoekers	drs. G. van Kranenburg, drs. W Diekman, prof. dr. D. Wiersma, prof. dr. C.L. Mulder, dr. R.H.S. van den Brink
Samenwerking	GGZ Drenthe, Verslavingszorg Noord-Nederland, GGD Rotterdam-Rijnmond, GGD Amsterdam, RGOc
Financiering	Duurzaam Verblijf; GGZ Drenthe, Verslavingszorg Noord-Nederland, GGD Rotterdam-Rijnmond, GGD Amsterdam

E-KOPP project Verdere ontwikkeling, opschaling en evaluatie van www.Survivalkid.nl, een website ter ondersteuning van jongeren met een gezinslid dat psychische problemen heeft (inclusief verslaving).

Onderzoekers	drs. L.M. Drost, dr. S. Sytema
Samenwerking	RGOc, AIAR
Financiering	Stichting "De Open Ankh", GGZ Drenthe, Indigo, Provincie Drenthe, fonds Nuts Ohra
Publicaties	Drost LM et al 2015

KEA-IRB Maatschappelijke participatie mbv de IRB voor mensen met ernstige psychiatrische problematiek een doelmatigheidsstudie

Onderzoekers	S. Sanches MSc, dr. W. Swildens, dr. J.T. van Busschbach, prof. dr. J. van Weeghel
Samenwerking	Altrecht GGZ, Rintveld, Promenscare, Dijk en Duin, Altrecht GGZ
Financiering	ZONMW-Doelmatigheid (€ 439.830)
Publicaties	Sanches S et al 2015

KIM **Kijk op IRB modelgetrouwheid Effectiever werken aan rehabilitatiedoelen ontwikkeling en onderzoek naar het gebruik van een modelgetrouwheidsmeting**

Onderzoekers	dr. W. Swildens, dr. J.T. van Busschbach, dr. T. van Wel en F. Marquenie
Samenwerking	Altrecht GGZ, RGOc, Kenniscentrum Phrenos, Boston Center for Psychiatric Rehabilitation, Lectoraat Rehabilitatie
Financiering	ZonMw (€ 45.000)

Let's talk about sex **Aandacht voor seksualiteit, intimiteit en relaties binnen de behandeling van mensen met ernstig psychiatrische aandoeningen**

Onderzoekers	dr. A. Nugter, drs. J. de Jager, B. Cirakoglu, R. van Greevenbroek
--------------	--

Lichaamsbeleving en PMT **Het meten van lichaamsbeleving**

Onderzoekers	Drs. W.J. Scheffers, dr. J.T van Busschbach, dr. M. van Duin, dr. R. Bosscher, prof dr. R.A. Schoevers
Samenwerking	Windesheim, lectoraat Bewegen, Gezondheid & Welzijn
Financiering	Windesheim
Publicaties	Scheffers MWJ et al 2015

MOVE **MOVE Mensen Ondersteunen bij Vermaatschappelijking en Extramuralisering**

Onderzoekers	dr. C. de Heer-Wunderink, drs. S. Vos, drs. I. van der Zee, dr. E. Visser, dr. S. Sytema
Samenwerking	RGOc, Hanzehogeschool Groningen Lectoraat Rehabilitatie, Pameijer, Stichting Anton Constandse, RIBW Arnhem en Veluwevallei, RIBW Heuvelland en Maasvallei, RIBW Brabant, RIBW Nijmegen en Rivierenland, GGZ Friesland
Financiering	Pameijer, Rotterdam; Stichting Anton Constandse Den Haag; RIBW Arnhem & Veluwevallei; RIBW Heuvelland & Maasvallei; RIBW Brabant; RIBW Nijmegen & Rivierenland; GGZ Friesland (€ 500.000)

PMT en agressie-regulatie   **Psychomotorische therapie en agressieregulatie bij eetstoornissen gerandomiseerd effectonderzoek (RCT) en instrumentontwikkeling de Methode voor Stamp-Stoot Stem (MSSS)**

<i>Onderzoekers</i>	drs. C. Boerhout, prof. dr. H.W. Hoek, dr. J. T. van Busschbach, dr. M. Swart, dr. Ir. A.L. Hof, M. Vermerris, Bsc, Ing. W. Vrieling, M. Voskamp, MP
<i>Samenwerking</i>	Bewegingswetenschappen RUG, Lectoraat Bewegen, Gezondheid en Welzijn, Windesheim Zwolle
<i>Financiering</i>	Lentis TKZ, UMCG, Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische Therapie (NVPMT), Lectoraat Bewegen, Gezondheid en Welzijn, Windesheim Zwolle

In 2015 afgerond onderzoek

68

Acronym	Onderzoekers	Samenwerking
Ouderenpsychiatrie		
Pilotonderzoek COP-interventie	dr. R.H.S. van den Brink, drs. W. Batelaan	Dignis/Lentis en RGOc
Psychotische stoornissen		
Searchlyte	dr. R. Bruggeman, dr. H. Knegtering, drs. J. Arends	UCP, Lentis, GGZ Drenthe

Internationale tijdschriften

- ▶ Ai H, Opmeer EM, Veltman DJ, Wee van der NJ, Buchem van MA, Aleman A, Tol van MJ. (2015). Brain Activation During Emotional Memory Processing Associated with Subsequent Course of Depression. *Neuropsychopharmacology*, 40: 2454-2463.
- ▶ Andreassen OA, Harbo HF, Wang Y, Thompson WK, Schork AJ, Mattingsdal M, Zuber V, Bettella F, Ripke S, Kelsoe JR, Kendler KS, O'Donovan MC, Sklar P, Psychiatric Genomics Consortium (PGC) Bipolar Disorder and Schizophrenia Work Groups, International Multiple Sclerosis Genetics Consortium (IMSGC), McEvoy LK, Desikan RS, Lie BA, Djurovic S, Dale AM. (2015). Genetic pleiotropy between multiple sclerosis and schizophrenia but not bipolar disorder: differential involvement of immune-related gene loci. *Molecular Psychiatry*, 20: 207-214.
- ▶ Berg van den DP, Bont de PA, Vleugel van der BM, Roos de C, Jongh de A, Minnen van A, Gaag van der M. (2015). Prolonged exposure vs eye movement desensitization and reprocessing vs waiting list for posttraumatic stress disorder in patients with a psychotic disorder: a randomized clinical trial. *JAMA Psychiatry*, 72: 259-267.
- ▶ Berm EJ, Hak E, Postma M, Boshuisen M, Breuning L, Brouwers JR, Dhondt T, Jansen PA, Kok RM, Maring JG, Marum van R, Mulder H, Voshaar RC, Risselada AJ, Venema H, Vleugel L, Wilffert B. (2015). Effects and cost-effectiveness of pharmacogenetic screening for CYP2D6 among older adults starting therapy with nortriptyline or venlafaxine: study protocol for a pragmatic randomized controlled trial (CYSCEtrial). *Trials*, 16: 37-015-0561-0.
- ▶ Bildt de AA, Sytema S, Zander E, Bolte S, Sturm H, Yirmiya N, Yaari M, Charman T, Salomone E, LeCouteur A, Green J, Bedia RC, Primo PG, Daalen van E, Jonge de MV, Guethmundsdottir E, Johannsdottir S, Raleva M, Boskovska M, Roge B, Baduel S, Moilanen I, Yliherva A, Buitelaar J, Oosterling IJ. (2015). Autism Diagnostic Interview-Revised (ADI-R) Algorithms for Toddlers and Young Preschoolers: Application in a Non-US Sample of 1,104 Children. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45: 2076-2091.
- ▶ Boer de MK, Castelein S, Wiersma D, Schoevers RA, Knegtering H. (2015). The facts about sexual (Dys) function in schizophrenia: an overview of clinically relevant findings. *Schizophrenia Bulletin*, 41: 674-686.
- ▶ Bogers JP, Bui H, Herruer M, Cohen D. (2015). Capillary compared to venous blood sampling in clozapine treatment: patients and healthcare practitioners experiences with a point-of-care device. *European Neuropsychopharmacology : The Journal of the European College of Neuropsychopharmacology*, 25: 319-324.
- ▶ Bont de PA, Berg van den DP, Vleugel van der BM, Roos de C, Jongh de A, Gaag van der M, Minnen van A. (2015). Predictive validity of the Trauma Screening Questionnaire in detecting post-traumatic stress disorder in patients with psychotic disorders. *The British Journal of Psychiatry : The Journal of Mental Science*, 206: 408-416.
- ▶ Brink van den RH, Troquete NA, Beintema H, Mulder T, Os van TW, Schoevers RA, Wiersma D. (2015). Risk assessment by client and case manager for shared decision making in outpatient forensic psychiatry. *BMC Psychiatry*, 15: 120-015-0500-3.
- ▶ Broersma M, Koops EA, Vroomen PC, Hoeven van der JH, Aleman A, Leenders KL, Maurits NM, Beilen van M. (2015). Can repetitive transcranial magnetic stimulation

- increase muscle strength in functional neurological paresis? A proof-of-principle study. *European Journal of Neurology*, 22: 866-873.
- ▶ Bruggen van V, Vos J, Westerhof GJ, Bohlmeijer E, Glas G. (2015). Systematic review of existential anxiety instruments. *Journal of Humanistic Psychology*, 55: 173-201.
  - ▶ Buel van EM, Bosker FJ, Drunen van J, Strijker J, Douwenga W, Klein HC, Eisel UL. (2015). Electroconvulsive seizures (ECS) do not prevent LPS-induced behavioral alterations and microglial activation. *Journal of Neuroinflammation*, 12: 232-015-0454-x.
  - ▶ Buel van EM, Patas K, Peters M, Bosker FJ, Eisel UL, Klein HC. (2015). Immune and neurotrophin stimulation by electroconvulsive therapy: is some inflammation needed after all? *Translational Psychiatry*, 5: e609.
  - ▶ Bulik-Sullivan B, Finucane HK, Anttila V, Gusev A, Day FR, Loh PR, ReproGen Consortium, Psychiatric Genomics Consortium, Genetic Consortium for Anorexia Nervosa of the Wellcome Trust Case Control Consortium 3, Duncan L, Perry JR, Patterson N, Robinson EB, Daly MJ, Price AL, Neale BM. (2015). An atlas of genetic correlations across human diseases and traits. *Nature Genetics*, 47: 1236-1241.
  - ▶ Bulik-Sullivan BK, Loh PR, Finucane HK, Ripke S, Yang J, Schizophrenia Working Group of the Psychiatric Genomics Consortium, Patterson N, Daly MJ, Price AL, Neale BM. (2015). LD Score regression distinguishes confounding from polygenicity in genome-wide association studies. *Nature Genetics*, 47: 291-295.
  - ▶ Castelein S, Bruggeman R, Davidson L, Gaag M. (2015). Creating a Supportive Environment: Peer Support Groups for Psychotic Disorders. *Schizophrenia Bulletin*, 41: 1211-1213.
  - ▶ Castelein S, Liemburg EJ, Lange de JS, Es van FD, Visser E, Aleman A, Bruggeman R, Knegtering H. (2015). Suicide in Recent Onset Psychosis Revisited: Significant Reduction of Suicide Rate over the Last Two Decades - A Replication Study of a Dutch Incidence Cohort. *PLoS One*, 10: e0129263.
  - ▶ Curcic-Blake B, Meer van der L, Pijnenborg GH, David AS, Aleman A. (2015). Insight and psychosis: Functional and anatomical brain connectivity and self-reflection in Schizophrenia. *Human Brain Mapping*, 36: 4859-4868.
  - ▶ Curcic-Blake B, Nanetti L, Meer van der L, Cerliani L, Renken R, Pijnenborg GH, Aleman A. (2015). Not on speaking terms: hallucinations and structural network disconnectivity in schizophrenia. *Brain Structure & Function*, 220: 407-418.
  - ▶ Daggenvoorde T, Geerling B, Goossens PJ. (2015). A qualitative study of nursing care for hospitalized patients with acute mania. *Archives of Psychiatric Nursing*, 29: 186-191.
  - ▶ Dam van DS, Nierop van M, Viechtbauer W, Velthorst E, Winkel van R, Genetic Risk and Outcome of Psychosis (GROUP) investigators, Bruggeman R, Cahn W, Haan de L, Kahn RS, Meijer CJ, Myin-Germeys I, Os van J, Wiersma D. (2015). Childhood abuse and neglect in relation to the presence and persistence of psychotic and depressive symptomatology. *Psychological Medicine*, 45: 1363-1377.
  - ▶ Dlabac-de Lange JJ, Bais L, Es van FD, Visser BG, Reinink E, Bakker B, Heuvel van den ER, Aleman A, Knegtering H. (2015). Efficacy of bilateral repetitive transcranial magnetic stimulation for negative symptoms of schizophrenia: results of a multicenter double-blind randomized controlled trial. *Psychological Medicine*, 45: 1263-1275.

- ▶ Dlabac-de Lange JJ, Liemburg EJ, Bais L, Renken RJ, Knegtering H, Aleman A. (2015). Effect of rTMS on brain activation in schizophrenia with negative symptoms: A proof-of-principle study. *Schizophrenia Research*, 168: 475-482.
- ▶ Donkersgoed van RJ, Wunderink L, Nieboer R, Aleman A, Pijnenborg GH. (2015). Social Cognition in Individuals at Ultra-High Risk for Psychosis: A Meta-Analysis. *PLoS One*, 10: e0141075.
- ▶ Drost LM, Schippers GM. (2015). Online support for children of parents suffering from mental illness: A case study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 20: 53-67.
- ▶ Ende van der PC, Busschbach van JT, Nicholson J, Korevaar EL, Weeghel van J. (2016). Strategies for parenting by mothers and fathers with a mental illness. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 23: 86-97.
- ▶ Frissen A, Lieveise R, Drukker M, van Winkel R, Delespaul P, GROUP Investigators. (2015). Childhood trauma and childhood urbanicity in relation to psychotic disorder. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 50: 1481-1488.
- ▶ Frissen A, Lieveise R, Marcelis M, Drukker M, Delespaul P, GROUP Investigators. (2015). Psychotic disorder and educational achievement: a family-based analysis. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 50: 1511-1518.
- ▶ Gras LM, Swart M, Slooff CJ, Weeghel van J, Knegtering H, Castelein S. (2015). Differential stigmatizing attitudes of healthcare professionals towards psychiatry and patients with mental health problems: something to worry about? A pilot study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 50: 299-306.
- ▶ Groenewold NA, Roest AM, Renken RJ, Opmeer EM, Veltman DJ, Wee van der NJ, Jonge de P, Aleman A, Harmer CJ. (2015). Cognitive vulnerability and implicit emotional processing: imbalance in frontolimbic brain areas? *Cognitive, Affective & Behavioral Neuroscience*, 15: 69-79.
- ▶ Hagenauw LA, Karsten J, Akkerman-Bouwsema GJ, Jager BEd, Lancel M. (2015). Specific risk factors of arsonists in a forensic psychiatric hospital. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 59: 685-700.
- ▶ Hanssen E, Velde van der J, Gromann PM, Shergill SS, Haan de L, Bruggeman R, Krabbendam L, Aleman A, Atteveldt van N. (2015). Neural correlates of reward processing in healthy siblings of patients with schizophrenia. *Frontiers in Human Neuroscience*, 9: 504.
- ▶ Heering HD, Janssens M, Boyette LL, Haren van NE, G.R.O.U.P investigators. (2015). Remission criteria and functional outcome in patients with schizophrenia, a longitudinal study. *The Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 49: 266-274.
- ▶ Hert de M, Beugher de A, Sweers K, Wampers M, Correl CU, Cohen D. (2015). Knowledge of psychiatric nurses about the potentially lethal side-effects of clozapine. *Archives of Psychiatric Nursing*, 30: 79-83.
- ▶ Hoeven van der RM, Broersma M, Pijnenborg GH, Koops EA, Laar van T, Stone J, Beilen van M. (2015). Functional (psychogenic) movement disorders associated with normal scores in psychological questionnaires: A case control study. *Journal of Psychosomatic Research*, 79: 190-194.

- ▶ Ising HK, Smit F, Veling W, Rietdijk J, Dragt S, Klaassen RM, Savelsberg NS, Boonstra N, Nieman DH, Linszen DH, Wunderink L, Gaag van der M. (2015). Cost-effectiveness of preventing first-episode psychosis in ultra-high-risk subjects: multi-centre randomized controlled trial. *Psychological Medicine*, 45: 1435-1446.
- ▶ Islam MA, Alizadeh BZ, Heuvel van den ER, GROUP Investigators (Bruggeman R, Cahn W, Haan de L, Kahn RS, Meijer C, Myin-Germeyns I, Os van J, Wiersma D). (2015). A comparison of indices for identifying the number of clusters in hierarchical clustering: A study on cognition in schizophrenia patients. *Communications in Statistics*, 1: 98-113.
- ▶ Jentsch MC, Buel van EM, Bosker FJ, Gladkevich AV, Klein HC, Oude Voshaar RC, Ruhe EG, Eisel UL, Schoevers RA. (2015). Biomarker approaches in major depressive disorder evaluated in the context of current hypotheses. *Biomarkers in Medicine*, 9: 277-297.
- ▶ Kamphuis J, Lancel M, Koolhaas JM, Meerlo P. (2015). Deep sleep after social stress: NREM sleep slow-wave activity is enhanced in both winners and losers of a conflict. *Brain, Behavior, and Immunity*, 47: 149-154.
- ▶ Kamphuis J, Taxis K, Schuiling-Veninga CC, Bruggeman R, Lancel M. (2015). Off-Label Prescriptions of Low-Dose Quetiapine and Mirtazapine for Insomnia in The Netherlands. *Journal of Clinical Psychopharmacology*, 35: 468-470.
- ▶ Karsten J, Vogel de V, Lancel M. (2015). Characteristics and offences of women with borderline personality disorder in forensic psychiatry: a multicentre study. *Psychology Crime & Law*, 22: 224-237.
- ▶ Kelleher I, Wigman JT, Harley M, O'Hanlon E, Coughlan H, Rawdon C, Murphy J, Power E, Higgins NM, Cannon M. (2015). Psychotic experiences in the population: Association with functioning and mental distress. *Schizophrenia Research*, 165: 9-14.
- ▶ Krieke van der L, Emerencia AC, Bos EH, Rosmalen JG, Riese H, Aiello M, Sytma S, Jonge de P. (2015). Ecological Momentary Assessments and Automated Time Series Analysis to Promote Tailored Health Care: A Proof-of-Principle Study. *JMIR Research Protocols*, 4: e100.
- ▶ Kronenberg LM, Goossens PJ, Busschbach van J, Achterberg van T, Brink van den W. (2015). Coping styles in substance use disorder (SUD) patients with and without co-occurring attention deficit/hyperactivity disorder (ADHD) or autism spectrum disorder (ASD). *BMC Psychiatry*, 15: 159-015-0530-x.
- ▶ Lee SH, Byrne EM, Hultman CM, Kahler A, Vinkhuysen AA, Ripke S, Andreassen OA, Frisell T, Gusev A, Hu X, Karlsson R, Mantzioris VX, McGrath JJ, Mehta D, Stahl EA, Zhao Q, Kendler KS, Sullivan PF, Price AL, O'Donovan M, Okada Y, Mowry BJ, Raychaudhuri S, Wray NR, Schizophrenia Working Group of the Psychiatric Genomics Consortium and Rheumatoid Arthritis Consortium International, Schizophrenia Working Group of the Psychiatric Genomics Consortium authors, Byerley W, Cahn W, Cantor RM, Cichon S, Cormican P, Curtis D, Djurovic S, Escott-Price V, Gejman PV, Georgieva L, Giegling I, Hansen TF, Ingason A, Kim Y, Konte B, Lee PH, McIntosh A, McQuillin A, Morris DW, Nothen MM, O'Dushlaine C, Olincy A, Olsen L, Pato CN, Pato MT, Pickard BS, Posthuma D, Rasmussen HB, Rietschel M, Rujescu D, Schulze TG, Silverman JM, Thirumalai S, Werge T, Schizophrenia Working Group of the Psychiatric Genomics Consortium collaborators, Agartz I, Amin F, Azevedo MH, Bass N, Black DW, Blackwood DH,

- Bruggeman R, Buccola NG, Choudhury K, Cloninger RC, Corvin A, Craddock N, Daly MJ, Datta S, Donohoe GJ, Duan J, Dudbridge F, Fanous A, Freedman R, Freimer NB, Friedl M, Gill M, Gurling H, Haan de L, Hamshere ML, Hartmann AM, Holmans PA, Kahn RS, Keller MC, Kenny E, Kirov GK, Krabbendam L, Krasucki R, Lawrence J, Lencz T, Levinson DF, Lieberman JA, Lin DY, Linszen DH, Magnusson PK, Maier W, Malhotra AK, Mattheisen M, Mattingsdal M, McCarroll SA, Medeiros H, Melle I, Milanova V, Myin-Germeys I, Neale BM, Ophoff RA, Owen MJ, Pimm J, Purcell SM, Puri V, Quedsted DJ, Rossin L, Ruderfer D, Sanders AR, Shi J, Sklar P, St Clair D, Scott Stroup T, Os van J, Visscher PM, Wiersma D, Zammit S, Rheumatoid Arthritis Consortium International authors, Louis Bridges S, Jr, Choi HK, Coenen MJ, Vries de N, Dieud P, Greenberg JD, Huizinga TW, Padyukov L, Siminovitch KA, Tak PP, Worthington J, Rheumatoid Arthritis Consortium International collaborators, Jager de PL, Denny JC, Gregersen PK, Klareskog L, Mariette X, Plenge RM, Laar van M, Riel van P. (2015). New data and an old puzzle: the negative association between schizophrenia and rheumatoid arthritis. *International Journal of Epidemiology*, 44: 1706-1721.
- ▶ Leeuw van der C, Peeters S, Domen P, van Kroonenburgh M, van Os J, Marcelis M, Genetic Risk and Outcome in Psychosis (G.R.O.U.P.). (2015). Bone Mineral Density as a Marker of Cumulative Estrogen Exposure in Psychotic Disorder: A 3 Year Follow-Up Study. *PloS One*, 10: e0136320.
  - ▶ Leon de J, Tang YL, Baptista T, Cohen D, Schulte PF. (2015). Titrating clozapine amidst recommendations proposing high myocarditis risk and rapid titrations. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 132: 242-243.
  - ▶ Liemburg EJ, Dlabac-De Lange JJ, Bais L, Knegtering H, Osch van MJ, Renken RJ, Aleman A. (2015). Neural correlates of planning performance in patients with schizophrenia--relationship with apathy. *Schizophrenia Research*, 161: 367-375.
  - ▶ Loh PR, Bhatia G, Gusev A, Finucane HK, Bulik-Sullivan BK, Pollack SJ, Schizophrenia Working Group of Psychiatric Genomics Consortium, de Candia TR, Lee SH, Wray NR, Kendler KS, O'Donovan MC, Neale BM, Patterson N, Price AL. (2015). Contrasting genetic architectures of schizophrenia and other complex diseases using fast variance-components analysis. *Nature Genetics*, 47: 1385-1392.
  - ▶ Loohuis LM, Vorstman JA, Ori AP, Staats KA, Wang T, Richards AL, Leonenko G, Walters JT, DeYoung J, GROUP Consortium, Cantor RM, Ophoff RA. (2015). Genome-wide burden of deleterious coding variants increased in schizophrenia. *Nature Communications*, 6: 7501.
  - ▶ Maat A, Montfort van SJ, Nijs de J, Derks EM, Kahn RS, Linszen DH, Os van J, Wiersma D, Bruggeman R, Cahn W, Haan de L, Krabbendam L, Myin-Germeys I, GROUP Investigators. (2015). Emotion processing in schizophrenia is state and trait dependent. *Schizophrenia Research*, 161: 392-398.
  - ▶ Maier R, Moser G, Chen GB, Ripke S, Cross-Disorder Working Group of the Psychiatric Genomics Consortium, Coryell W, Potash JB, Scheftner WA, Shi J, Weissman MM, Hultman CM, Landen M, Levinson DF, Kendler KS, Smoller JW, Wray NR, Lee SH. (2015). Joint analysis of psychiatric disorders increases accuracy of risk prediction for schizophrenia, bipolar disorder, and major depressive disorder. *American Journal of Human Genetics*, 96: 283-294.

- ▶ Meer van der FJ, Velthorst E, Genetic Risk and Outcome of Psychosis (GROUP) Investigators. (2015). Course of cannabis use and clinical outcome in patients with non-affective psychosis: a 3-year follow-up study. *Psychological Medicine*, 45: 1977-1988.
- ▶ Mierlo van HC, Coevorden van-Hameete MH, Munting LP, Graaff de E, Witte de L, GROUP investigators. (2015). No evidence for the presence of neuronal surface autoantibodies in plasma of patients with schizophrenia. *European Neuropsychopharmacology : The Journal of the European College of Neuropsychopharmacology*, 25: 2326-2332.
- ▶ Network and Pathway Analysis Subgroup of Psychiatric Genomics Consortium. (2015). Psychiatric genome-wide association study analyses implicate neuronal, immune and histone pathways. *Nature Neuroscience*, 18: 199-209.
- ▶ Nierop van M, Viechtbauer W, Gunther N, Zelst van C, Graaf de R, Have ten M, Dorsselaer van S, Bak M, Genetic Risk and Outcome of Psychosis investigators, Winkel van R. (2015). Childhood trauma is associated with a specific admixture of affective, anxiety, and psychosis symptoms cutting across traditional diagnostic boundaries. *Psychological Medicine*, 45: 1277-1288.
- ▶ Opmeer EM, Tol van MJ, Kortekaas R, Wee van der NJ, Woudstra S, Buchem van MA, Penninx BW, Veltman DJ, Aleman A. (2015). DISC1 gene and affective psychopathology: A combined structural and functional MRI study. *Journal of Psychiatric Research*, 61: 150-157.
- ▶ Peeters SC, Gronenschild EH, van de Ven V, Habets P, Goebel R, van Os J, Marcelis M, for Genetic Risk and Outcome of Psychosis (G.R.O.U.P.). (2015). Altered mesocorticolimbic functional connectivity in psychotic disorder: an analysis of proxy genetic and environmental effects. *Psychological Medicine*, 45: 2157-2169.
- ▶ Peeters SC, van Bronswijk S, van de Ven V, Gronenschild EH, Goebel R, van Os J, Marcelis M, Genetic Risk and Outcome of Psychosis (G.R.O.U.P.). (2015). Cognitive correlates of frontoparietal network connectivity 'at rest' in individuals with differential risk for psychotic disorder. *European Neuropsychopharmacology : The Journal of the European College of Neuropsychopharmacology*, 25: 1922-1932.
- ▶ Peeters SC, van de Ven V, Gronenschild EH, Patel AX, Habets P, Goebel R, van Os J, Marcelis M, Genetic Risk and Outcome of Psychosis (G.R.O.U.P.). (2015). Default mode network connectivity as a function of familial and environmental risk for psychotic disorder. *PLoS One*, 10: e0120030.
- ▶ Pijnenborg GH, Timmerman ME, Derks EM, Fleischhacker WW, Kahn RS, Aleman A. (2015). Differential effects of antipsychotic drugs on insight in first episode schizophrenia: Data from the European First-Episode Schizophrenia Trial (EUFEST). *European Neuropsychopharmacology : The Journal of the European College of Neuropsychopharmacology*, 25: 808-816.
- ▶ Pos K, Bartels-Velthuis AA, Simons CJ, Korver-Nieberg N, Meijer CJ, de Haan L, GROUP. (2015). Theory of Mind and attachment styles in people with psychotic disorders, their siblings, and controls. *The Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 49: 171-180.
- ▶ Sanches SA, Swildens WE, Busschbach van JT, Stant AD, Feenstra TL, Weeghel van J. (2015). Cost effectiveness and budgetary impact of the Boston University

- approach to Psychiatric Rehabilitation for societal participation in people with severe mental illness: a randomised-controlled trial protocol. *BMC Psychiatry*, 15: 217-015-0593-8.
- ▶ Schirmbeck F, Boyette LL, Valk van der R, Meijer C, Dingemans P, Van R, Haan de L, GROUP, Kahn RS, Haan de L, Os van J, Wiersma D, Bruggeman R, Cahn W, Meijer C, Myin-Germeyns I. (2015). Relevance of Five-Factor Model personality traits for obsessive-compulsive symptoms in patients with psychotic disorders and their un-affected siblings. *Psychiatry Research*, 225: 464-470.
  - ▶ Schmaal L, Marquand AF, Rhebergen D, Tol van MJ, Ruhe HG, Wee van der NJ, Veltman DJ, Penninx BW. (2015). Predicting the Naturalistic Course of Major Depressive Disorder Using Clinical and Multimodal Neuroimaging Information: A Multivariate Pattern Recognition Study. *Biological Psychiatry*, 78: 278-286.
  - ▶ Sommer IE, Bekkum van DW, Klein H, Yolken R, Witte de L, Talamo G. (2015). Severe chronic psychosis after allogeneic SCT from a schizophrenic sibling. *Bone Marrow Transplantation*, 50: 153-154.
  - ▶ Steenhuis LA, Nauta MH, Bocking CL, Pijnenborg GH. (2015). Treating Depressive Symptoms in Psychosis: A Network Meta-Analysis on the Effects of Non-Verbal Therapies. *PloS One*, 10: e0140637.
  - ▶ Stiekema AP, Quee PJ, Dethmers M, Heuvel van den ER, Redmeijer JE, Rietberg K, Stant AD, Swart M, Weeghel van J, Aleman A, Velligan DI, Schoevers RA, Bruggeman R, Meer van der L. (2015). Effectiveness and cost-effectiveness of cognitive adaptation training as a nursing intervention in long-term residential patients with severe mental illness: study protocol for a randomized controlled trial. *Trials*, 16: 49-015-0566-8.
  - ▶ Swets M, Dael van F, Roza S, Schoevers R, Myin-Germeyns I, Haan de L, Genetic Risk and Outcome of Psychosis (GROUP) investigators. (2015). Evidence for a Shared Etiological Mechanism of Psychotic Symptoms and Obsessive-Compulsive Symptoms in Patients with Psychotic Disorders and Their Siblings. *PloS One*, 10: e0125103.
  - ▶ Velde van der J, Gromann PM, Swart M, Haan de L, Wiersma D, Bruggeman R, Krabbendam L, Aleman A. (2015). Grey matter, an endophenotype for schizophrenia? A voxel-based morphometry study in siblings of patients with schizophrenia. *Journal of Psychiatry & Neuroscience : JPN*, 40: 207-213.
  - ▶ Velde van der J, Gromann PM, Swart M, Wiersma D, Haan de L, Bruggeman R, Krabbendam L, Aleman A. (2015). Alexithymia influences brain activation during emotion perception but not regulation. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 10: 285-293.
  - ▶ Velde van der J, Opmeer EM, Liemburg EJ, Bruggeman R, Nieboer R, Wunderink L, Aleman A. (2015). Lower prefrontal activation during emotion regulation in subjects at ultrahigh risk for psychosis: an fMRI-study. *NPJ Schizophrenia*, 15026: .
  - ▶ Velde van der J, Swart M, Rijn van S, Meer van der L, Wunderink L, Wiersma D, Krabbendam L, Bruggeman R, Aleman A. (2015). Cognitive alexithymia is associated with the degree of risk for psychosis. *PloS One*, 10: e0124803.
  - ▶ Verbelen M, Collier DA, Cohen D, MacCabe JH, Lewis CM. (2015). Establishing the characteristics of an effective pharmacogenetic test for clozapine-induced agranulocytosis. *The Pharmacogenomics Journal*, 15: 461-466.

- ▶ Vercammen A, Knegtering H, Bruggeman R, Westenbroek HM, Jenner JA, Slooff CJ, Wunderink L, Aleman A. (2015). Corrigendum to “Effects of bilateral repetitive transcranial magnetic stimulation on treatment resistant auditory-verbal hallucinations in schizophrenia: A randomized controlled trial” [Schizophr. Res. 114 (1–3) (October 2009) 172–179]. Schizophrenia Research, 168: 599–600.
- ▶ Voort van der TY, Seldenrijk A, Meijel van B, Goossens PJ, Beekman AT, Penninx BW, Kupka RW. (2015). Functional versus syndromal recovery in patients with major depressive disorder and bipolar disorder. The Journal of Clinical Psychiatry, 76: e809-14.
- ▶ Vos de AE, Pijnenborg GH, Aleman A, Meer van der L. (2015). Implicit and explicit self-related processing in relation to insight in patients with schizophrenia. Cognitive Neuropsychiatry, 20: 311-329.
- ▶ Wichers M, Wigman JT, Myin-Germeyns I. (2015). Micro-level affect dynamics in psychopathology viewed from complex dynamical system theory. Emotion Review, 7: 362-367.
- ▶ Wigman JT, Os van J, Borsboom D, Wardenaar KJ, Epskamp S, Klippel A, MERGE, Viechtbauer W, Myin-Germeyns I, Wichers M. (2015). Exploring the underlying structure of mental disorders: cross-diagnostic differences and similarities from a network perspective using both a top-down and a bottom-up approach. Psychological Medicine, 45: 2375-2387.
- ▶ Wiltink S, Nelson B, Velthorst E, Wigman JT, Lin A, Baksheev G, Cosgrave E, Ross A, Ryan J, Yung AR. (2015). The relationship between personality traits and psychotic like experiences in a large non-clinical adolescent sample. Personality and Individual Differences, 73: 92-97.
- ▶ Zelst van C, Nierop van M, Dam van DS, Bartels-Velthuis AA, Delespaul P, GROUP-investigators. (2015). Associations between stereotype awareness, childhood trauma and psychopathology: a study in people with psychosis, their siblings and controls. PloS One, 10: e0117386.
- ▶ Zhang L, Opmeer EM, Ruhe HG, Aleman A, Meer van der L. (2015). Brain activation during self- and other-reflection in bipolar disorder with a history of psychosis: Comparison to schizophrenia. NeuroImage. Clinical, 8: 202-209.

Nederlandstalige tijdschriften

- ▶ Agthoven van M, Kolk van der A, Knegtering H, Delespaul PA, Arends J, Jeurissen PP, Krabbe PF, Huijsman R, Luijk R, Beurs de E, Hakkaart-Van Roijen L, Bruggeman R. (2015). Cost-effectiveness in Dutch mental health care: future because of ROM? Tijdschrift Voor Psychiatrie, 57: 672-679.
- ▶ Akkerman-Bouwsema G, Biesbroek B, Lancel M, Gerlsma C. (2015). Applicabilty of selfreport questionnaires for aggression in Dutch forensic psychiatric practice. Gedragstherapie, 48: 282-300.
- ▶ Boer de M, Swart M, Wiersma D, Schoevers R, Knegtering R. (2015). Seksuele bijwerkingen bij gebruik van depot antipsychotica. GGZet Wetenschappelijk, 19: 19-24.
- ▶ Bruggeman R, Veling W, Es van F, Quak J, Nienhuis F, Knegtering R. (2015). The end of schizophrenia in the Netherlands? not yet. Tijdschrift Voor Psychiatrie, 57: 371-372.
- ▶ Busschbach van JT. (2015). Over routinematige ruis en meten met mate(n). Tijdschrift Voor Vaktherapie, 11: 24-25.

- ▶ Castelein S, Liemburg EJ, Lange de JS, Es van FD, Visser E, Aleman A, Bruggeman R, Knegtering R. (2015). Suicide in Recent Onset Psychosis Revisited: Significant Reduction of Suicide Rate over the Last Two Decades - A Replication Study of a Dutch Incidence Cohort. *GGzet Wetenschappelijk*, 19: 30-45.
- ▶ Castelein S, Liemburg EJ, Lange de JS, Es van FD, Visser E, Aleman A, Bruggemans R, Knegtering H. (2015). Drop in suicide rate after first psychosis: a comparison with the situation two decades ago. *Nederlands Tijdschrift Voor Geneeskunde*, 159: A9565.
- ▶ Cohen D. (2015). Een ernstige psychiatrische aandoening verkort levensverwachting. *Huisarts En Wetenschap*, 58: 16-18.
- ▶ Ende van der PC, Doeze van R, Korevaar EL. (2015). Kinderen van ouders met psychische problemen kijken terug op jeugdervaringen. *Tijdschrift Participatie En Herstel*, 1: 41-49.
- ▶ Haan de L. (2015). High mortality following psychosis: not only due to suicide. *Nederlands Tijdschrift Voor Geneeskunde*, 159: A9874.
- ▶ Knegtering R, Spoelstra K, Baas C, Es van FD. (2015). Lurasidon een nieuwe optie bij de behandeling van psychosen en bipolaire depressie. *GGzet Wetenschappelijk*, 19: 15-23.
- ▶ Koopmans EM, Eendebak MH, Knegtering H, Castelein S. (2015). Trauma treatment in a patient with a psychotic disorder [Traumabehandeling bij patiënte met psychotische stoornis]. *Tijdschrift Voor Psychiatrie*, 57: 604-607.
- ▶ Koopmans EM, Eendebak MH, Knegtering R, Castelein S. (2015). Trauma treatment in a patient with a psychotic disorder [Traumabehandeling bij patiënte met psychotische stoornis]. *GGzet Wetenschappelijk*, 19: 25-29.
- ▶ Lancel M, Karsten J. (2015). Antidepressiva: effecten op de slaap. *GGzet Wetenschappelijk*, 19: 37-55.
- ▶ Lancel M, Karsten J. (2015). Benzodiazepines, zolpidem en zopiclon: effecten op de slaap. *Mfm. Praktijkgerichte Nascholing Over Farmacotherapie*, 1: 15-21.
- ▶ Liemburg EJ, Castelein S, Es van FD, Scholte-Stalenhoef AN, Willige van de G, Smid H, Visser E, Knegtering R, Bruggeman R. (2015). The Psychosis Recent Onset GRoningen Survey (PROGR-S): defining dimensions and improving outcomes in early psychosis. *GGzet Wetenschappelijk*, 19: 56-73.
- ▶ Scheffers M, Hatzmann J, Nissen I, Berkel van K, Busschbach van JT. (2015). Beweging in trauma. Een psychomotorische module in de stabilisatiefase van complex trauma. *Tijdschrift Voor Vaktherapie*, 11: 47-54.
- ▶ Vogel de V, Stam J, Bouman Y, Ter Horst P, Lancel M. (2014). Violent women: a multicentre study of the characteristics of female forensic psychiatric patients. *Tijdschrift Voor Psychiatrie*, 56: 439-447.
- ▶ Wiersma D, Visser E, Bahler M, Bruggeman R, Delespaul PA, Gaag van der M, Haan de L, Keet IP, Nijssen Y, Os van J, Pijnenborg GH, Slooff C, Swildens W, Vos de AE, Weeghel van J, Wunderink L, Mulder CL. (2015). Functional remission of people with serious mental illness (SMI): psychometric properties of a new ROM-instrument. *Tijdschrift Voor Psychiatrie*, 57: 395-404.
- ▶ Willems-Jongsma M, Bruggen van V, Westerhof GJ. (2015). Zinvolle zingeving - onderzoek naar de ervaringen van zingeving bij gasten in behandeling op 'de Hezenberg'. *Psyche En Geloof*, 26: 190-201.

Proefschriften

- ▶ Kronenberg LM. (2015). Dealing with SUD and co-occurring ADHD or ASD. A study to inform better care for patients and caregivers. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- ▶ Velde van der J. (2015). Looking on the bright side: The neural basis of emotion processing and regulation in groups at increased risk for psychosis. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

(Hoofdstukken in) Engelstalige boeken

- ▶ Kamphuis J, Lancel M (2015). Chapter 12 - The Interrelations Between Sleep, Anger, and Loss of Aggression Control. In: Babson KA, Feldner MT (eds). Sleep and Affect. Assessment, Theory, and Clinical Implications. London: Academic Press, 247-271.
- ▶ Klein HC, Doorduyn J, Witte LD, Vries de EFJ (2015). Microglia activation, herpes infection and NMDA receptor inhibition: Common pathways to psychosis? In: Müller N, Myint AM, Schwarz J (eds). Immunology and Psychiatry; From Basic Research to Therapeutic Interventions. Springer, 243-254.

(Hoofdstukken in) Nederlandstalige boeken

- ▶ Castelein S, Slooff C, Boekel van L, Lohuis G (2015). Hoofdstuk 9: Stigmatisering binnen de hulpverlening. In: Weeghel van J, Pijnenborg M, Veer van 't J, Kienhorst G (eds). Handboek Destigmatisering bij Psychische Aandoeningen. Bussum: Coutinho.
- ▶ Kamperman AM, Siesling M, Nijssen Y, Busschbach van JT (2015). Slachtofferschap onder mensen met een psychische aandoening. Vorm, omvang en mogelijke oplossingen. In: Weeghel van J, Pijnenborg M, Veer van 't J, Kienhorst G (eds). Handboek destigmatisering bij

- psychische aandoeningen. Bussum: Coutinho, 275-284.
- ▶ Koenraadt F, Lam 't K, Eurelings-Bontekoe L, Lancel M (2015). Hechting of Hechtenis?: Problematische Hechting en het Verband met Delinquent Gedrag. Oisterwijk: Wolf Productions.
- ▶ Kölling P, Stevens A, Knoppert-van der Klein EAM, Kamp van I (2015). Stemningsstabilisatoren. In: Lambregtse-van den Berg M, Kamp van I, Wennink H (eds). Handboek Psychiatrie en Zwangerschap. Utrecht: De Tijdstroom, 201-214.
- ▶ Kortekaas R, Klein HC (2015). Farmacologische Beeldvorming. In: Hulshoff Pol HE, Aleman A (eds). Beeldvorming van het Brein. Imaging voor Psychiaters en Psychologen. Utrecht: De Tijdstroom, 97-111.
- ▶ Kupka RW, Goossens PJJ, Bendegem van MA, Damen P, Daggenvoorde TH, Daniels M, Dols A, Hillegers MHJ, Hoogelander A, Kulve ter E, Peetoom T, Schulte PFJ, Stevens AWMM, Duin van D (2015). Multidisciplinaire Richtlijn Bipolaire Stoornissen. Utrecht: De Tijdstroom.
- ▶ Sportel E, Castelein S (2015). Hoofdstuk 11: Meetinstrumenten voor persoonlijk en publiek stigma. In: Weeghel van J, Pijnenborg M, Veer van 't J, Kienhorst G (eds). Handboek Destigmatisering bij Psychische Aandoeningen. Bussum: Coutinho.
- ▶ Stevens A, Knoppert-van der Klein EAM, Kölling P (2015). Bipolaire Stemningsstoornissen. In: Lambregtse-van den Berg M, Kamp van I, Wennink H (eds). Handboek Psychiatrie en Zwangerschap. Utrecht: De Tijdstroom, 47-55.

Abstracts

- ▶ Boerman R, Schulte P, Cohen D. (2015). Prevalence of vitamin D deficiency in Dutch outpatients with schizophrenia, schizoaffective or bipolar disorder.

European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience, 265: 67-68.

- ▶ Castelein S, Liemburg EJ, Lange de JS, Es van FD, Visser E, Aleman A, Bruggeman R, Knegtering H. (2015). Suicide Revisited: Significant Reduction of Suicide Rate over the Last Two Decades - a Replication Study of a Dutch Incidence Cohort with Recent Onset Psychosis. *European Psychiatry*, 30: 967.
- ▶ Castelein S, Tasma M, Swart M, Wolters G, Bruggeman R, Knegtering H. (2015). Do Schizophrenia Patients Receive the Care They Need? From Routine Outcome Monitoring to Evidence Based Treatment. *European Psychiatry*, 30: 926.
- ▶ Cohen D. (2015). Separating chaff from wheat: evidence-based monitoring in clozapine therapy. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 265: 27-28.
- ▶ Kalisvaart HJB, Geenen RMJ, Van Busschbach J, Bühring M, Van Broeckhuysen-Kloth S. (2015). Body drawings as an assessment tool for body-relatedness in patients with severe somatic symptom disorder. *Journal of Psychosomatic Research*, 78: 606.
- ▶ Meer van der L, Stiekema APM, Quee PJ, Dethmers M, Heuvel van den E, Redmeijer JE, Rietberg K, Stant D, Swart M, Weeghel van J, Aleman A, Velligan DI, Schoevers R, Bruggeman R. (2015). Cognitive Adaptation Training as a Nursing Intervention in Long-Term Residential Patients with Severe Mental Illness: a Multicenter Cluster Randomized Controlled Trial. *Schizophrenia Bulletin*, 41: S194-S195.
- ▶ Scheffers MWJ, Kalisvaart HJB, Van Busschbach JT, Van Broeckhuysen-Kloth S, Bosscher RJ, Schoevers RA, Geenen R. (2015). Body-relatedness in severe somatoform disorder: Evaluation of the Dresden Body Image Questionnaire. *Journal of Psychosomatic Research*, 78: 622.
- ▶ Vogel SJ, Gaag van der M, Knegtering H, Castelein S. (2015). Effects of Aerobic Exercise On Negative Symptoms in Schizophrenia: a Meta-analysis. *European Psychiatry*, 30: 927.

Verschenen in de RGOc-reeks

- 8o**
- 1 Hoe tevreden zijn huisartsen met de GGZ**
Een enquête naar de samenwerking met de MFE in Zuidoost-Drenthe
J.T. van Busschbach, E. Visser, P. Bastiaansen, S. Sytema
2001, ISBN-10 90-367-1460-5
  - 2 Groningse Vragenlijst over Sociaal Gedrag**
Zelfbeoordelvragenlijsten voor het vaststellen van problemen in het interpersoonlijke functioneren (handleiding)
A. de Jong en P.M. van der Lubbe
2001, ISBN-10 90-367-1463-X
  - 3 Last van stemmen**
Een gecontroleerde (kosten)effectiviteitsstudie naar een op Hallucinaties gerichte Integratieve Therapie (HIT) bij patiënten met schizofrenie of verwante psychose
Dr. Durk Wiersma, Dr. Jack A. Jenner, Drs. Fokko J. Nienhuis, Drs. Dennis Stant, Drs. Gerard van de Willige
2001, ISBN-10 90-367-1555-5
  - 4 Blijvende stemmen de baas**
Multi Family Treatment (MFT), een geïntegreerde vorm van nabehandeling voor patiënten met persisterende auditieve hallucinaties en sociale beperkingen
Drs. Gerard van de Willige, Prof. dr. Durk Wiersma, Dr. Jack A. Jenner
2003, ISBN-10 90-367-1784-1
  - 5 Evidentie voor de Geestelijke Gezondheidszorg**
De klinische epidemiologie van psychiatrische stoornissen (oratie)
Durk Wiersma
2004, ISBN-10 90-367-1967-4
  - 6 ADHD en ASS bij volwassenen**
Onderzoek naar diagnostiek van ADHD en ASS bij normaal begaafde volwassenen, alsmede naar de functionele beperkingen en zorgbehoeften
Drs. A.M.D.N. van Lammeren, Dr. C.E.J. Ketelaars, Drs. E.H. Horwitz, Prof. dr. D. Wiersma
2004, ISBN-10 90-367-2112-1
  - 7 Zorg voor mensen met langdurige psychiatrische problematiek**
Onderzoek in een regio met een geïntegreerd GGz-aanbod
J.T. van Busschbach, E. Visser, S. Sytema, P. Bastiaansen
2004, ISBN-10 90-367-1968-2
  - 8 Cognitieve Zelftherapie voor patiënten met chronisch-recidiverende depressie of (gegeneraliseerde) angststoornis**
Drs. Peter C.A.M. den Boer, Prof. dr. Durk Wiersma, Drs. Inge A.M. ten Vaarwerk, Drs. A. Dennis Stant, Prof. dr. Robert J. van den Bosch
2005, ISBN-10 90-367-2303-5
  - 9 Blijvend aan het werk**
Onderzoek naar het lange termijnresultaat van arbeidsrehabilitatie bij DAAT-Drenthe
Jooske T. van Busschbach, Ellen Visser, Sjoerd Sytema, Durk Wiersma
2006, ISBN-10 90-367-2565-8

- 10 Begeleide lotgenotengroepen voor mensen met een psychose**
Een gecontroleerde effectiviteitsstudie
Drs. Stynke Castelein, Dr. Richard Bruggeman, Dr. Joeske T. van Busschbach, Prof. dr. Durk Wiersma
2006, ISBN-13 978-90-367-2431-9
- 11 Draaiboek voor het begeleiden van een lotgenotengroep voor mensen met een psychose**
Stynke Castelein, Pieter Jan Mulder, Richard Bruggeman
2012 (2e druk), ISBN 978-90-367-5921-2
- 12 Cognitive self-therapy. A contribution to long-term treatment of depression and anxiety (proefschrift)**
Peter C.A.M. den Boer
2006, ISBN-10 90-367-2714-6
- 13 Antipsychotic Treatment Strategies and Early Course of First Episode Psychosis (proefschrift)**
Lex Wunderink
2006, ISBN-10 90-367-2812-6
- 14 De GGz aan huis bij de huisarts**
Een beschrijvend onderzoek naar de inzet van sociaal psychiatrisch verpleegkundigen in huisartspraktijken rondom Emmen en Stadskanaal
K.J.K. Wolters, J.T. van Busschbach, E.G. Soldaat, J.C.A. de Bruijn.
2006, ISBN-10 90-367-1966-6
- 15 Economic evaluation in mental healthcare (proefschrift)**
Assessing the cost-effectiveness of interventions for patients with major depressive disorder or schizophrenia in the context of the Dutch healthcare system
Dennis Stant
2007, ISBN 978-90-36729-59-8
- 16 UTOPIA. Uit en Thuis: Onderzoek naar de Participerende Instellingen van de RIBW Alliantie**
C. de Heer-Wunderink, A.D. Caro-Nienhuis, S. Sytema, D. Wiersma
2007, ISBN 978-90-367-3106-5
- « Onderweg**
Even blijven staan, kijken en dan zien
Gedichten en observaties van Rob Giel gedurende zijn dienstreizen, met name voor de WHO
Rob Giel
Bijzondere uitgave in de RGOc-reeks, 2007, ISBN 978-90-367-3210-9
[Alleen verkrijgbaar via de boekhandel]
- 17 Bereaved by Suicide (proefschrift)**
Family-based cognitive-behavior therapy to prevent adverse health consequences among first-degree relatives and spouses
Marieke de Groot
2008, ISBN 978-90-367-3368-7

- 82 18 **Guided peer support groups for psychosis. A randomized controlled trial (proefschrift)**
Stynke Castelein
2009, ISBN 978-90-367-3689-3
- 19 **Nait soez'n, moar deurbroez'n met elkaar: de psychiatrische woonzorg is nog lang niet klaar**
Een onderzoek naar de woonkwaliteit van zelfstandig wonenden met langdurige psychiatrische problematiek in Groningen
A.D. Caro-Nienhuis, C. de Heer-Wunderink, A. Dompeling, A. Messchendorp, L. Tan
2009, ISBN 978-90-367-3848-4
- 20 **Betrokkenheid in kaart gebracht**
Ontwikkeling en gebruik van de Triadekaart in de GGZ
Jooske T. van Busschbach, Kerstin J.K. Wolters, Hannie P.A.T. Boumans
2009, ISBN 978-90-367-3890-3
- 21 **Pharmacogenetics of Antipsychotic-Induced Parkinsonism and Tardive Dyskinesia: a Focus on African-Caribbeans and Slavonic Caucasians (proefschrift)**
Asmar Al Hadithy
2009, ISBN 978-94-607-0001-9
- 22 **De RIBW doet mee**
Functioneren en tevredenheid van cliënten die woonbegeleiding ontvangen van de RIBW's, de tweede fase van het UTOPIA-onderzoek.
C. de Heer-Wunderink, E. Visser, A.D. Caro-Nienhuis, S. Sytema, D. Wiersma
2009, ISBN 978-90-367-4094-4
- 23 **Drug safety in patients with psychotic disorders (proefschrift)**
Susanne Gabriele Schorr
2010, ISBN 978-94-607-0007-1
- 24 **Desired and undesired effects of antipsychotic treatment from a patients perspective: the psychometric evaluation of a self-rating instrument (proefschrift)**
Hugo Arnout Wolters
2010, ISBN 978-90-367-4129-3
- 25 **Ontwikkelingen in de RIBW**
Tweede prevalentietelling in het kader van het UTOPIA-onderzoek
A.D. Caro-Nienhuis, C. de Heer-Wunderink, S. Sytema, D. Wiersma
2010, ISBN 978-90-367-4431-7
- 26 **Auditory hallucinations in childhood (proefschrift)**
Agn Bartels
2011, ISBN 978-94-6070-036-1
- 27 **Personalized pharmacotherapy of psychosis. Clinical and pharmacogenetic approaches (proefschrift)**
Jelle Vehof
2011, ISBN 978-90-367-4931-2

- 28 **Vaktherapie in Noord-Nederland**
een beschrijving van de beroepspraktijk,
behandeleffecten en tevredenheid van patiënten
met vaktherapie binnen de noordelijke geestelijke
gezondheidszorg.
L.C. Aerts, J.T. van Busschbach en D. Wiersma
2011, ISBN 978-90-367-5149-0
- 29 **Early detection of psychosis; why should we care?**
(proefschrift)
Nynke Boonstra
2011, ISBN 978-90-367-5153-7
- 30 **Recovery in first episode psychosis: role of
neurocognition, antipsychotics and cannabis**
(proefschrift)
Gunnar Faber
2011, ISBN 978-90-809623-0-9
- 31 **Successful community living: a 'Utopia'? A survey of
people with severe mental illness in Dutch Regional
Institutes for Residential Care (proefschrift)**
Charlotte de Heer
2012, ISBN 978-90-367-5482-8
- 32 **Cognitive functioning in schizophrenia: structure
and clinical correlates (proefschrift)**
Piotr Quee
2013, ISBN 978-90-367-5895-6
- 33 **Patients in the driver's seat: a role for e-mental
health? (proefschrift)**
Lian van der Krieke
2014, ISBN 978-90-367-6719-4
- 34 **Manual for Facilitating A Peer Support Group. A
nursing intervention**
Stynke Castelein, Pieter Jan Mulder
2014, ISBN 978-90-367-6891-7
- 35 **START-ing risk assessment and shared care planning
in out-patient forensic psychiatry - Results from a
cluster randomized controlled trial**
Nadine Troquete
2014, ISBN 978-90-367-7414-7

Medewerkers en betrokkenen

84 Medewerkers RGOc en personen betrokken bij onderzoek en/of bestuur van het RGOc voor zover zij in het jaarverslag genoemd worden.

Achterberg T van 46, 72
Aleman A 23, 30, 38, 42, 44, 46, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77
Alexandrov A 63
Alizadeh BA 23, 44, 57, 72
Antonio GG 37
Apeldoorn SY 42
Areal P 12, 29, 31, 36
Arends J 38, 59, 60, 68, 76
Bais L 42, 56, 62, 70, 71, 73
Bak M 17, 37, 62
Balkom IDC van 37
Barends I 59
Bartels-Velthuis AA 24, 37, 38, 39, 40, 46, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 74, 76, 82
Bastide-van Gemert S la 60
Batelaan W 68
Bebber J van 54
Belkum S van 42, 64
Berg H van den 37
Berkel K van 65, 77
Bildt A de 40, 69
Blaauw E 39
Blijd-Hoogewys E 24
Bockting C 61, 75
Boer MK de 37, 61, 69, 76
Boerhout C 22, 42, 67
Boertien D 57
Bogaerts S 44, 62
Bogers JPAM 57, 69
Booij SH 59
Boonstra N 38, 40, 44, 56, 59, 72, 83
Bos EH 63, 72
Bos FM 15, 40, 42, 54
Bosch RJ van den 28, 80
Boshuisen ML 39, 69
Bosscher R 44, 66, 79
Bous J 61
Brink RHS van den 37, 39, 40, 44, 55, 65, 68, 69
Brouwers JRB 60, 69
Bruggeman R 2, 3, 15, 34, 36, 37, 38, 39, 42, 44, 46, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 68, 70
Bruins J 37, 42, 58
Bruinsma CL 37
Burger H 39
Busschbach van JT 21, 22, 37, 38, 42, 44, 46, 56, 59, 62, 64, 65, 66, 67, 71, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 80
Cambier J 57
Castelein S 25, 37, 38, 46, 54, 57, 59, 61, 69, 70, 71, 77, 78, 79, 81, 82, 83
Christenhusz L 39
Cirakoglu B 66
Cohen D 38, 57, 61, 69, 71, 73, 75, 77, 78, 79
Corpeleijn E 23, 44, 58
Cuijpers P 12, 31, 42
Daggenvoorden T 64, 70, 78
Dalen P van 39
Dekken S van 40
Dekker M 40, 63
Dekker O 37
Delespaul PAEG 46, 54, 57, 71, 76, 77
Delissen R 58
Dhondt T 39, 55, 69
Diekman W 65
Diekstra R 36
Dijk M van 42
Dijkshoorn P 37
Dijkstra M 39
Dijkstra R 39, 63
Dingemans P 37, 59, 75
Dlabac-de Lange J 62, 70, 71, 73
Dol A 40
Donkersgoed R van 42, 58, 62, 71
Doorduyn J 62, 78
Doornbos B 39, 63
Dost-Otter R 60
Droës JTPM 28
Drost LM 42, 65, 71
Duin M van 66
Ehling T 39
Ende PC van der 23, 42, 64, 71, 77
Engelsbel F 37
Es FD van 42, 57, 58, 59
Esterik AC van 37
Feenstra TL 18, 23, 54, 74
Ferberda J 38
Foussias G 30
Franzen W 39
Gaag M van der 46, 57, 59, 61, 62, 69, 70, 72, 77, 79
Geerling B 39, 70
Geers LM 61
Geleijnse JM 55
Geraets C 42, 56, 62
Geugies H 42, 64
Glas G 39, 70
Goossens PJJ 46, 64, 70, 72, 76, 78
Graafsma E 39
Greevenbroek B van 66
Grunt L de 37
Haan L de 46, 61, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77
Hag E van 't 24, 62
Hartogs BMA 63
Hatzmann J 65, 77
Heer-Wunderink C 22, 23, 25, 29, 36, 38, 59, 66, 81, 82, 83
Helm E van der 56
Hettinga M 22, 40
Heuvel E van der 42, 44, 57, 58, 60, 70, 72, 75, 79
Ho Pian K 63
Hoek HW 42, 67
Hoekman T 40
Hoenders HJR 39, 59
Hof AL 67
Holterman S 40
Honig A 64
Hoogendoorn A 64
Horsselebenberg E 56
Hout A van 40
Huijsse G 40
Huntjens RJC 60
Islam A Md 36, 44, 57, 72
Janssen TJWM 22, 40
Jenner JA 61, 76, 80
Jeppesen P 24
Jong de JTVM 28, 59
Jong S de 44, 58
Jonge P de 23, 39, 59, 71, 72
Jongh A de 46, 69
Jonker I 62
Jonkers A 62
Joor B 62
Jörg F 38, 42, 44, 54, 58, 59, 60
Kalverdijk LJ 39
Kamphuis JR 39, 59, 63
Kan K 54
Karsten J 39, 71, 72, 77
Keet R 38, 77
Kertokarijo M 39, 55
Klaasen N 44, 55
Kleen M 56
Klein HC 38, 59, 62, 70, 72, 75, 78
Klein Tuinte S 44, 62
Knegtering H 38, 42, 44, 46, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 68, 69, 70, 71, 73, 76, 77, 79
Knoppert-van der Klein EAM 64
Korevaar EL 22, 42, 64, 71, 77
Kortekaas R 42, 64, 74, 78
Kos C 44, 55

Kramer L 39
 Kranenburg G van 44, 65
 Kriekke JAJ van der 15, 22,
 37, 38, 40, 42, 54, 59, 65,
 72, 83
 Kroese FO 40
 Kronenberg L 16, 33, 38,
 39, 72, 78
 Kupka RW 64, 76, 78
 Landeweer EGM 42
 Liemburg EJ 38, 46, 54, 57,
 59, 60, 61, 62, 70, 71, 73,
 75, 77, 79
 Linszen DH 28, 72, 73
 Lokkerbol J 54
 Looijmans A 44, 58, 73
 Lysaker PH 24, 60
 Majoor N 40
 Malda A 29, 44, 56, 59
 Marquenie F 66
 Meer L van der 29, 38, 46,
 56, 58, 59, 70, 75, 76, 79
 Meerdink A 56
 Meer-Jansma M van der 38,
 40
 Messchendorp M 2, 3, 37,
 40
 Mulder CL 65, 77
 Mulder H 39
 Mulder H 39, 46, 63, 69
 Mulder PJ 25, 81, 83
 Mulder E 59
 Mulder T 69
 Nauta MH 39, 46, 59, 60,
 75
 Nieboer R 59, 71, 75
 Nieman D 59, 72
 Niersman A 58
 Nijboer B 59
 Nijman S 44, 56
 Noord P van der 37
 Nugter MA 38, 46, 66
 Ommen M van 36
 Oosterbaan AS 39
 Oosterhoff MD 39
 Oosterholt I 38
 Opmeer E 38, 44, 55, 59,
 69, 71, 74, 75, 76
 Os J van 26, 61, 70, 72, 73,
 74, 75, 76, 77
 Os TWDP van 69
 Oude Voshaar RC 39, 55,
 69, 72
 Panjer R 39
 Pijnborg GHM 38, 42,
 44, 46, 56, 58, 59, 60, 61,
 70, 71, 74, 75, 76, 77, 78
 Plas W van der 39
 Ploeg K van der 63
 Pols J 14
 Poppen E 40
 Poppink RW 2
 Pot HJ 39, 63
 Pot-Kolder R 62
 Putten MC van 37
 Quak J 59, 76
 Quee PJ 24, 75, 79, 83
 Renard S 44, 60
 Risselada A 39, 69
 Risselada R 39
 Roodbol PF 46, 57
 Roon A van 46
 Roon E van 63
 Ruhé HG 39, 42, 46, 63, 64,
 72, 75, 76
 Rutgers M 58
 Sanches S 44, 65, 74
 Scheffers WJ 22, 44, 65, 66,
 77, 79
 Schilder A 40
 Schippers G 42, 71
 Schnabel P 28
 Schoevers RA 37, 39, 42,
 44, 46, 54, 58, 59, 60, 62,
 66, 69, 72, 75, 76, 79
 Scholte-Stalenhoef AN 44,
 60, 77
 Schout G 42
 Schulte R 46, 73, 78
 Schuppert M 39, 59
 Schurer M 40
 Simoons M 46, 63
 Sizoo B 38
 Slade M 15
 Slaets J 38
 Slooff CJ 28, 56, 58, 59, 61,
 71, 76, 77, 78
 Smid HGOM 57, 77
 Smit F 54, 72
 Smits C 59
 Snieder H 23
 Snippe E 15, 42, 54
 Sommer IEC 58, 75
 Stant AD 59, 74, 75, 76, 79,
 80, 81
 Steenhuis LA 46, 56, 59,
 60, 75
 Stellinga-Boelen AAM 59
 Stevens AWMM 39, 64, 78
 Stiekema A 46, 56, 75, 79
 Stolk RP 44
 Stouwe ECD van der 22,
 46, 56
 Swart M 42, 54, 57, 67, 71,
 75, 76, 79
 Swildens W 44, 65, 66,
 74, 77
 Sytema S 13, 22, 23, 37, 38,
 40, 42, 59, 60, 63, 65, 66,
 69, 72, 80, 81, 82
 Tasma M 46, 54, 79
 Taxis K 60, 72
 Teer W 37
 Tinga-Raeven A 39
 Tol MJ van 23, 44, 69, 74,
 75
 Troost S 39
 Veen DC van der 40
 Veerman S 46
 Veermans E 13, 22, 36, 37,
 40, 63
 Velde J van der 33, 57, 59,
 71, 75, 78
 Veldhuizen JR van 28
 Veling WA 26, 38, 42, 44,
 56, 58, 61, 62, 72, 76
 Velligan D 24, 75, 79
 Venema H 55, 69
 Verbelen M 57, 75
 Vercammen A 56, 76
 Verhoeven FEA 12, 37, 38,
 39, 63
 Verlinde AA 38, 39
 Vermerris M 67
 Visser E 13, 23, 37, 38, 54,
 58, 60, 63, 66, 70, 77, 79,
 80, 82
 Vleugel BM van der 38, 46,
 62, 69
 Vogels S 46, 57, 79
 Vogel W de 59
 Vollbehr NK 59
 Vollema M 61
 Voogt A 46
 Vos AE de 46, 58, 59, 76, 77
 Vos S 66
 Voskamp M 67
 Vrieling W 67
 Vries SO de 38, 39
 Vries B de 22, 46, 56
 Vries SO de 38, 39
 Waal A van der 38
 Waarheid C 56
 Wal H van der 37
 Wardenaar K 23, 76
 Weeghel J van 42, 44, 56,
 57, 64, 65, 71, 74, 75, 77,
 78, 79
 Weisscher N 64
 Wel T van 66
 Wessels AM 38, 59
 Wichers MC 15, 23, 42, 54,
 59, 76
 Widdershoven GAM 42
 Wiersma D 28, 42, 44, 57,
 59, 60, 65, 69, 70, 72, 73,
 75, 76, 77, 80, 81, 82, 83
 Wigman JTW 36, 38, 54, 59,
 59, 72, 76
 Wilffert B 46, 69
 Willems I 38
 Williams G 39
 Willige G van de 56, 60, 61,
 77, 80
 Wit E 59
 Wolters HA 59, 82
 Wunderink A 38, 39, 42, 54,
 59, 60, 61, 71, 72, 75, 76,
 77, 81
 Zee I van der 66
 Zelst C van 57, 76
 Zuidersma M 23, 39, 55

